

İSLÂM

MEDENİYETİ

Dini - İlmî - Fikrî
Aylık mecmua

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

MAHMUT ÖZAKKAŞ

● Yazı İşleri Müdürü :

CAHİT BALTACI

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
YENİDEN DOĞUŞ	Cahit BALTACI
SEKİL VE RUH	Ebu'l Hasan Ali NEDEVİ Terceme : B. TOPALOĞLU
İSLÂM, SADELİK VE KOLAYLIKLAR DİNİDİR	Mehmed SOFUOĞLU
MİRÂC-I NEBEVÎ	Ömer KİRAZOĞLU
KENDİNİ TANIMAK	Prof. Dr. A. Nihat TARLAN
İSLÂMİYET MÜSAMAHA DİNİDİR	Zuhûri DANİŞMAN
GEL GİDELİM (Şiir)	T. Sıtkı BALCI
EBU BEKR EL-VÂSİTÎ	Dr. Ahmed Subhi FURAT
DUA (Şiir)	Mustafa YAZGAN
İSLÂM MEDENİYETİNDE TÜRKLER	M. Zekâi KONRAPA
SEVGİ (Şiir)	Rekin ERTEM
ANAMA MEKTUP (Şiir)	Nuri YÜCE
KAYBETTİĞİMİZ DEĞER (M. SAİT MUTLU)	İsmail DAYI
İSLÂM HUKUKU VE MEDENİYET	Prof. Laure V. VAGLIERİ
İSLÂM, AHLAK GÜZELLİĞİN DEN İBARETTİR	Ter.: Yaşar KANDEMİR Veli ERTAN
BEYİTLERLE SESLENİŞ	Reşat CANTAŞ
TERBİYE MESELESİ	Selâhaddin PARLATIR
KARAHANLILAR DEVRİNDE İSLÂMÎ ESERLER	Dr. Neclâ PEKOLCAY
DUDAKLAR (Şiir)	A. Nihat ASYA
BAŞLARKEN VE BİRKAÇ KELİME	Prof. Dr. F. K. TİMURTAŞ
KUTADGU BİLİĞ'İN İKİ BEYİTİ HAKKINDA	Prof. Dr. C. ULUÇAY
HASTALIK — ŞİFA — İHTİYARLIK — ÖLÜM	Dr. Asaf ATASEVEN
ELSİZ BİR HATTATIMIZ	M. Uğur DERMAN
İSLÂM AÇISINDAN SOSYALİZM	Ahmed Vefa ÇAMDİBİ
HABERLER	İSLÂM MEDENİYETİ

giren vatandaşımız, Murat adını almıştır.

İKİ HOLLANDALI İSLÂMİYETİ SEÇTİ

İki Hollandalı genç is- kenderun müftülüğümüze müracaat ederek Müslüman olmuşlardır. Aslen Hollanda lı olup, lise mezunu bulun- an ve aynı zamanda Al- manca, İngilizce ve Fransız- ca'ya vakıf olan Graçee- landra Verveij adındaki genç kız ve arkadaşı Keli- me-i Şehadet getirerek Müf- tül Ali Yılmaz'ın huzurunda İslamiyeti kabul etmişlerdir. Nesrin adını alan genç Al- man kızı Müslüman olmak la duyduğu sevinçli belirti- rek şöyle demiştir: «Bir haf- ta sonra Almanya'ya gide- ceğim. Orada İslamiyeti hız la yayacağım. İslamiyeti se- çip Müslüman olduğum için içimde derin bir rahatlık hissediyorum.»

BİR İSVİÇRELİ MÜSLÜMAN OLDU

Turist olarak memleketi- mize gelen ve İskenderun şehrimizi ziyaret etmekte o- lan bir İsviçreli genç, Müf- tülüğe müracaat ede- rek İslâm'ı seçmiştir. Mrs. Rorn adındaki İsviçreli, Ke- lem-i Şehadetten sonra Mu- hammed ismini almış ve Şehrimiz Ulu camiiine gide- rek abdest alıp namaz kil- miştir. Daha önceden İslâ- miyete karşı içinden derin bir hayranlık duyduğunu be- lirten genç müslüman, İsviç- reye döndüğünde İslâm'ın geniş taraftar bulması için elinden geleceğini yapacağı nı söylemiştir.

BİR ALMAN KIZI İSLÂM'I SEÇTİ

Renata Jonas adındaki bir Alman kızı, Beyoğlu Müftülüğüne müracaat ede- rek Müslüman olmuş ve Ni- lilifer adını almıştır. Alman- ya'nın Münih şehrinde dün yaya gelen Renata Müslü- man olmak için Almanya- dan buraya kadar uzun bir yol, kat etmiş bulunmakta- dır. İslamiyeti çok sevdiği- ni söyleyen Nilüfer: «Ham- dolsun Allahuma bana da İslâ- miyeti nasip etti. Doğacak çocuklarımın da Müslüman olarak yetişmesini istiyor- um» demiştir.

BİR HİRİSTİYAN MÜSLÜMAN OLDU

Suriye'nin Aynbalık ilçesinden Türkiye'ye iltica eden Corj Tüttüncü adındaki bir Hıristiyan, Akçakale il çesi Müftülüğüne müracaat ederek, Kelime-i Şehadet ge- tirmiş ve Müslüman olmuş tur.

BİR DİŞ TABİBİ İSLÂM'I SEÇTİ

Denizlide ikamet etmekte olan Ermeni asıllı bir diş tabibi Çaybaşı camiiinde ya- pılan dini bir merasimle Müslüman olmuştur.

Ailesi ile birlikte yedi ya- şında İken Romanyadan göç ederek memleketimize yerle- şen Kigam Özset, Müslüman olduktan sonra Kenan Öz- set ismini almıştır.

Bir kızı ile dört toruna sahip olan Kigam İslâmiye- ti kabul etmekle duyduğu memnuniyeti belirtmiş ve şöyle demiştir:

«Çok şükür ki, ölmeden Müslüman olabildim.» Ce-

nabı Allah, nurlu yolda anda hayatı dığım bir fi- rimde.»

BİR TURİ MÜSLÜMA

1966 sene- yurdumuza len ve Kası- nin ilişki kö- etmeye baş- daki bir Hı- kaldığı müf- ti tedkik et- Müftülüğümi ederek Müsl- Müftü Saa- huzurunda det getirere- eden Karl E- lüman ol- mutluluğu i- şöyle demiş- «Ben bu- müddetçe bi- taplarını tec- bimde, ruhu- hoşluk vard- hatsız edyo- sonunda ara- tum. Şimdi- şimdi huzur- MERSİNDE AİLESİ MÜ- OLDU

Mersin Car- lesinde İkan- lan 37 yaşu- kenmez ile- kenmez, Mü- rararak İslâm- ler ve eski- ristiyanlıktar- dır.

MERSİNDE AİLESİ MÜ- OLDU

Marangozlu- lan Vekim, karısı da «İ- mişlerdir. M- lan merasim- bul eden ve- liğa karşı ö- de bir yakı- ifade etmiş- İslâmiyete a- dum, Müslü- ce bir din- dum. Bugün- rum» demiş- ti.

BİR RUS MÜSLÜMA

Aslen Sibir- ko şehrinin- den olan ve- ten beri Tü- rek Samsun- luan Nataş- Rus Kadını, lüğüne mür- lâmiyeti seç- dini almıştı.

BİR RUS MÜSLÜMA

Büyük bir- rar tekrar H- getiren Ays- mış yaşında- doğdum. Or- Kocamla 192- yeye geldim- çok oldu. A- kimsem yok- dığımdan be- ru ile yanı- kür Allahım- nasip etti. İ- olduğunda a- madı. Made- nu bana na- isterseniz el- yin, beni s- edin» demiş- Müftülükte- labalık bir- etmiş ve M- Aysa hanım- içcan tarafı- an-ı Kerim- tir.

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi

Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı : **SÜKRÜ ÖZTÜRK**

Konya : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **A. EKREM GENÇ**

Kayseri : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Baş. : **İ. HACİVAT**

İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başkanı : **O. ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAĞ

Ressam :
Gürbüz AZAK
Mustafa EREN

Kişiler : **PULCU KİŞE**

Dizgi ve Baskı : **AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL**

Yıl : 1. Sayı : 3

Basıldığı Tarih : 18 EKİM 1967

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.

Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap. : 2 renk 2.500 TL.

İç Kapak : 2 renk 1.500 TL.

Renkli ilân sahifesi :

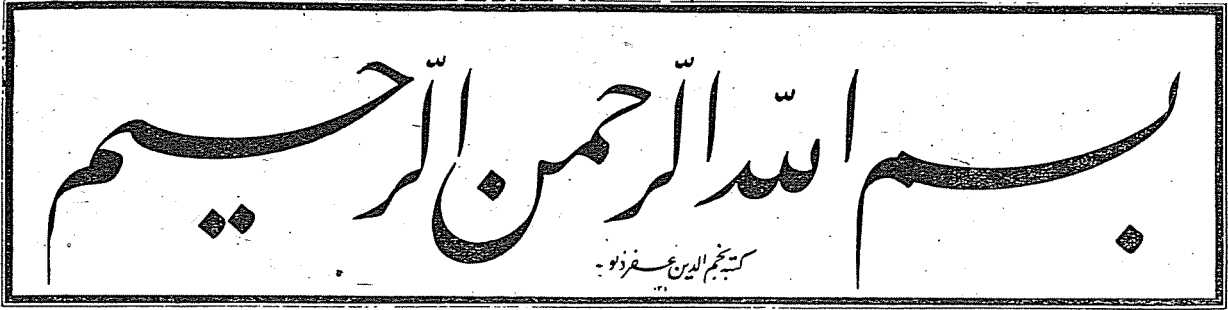
Tamamı : 1.200 TL.

1/2 : 750 TL.

1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz. Gönderilen yazılar basılınsın basılmasın iade edilmez.

G ECİRDİĞİMİZ ayın en mühim olayı, şüphesiz bir meşin top uğruna iki Anadolu şehrimizin birbirine girmesi; kırkbir vatandaşımızın hayatını kaybetmesi ve milyonların heba olmasıdır. Bu hâdise, görüldüğü gibi basit bir zabıta vak'ası, kitle psikolojisine dayanan aşırı bir heyecan mahsulü değildir. Yüzelli yıldan beri Millî bünyemizde devam eden insafsız yıkımların, futbol sahasında yuvarlanış sonucunun bir tezahürü, neslimizi ruh kökünden ayırmak ve kafasını futbol topu gibi bomboş, havaî şeylerle doldurarak idealsiz, fikirsiz, şuursuz bir gençlik yetiştirmek için çalışan millî kültür yoksunu, yenilik hayranlarının son baharısıdır.

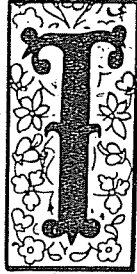
S POR, dinimizce meşrudur ve teşvik edilir. Fakat bunun; binicilik, atıcılık ve yüzücülük gibi vatan müdafaası için şart olan cinsten olması lâzımdır. Bugünkü haliyle eski Roma Arenalarındaki Gladyatörlerin kavgasından daha eşet bir durum arzeden futbolun, memleket için faydalı olduğundan bahsedilemez. Milyarların harcanması, kayıpların milyarlarla ödenemeyecek zaman israfı ve üstelik bu tip facialara sebep olması, bunun açık delilidir.

D ÜNYADA eşine ender rastlanan ve tarihimizde bir benzeri daha görülmeyen bu faciannın gerçek suçluları, hayatlarını kaybeden kırkbir vatandaşımız ve heyecandan birbirine giren iki şehir halkı değildir. Gençliğimize, millî şuuru, manevî gıdayı ve spor terbiyesini vermekten uzak bulunan Maarif sistemimizdir. İlkokuldan Üniversiteye kadar hiç bir eğitim kademesinde millî şuurun verilmediği, yediden yetmişe kadar büyük bir kitlenin hayatını Spor Toto'ya bağladığı bir ortamda cereyan edecek bu gibi facialara şaşmamak gerekir.

M EMLEKETİMİZİN birçok meseleleri, Maarifte düğümlenmektedir. Fakat maalesef Maarifimiz de yıllardan beri, yürekler acısındır. Zaman zaman alınan safhî tedbirler ve cüz'î değişimler, bu davayı halletmeye kâfi değildir. Bütün Maarif sistemimizin revizyona tâbi tutulması, yepyeni bir ruh ve millî bir hüviyet kazandırılması, Türkiye'nin yarını için ilk şarttır. Yoksa facialar zincirinin sonunu alamaz ve vatan müdafaası için şehit vermemiz gereken vatandaşlarımızı, futbol sahalarında kaybetmeye devam ederiz.

BAŞYAZI

Yeniden doğuş

ARİHİN kaderini eliyle çizen, kıt'alara hükmeden, çağ kapayıp çağ açan asil Milletimiz, bugün elim bir buhranın sürüklediği, korkunç bir girdaba yol almaktadır. Bu feci akış, İslâmla mezcolmuş Türklük suurumuzu kökünden silecek ve insanlık karakterimizi mahvedecektir. O zaman, şühedâ kanıyla yoğurulmuş şu mukaddes topraktan bize lânetler yağacak, elleri Arş'a uzanan yüce mabetler, bizi düştüğümüz yerde bir daha kahredeceklerdir. O vakit ne bir şefkat elinin bize uzandığını, ne de sızlayan bir kalbin merhametini görebileceğiz. Gözlerimiz sadece bir batışı seyredecek ve karanlık bir kâinatın girdabında boğulacağız. Bu elim netice, bugün vehametine kulak asmadığımız ve sadece seyirci kaldığımız mânâ buhranının sonucu olacaktır.

○ buhran, içimizde senelerin mihraklaştırdığı ve sonsuzluk diyarına ser çeken ruhumuzun buhranıdır.

○ buhran, bizi asırlarca ayakta tutan maneviyatımızın çöktüğü, madde ve şehvetin hünharca soysuzlaştığı mânâ buhranıdır.

○ buhran, ruh kökümüze zıt, sapık ideolojilerin, neslimizi sapıtmak için yarışa kalktığı, mukaddes olan her şeye çamur attığı, fazilet buhranıdır.

○ buhran, namusun, hayanın, imanın katledildiği, iffetin, izzetin, hicabın lif lif atıldığı, sevginin, saygının ipe çekildiği, iman ve ahlâk buhranıdır.

○ buhran, yıkımların birbirini takip ettiği, eserlerin bir bir gittiği, zulmün cirit attığı hakkın buhranıdır.

İçtimai hayatımızda kendi asliyetimizi terkediş ve başka dünyanın insanlarına yama olmaya özenişimizin sürüklediği bu elim buhran, bizi her gün biraz daha tehlikeye atmakta ve ümidimizi her an biraz daha sarsmaktadır.

Bu Milletin büyük kurucuları, asırlarca süren mücadeleden sonra kurtuluşu İSLÂM'ın kucağında buldular ve o ideal uğruna cihangir devletler kurdular.

Cahit BALTACI

«İmtisâl-i "câhidü fillâh" oluptur
niyyetim,

Din-i İslâm'ın mücerret

gayretidir gayretim.»

diyen büyük Sultan, bütün gayretini İSLÂM'a hizmet için harcadı ve o yolun şehîdi oldu. Bugün biz de aynı kaynaktan ilham almağa, aynı ideale bağlanmaya, aynı davaya hizmete mecburuz. Mevcudiyetimizin bekası ve yükselmemiz buna bağlıdır. İSLÂM'ı yeniden anlamak, hayat dîni haline getirmek, bizim için tek çıkar yoldur. Müslümanların İSLÂM'dan uzak yaşayışları, İSLÂMİYET hakkında verilecek hükme delil olmamalı, O'nu aslından öğrenmeli, kaynağından incelemeliyiz. Bugün İSLÂM âleminde cereyan eden üzücü hâdiseler de, bizi me'yus etmemeli, ümidimizi kırmamalı, bilâkis imanımızı artırmalı, cihat azmimizi kuvvetlendirmeli, saflarımızı sıklaştırmalı ve bünyemize uymayan sistemlere kucak açmanın ne kadar boş şeyler olduğunu göstermelidir. Kurtuluşumuzu, ne Avrupa'nın Katedrallerinde, ne Şark'ın tantanalı efsanelerinde, ne Kremlin'in sarhoş havasında, ne de Amerika'nın Füze üslerinde bulabiliriz. Kurtuluşumuz kendi mabedimiz, kurtarıcımız kendi imanımız olacaktır. Mânâsız bir taklit, imansız bir teknik, ruhsuz bir iktisat bizi kurtaramaz. Kendimize dönüp öz benliğimizi bulduğumuz; Mabetlerimizden riya yerine iman ve ihlâs, Mekteplerimizden taklit yerine, ilim ve irfan, Sinema, Tiyatro ve Edebiyatımızdan süfliyat yerine, Hakka götüren san'at yükseldiği gün, bütün çetrefillikler, bir bir sökülecek, müşküller hâl, hâller âsan olacak ve kurtulacağız. Kurtarıcımız, iştihalarla ihtirasların saltanatı değil, Hakkı ideal edinen aklımızın saltanatı ile ruhumuzun kuracağı nizam olacaktır.

O ruh, cemiyetleri cemaatlaştıran, eğilmez başları secdeye getiren, kalbi parça parça, gözleri kan çanağına dönmüş mazlumları

saadete kavuşturan, kof ve uysuk bünyeleri zindeleştiren, çetrefil dimağları berraklaştıran, saflığını Hıra'dan, cesaretini Çanakkale'den alan, kâinatı fetheaden, Arş'ın kapısına yapışan, bütün perdeleri aralayan ulvî bir ruhtur.

O ruh, zâlime boyun eğmeyen, maddeye secde kılmayan, menfaatin zebunu olmıyan, solucanlar mevkiine inmeyen asil bir ruhtur.

O ruh, akıp gitmekte olan zaman çarkının millerine istikamet veren, günlerin akışına değil, idealinin icabına tâbi olan, mâziden hâle, halden mâziye gelebilen hakim bir ruhtur.

O ruh, Türk-İslâm şuuruyla yoğurulmuş, ilim, san'at ve akıl cenderesinde kavrulmuş, Hak aşkı ile mest olmuş âbidevî bir ruhtur.

O ruh, Hz. Ebu Bekir'in Sıddik, Hz. Ömer ve Fatih'in âdil, Hz. Osman'ın haya, Hz. Ali ve Alp Arslan'ın cesur, Mansur'un, Yunus'un, Mevlana'nın mistik, Fuzûlî ve Sâdi'nin lirik, İmam-ı Âzam'ın hür, İkbâl ve Âkif'in coşkun ruhlarından ilhamla teşekkül eden büyük ve otoriter bir ruhtur.

O ruh, Embiya'nın, Evliya'nın ruhlarına kanat açan, kâinat şuurunun dışında nâmütenâhî küllî iradeye bağlanan, ilmin, irfanın, namusun, hayanın, iffetin, izzetin, hicabın, faziletin, Hakkın âşığı, müstesna İSLÂM ruhudur.

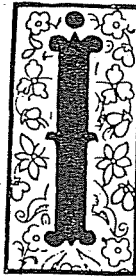
İSTE cemiyetimizin muhtaç olduğu ruh, budur. O zaman, her zerresi şühedanın kanlariyle yoğurulmuş şu mukaddes toprak üzerinde, ne sapık ideolojilerin, ne fâsık davaların meddahları bulunabilecek ve ne de huzurun hasretini çekeceğiz. O vakit sınırlarımızda dolaşan süfliyat hırsı, ruh boşluğumuzu istilâ eden ve damarlarımızdan taşan madde ihtirası, benliğimize çöreklenen şehvet kargaları, kalbimizi sıkın zulüm ahtapotları bir anda yok olacak ve yeniden doğacağız.

İlahiyat

EBU'L-HASAN
ALİ NEDEVÎ

2

ŞEKİL ve RUH

İSLÂM'IN şekli ile dünya milletleri ve orduları arasında defalarca mücadele çıkmış ve her defasında şekil mahcup ve mağlûp olmuştur. İnsanlar bunu bizzat İslâm'ın hezimet ve mağlûbiyeti sanmışlar ve bu sebeple İslâm, gözlerinde küçülmüş, kalblerinden heybeti zâil olmuştur. Onlar bilmiyorlar ki İslâm dîni uzun zamandan beri harp sahasına çıkmamış, dünya milletleriyle karşılaşmamıştır. Bilmiyorlar ki meydana görünen İslâm'ın hakikati değil şeklidir; elbette ki şekil vâkı'n önünde mağlûp olacaktır.

Birinci Dünya Harbi'nde bazı Avrupa devletleri Müslüman Türkiye'ye, bütün Avrupayı korku ile titreten ve defalarca onun devletlerini alt-üst eden Türkiye'ye hücum etmişlerdi. Bu defa da Türkiye İslâm'ın cılız bir şeklini taşımakta ve iman hakikatinden birçok şeyler kaybetmiş bulunmakta idi. Neticede mukavemet gösteremedi, birçok ülkesini kaybetti.

FİLİSTİN'DE Siyonistlerle savaşmak için yedi Arap devleti toplandı. Bu Arap devletleri rûhan hasta bulunuyordu. Avrupa materyalizmi kalblerinin korunu ve Allah yolunda cihad alevini söndürmüştü, onlara hayatı ve aşağı zevkleri sevdirmişti. Üstelik onlar harp hazırlıkları ve modern silâhlar bakımından da çok geri bulunuyorlardı. Böylece Müslüman Araplarla Siyonist Yahudiler arasındaki harp İslâm'ın şekli ile kuvvet, modern cihazlanma ve cesaret arasında meydana gelen bir mücadele halini aldı. İşte bu harbin neticesi, şekil ile kuvvet arasında vukû bulan her mücadelenin neticesi gibi oldu.

İslâmî şeklin de Allah nezdinde bir değeri mevcuttur. Çünkü uzun asırlar onun içinde hakikat yaşamıştır. Allah onu sever, zira o, dostlarının ve sevdiklerinin şeklidir. Biz şeklin ehemmiyetini inkâr etmeyiz. Çünkü İslâm'ın şeklinden iman hakikatine geçmek, küfrün hakikati veya şeklinden iman ve İslâm'ın hakikatine geçmekten çok daha kolaydır. O halde bu şekli muhafaza etmeli, onu elden çıkarmamalıyız. Fakat onunla yetinmemiz, hakikat ve rûhu ihmal etmemiz hiç bir zaman doğru değildir.

Aziz müslüman nesli! Allahın va'dettiği, dünyadaki fetih ve zafer, âhiretteki kurtuluş ve seâdet... bütün bunlar İslâm'ın hakikatine bağlıdır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur :

TERCEME :

Bekir TOPALOĞLU

İst. Yük. İslâm Enstitüsü
Mezhepler Tarihi Asistanı

«Gevşeklik göstermeyin, üzülmeyin de. Eğer hakikaten mü'minseniz, siz en üstünsünüz.» (Âl-i İmran, 139).

Şüphé edilmez ki bu âyette Müslümanlara hitabedilmektedir. Bununla beraber yeryüzünde izzet, şeref, üstünlük ve hâkimiyet için imanı şart koşmuştur. Diğer bir âyette buyrulur :

«Muhakkak ki biz, peygamberlerimize ve mü'minlere bu dünya hayatında da, şâhitlerin ayakta duracakları kıyamet gününde de yardım ederiz.» (el-Mü'min, 51).

Yine buyurdu :

«Allah, içinizden iman edip, güzel amel ve harekette bulunanlara va'detti ki : daha evvel gelenleri hükümran kıldığı gibi, onları da yeryüzüne hükümran kılacak, kendileri için beğendiği İslâm dinini her halde temelleştirip yayacak, onların içindeki korkuyu kaldırıp emniyet verecek. Onlar yalnız bana tapacak, bana hiç bir şerik koşmayacak. Kim bundan sonra nankörlük ederse, işte fâsık olanlar onlardır.» (en-Nür, 55).

B ÜTÜN bu va'dler, iman ve sâlih ameller esasına bağlı yapıldığı halde, ayrıca Müslümanlarda iman ve tevhidin hakikatının bulunması da şart koşulmuştur.

Bu asırda en ehemmiyetli dinî vazife ve Müslümanlara yapılacak en büyük hizmet, kalabalık kitleleri ve büyük çoğunluğu, İslâm'ın şeklinden onun hakikatine geçmeye da'vet etmektir. Çalışanlar böyle bir iş için çalışsınlar, gayret ve mesâlelerini, İslâm âleminin cesedine İslâm ruhunu üfleme sarfetsinler, elden gelen hiç bir imkânı geri bırakmasınlar. Ancak bu sayededir ki İslâm milletinin durumu değişir ve onun neticesinde bütün dünyanın durumu... Çünkü dünyanın durumu İslâm milletinin durumuna, İslâm milletinin durumu da İslâmın hakikatine bağlıdır. İslâmın hakikatı Müslüman milletlerden zâil olunca, dünyayı İslâmın hakikatine kim da'vet eder, ona kim ruh telkin edebilir? Efendimiz İsâ (a.s.) havârilere şöyle buyurmuştur : «Siz yeryüzünün tuzusunuz, tuzun tuzluluğu yok olunca, yemeğin tuzunu né temin eder?»

B UGÜNKÜ hayatımız ruhsuz bir ceseden ibaret kalmıştır. Çünkü milletin büyük çoğunluğu ruhtan mahrum, hakikatten uzak bulunmaktadır. O halde ruh ve hakikat beşeriyet hayatına tekrar nasıl avdet etsin?!

Üzerinde yaşadığımız dünyada öyle milletler vardır ki tâ eski asırlardan tutunuz da günümüze kadar hakikat ve ruhtan yoksun olarak yaşarlar. Bunlarda olsa olsa alışılmış bazı inançlar ve ruhtan uzak ehemmiyetsiz birkaç şekil kalmıştır. Bunların dinî ve rûhî hayatı sona ermiştir.

Binâenaleyh hiçbir hareket veya şahsiyetin, böylelerine yeniden dinî hayatı ve hakikî canlılığı aşlaması mümkün değil-

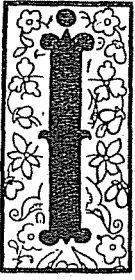
dir. Hatta bütünüyle bir milleti yeniden yetiştirmek, bu milletleri islâh etmek, dinî ve ahlâkî hayatlarını tekrar canlandırmaktan daha kolaydır.

Çünkü bu milletlerin din bağları tamamen çözülmüş; dinî, ahlâkî ve ruhî hayatın kaynağından alâkaları olduğu gibi kesilmiştir.

İ SLÂM milletine gelince — illetleri ve za'fiyetine rağmen — dinin aslına bağlıdır. Yani Allah'a, Peygamber'e inanmakta, Âhiret'e ve hesap gününe kat'iyetle iman etmektedir. Bunları asla terk etmemiş, diğer milletler gibi bunlardan kesilip kopmamıştır. Hatta denebilir ki Müslümanların avâmını teşkil edenlerden birçoklarının imanı diğer milletlerin havassından bir çoğunun imanını ve dindarlığını geride bırakır; metanet, sebat ve kuvvet bakımından ona fâik gelir. Şunu da kaydetmeliyiz ki Müslümanların kitabı olduğu gibi ellerinde bulunmaktadır, eski kitaplarda olduğu gibi tahrife uğramamıştır. Onların Peygamberlerinin hayatı ve güzel örnek teşkil eden hâl ve hareketi de kendilerince tamamen mâlûmdur. Binaenaleyh dine da'vet etmek kolay, dinî hayatı yenilemek mümkündür. Kalbler buna hazırdır. İman ateşi sür'atle alevlenebilir. Hakikat ile şekil arasındaki mesafe ise kısadır. Bu ikisi arasındaki köprü imanı yenilemeye, yeniden dine dönmeye, onun ruhuyle doymaya ve hakikatiyle süslenmeye da'vetten ibarettir.

Bu asırda İslâm'ın hakikatının tekrar meydana çıkacağından ümit kesmiş değilim. Zamanın değiştiğini, Müslümanların İslâm ruhundan cidden uzaklaştığını ve binâenaleyh yeniden İslâm'ın hakikatının zuhur edip gâlib gelmesine ihtimal bulunmadığını asla kabul etmeyiz.

G EÇMİŞE bakacak olursanız, muhterem okuyucular, İslâm'ın hakikatını tarihin fecrinde dimdik ve sağlam olarak ayakta görürsünüz. Hakikat ne zaman sinmiş gibi görünürse yeniden sıyrıp ayağa kalkar, her gizlendikçe daha açık bir şekilde meydana çıkar. İslâm'ın hakikatı ne zaman İslâm âleminin ülkelerinden bir ülkede veya İslâm tarihinin asırlarından bir asır içinde tecelli ederse hemen gâlib gelir, muzaffer olur, insanların tecrübe, kıyas ve tahminleri de boşa çıkar. Durumumuzun o mes'ut mâzideki şekline dönmesi yakındır. İnsanların gönüllerinde Asr-ı Saadetin tatlı meltemi esmeye başlamıştır. Hiç şüphé edilmez ki, bu asırda İslâm'ın hakikatı bir millette temsil edilip meydana çıktı mı her güçlüğü yener, her kuvveti mağlûp eder; iman, cesaret ve fedakârlık sahasında öyle mü'cizeler getirir ki bütün insanlar izahundan âciz kalır, tıpkı daha önce Asr-ı Seadet'in hâdiselerini ve İslâm fetihlerini izahattan âciz kaldıkları gibi.

İSLÂM Dini gerçekten sâdelikler ve kolaylıklar dînidir. Hem zâtına, hem de diğer dînlere nisbetle İslâm Dini insanlık için en sâde, en ma'kûl ve en kolay dîndir. Kur'ân-ı Kerim'de ve Peygamber'in sarîh ta'lîmleri arasında onun bu mahiyetini açık olarak

ortaya koyan nasslar pek çoktur. Bu nasslara geçmeden evvel beşeriyet lehine İslâm'daki bazı kolaylık cihetlerini şöylece tesbît ve işâret etmek yerinde olur :

1. Vâzı tarafından konulduğu ve peygamberinin tebliğ ve ta'lîm eylediği şekilde bekası, başka hiçbir beşer eli ve sözü karışmadan en ince ilmî usûllere uygun olarak zabt ve tesbît edilmesi, İslâm'ın en başta gelen kolaylık keyfiyetidir. Bu keyfiyet, mahiyetine dışarıdan herhangi bir şeyin idhâli veya kendisinden kısmen çıkarma yapılması ihtimallerini tamamen imkânsız kıldığı gibi, kendisini diğer bütün dînlere çok üstün tutan bir durumdur. Bu suretle diğer dînlerin marûz kaldığı tebdîller, tahrifler, artırma ve eksiltme gibi beşerî müdahalelerin kapısı tamamiyle kapanmış, insanlığın bu yüzden marûz kalacağı sayısız güçlükler çetinlikler ve meşakkatler en kesin şekilde men' edilmiştir.

2. Çeşitli devirler ve çevrelerde Müslimanların dînlerini iyi öğrenememeleri yüzünden düçar olacakları yanılmalar, sapıklıklar, ferdi ve ictimâî dalâletler ve dolayısıyla karşılaşılabilecek sayısız zorluklar ve çetinlikler, asıllara dönmek suretiyle her zaman izâle edilebilir. Mâzide olduğu gibi, istikbalde de İslâmî esaslara iyi tutunmak ve onlardaki ilerletici ikisirle kaynaşmak suretiyle en ileri medeniyet seviyesine ulaşmak ve

İslâm, sadelik ve kolaylıklar dînidir

1

MEHMET SOFUOĞLU

İst. Yüksek İslâm Enstitüsü
Öğretim Üyesi

bu yolda bütün beşeriyete rehber olmak dâima kabildir. Zaten Kur'ân'ın hedef edindiği örnek İslâm topluluğu da bunları başkası değildir :

«Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreyleyler, kötülükten nehyedersiniz ve Allah'a inanır imân getirirsiniz.» (Âlu İmrân: 110)

3. Diğer semâvî dînlere tutunan milletlerin imân, ibâdet ve ahlâk alanlarındaki derin yanlışlıkları, sapıtmaları İslâm'ın ebediyyen sağlam kalacak, insanlığı dâima ilerletecek ve asla geriletmeyecek olan tabii düsturları ve sâde amelleriyle tashih edilse, insanlık âilesinden nice zorlukların kolaylığa döneceği şüphe götürmez bir gerçek olur.

4. Bu alanlardaki köklü yanlışlıkların tashihî kadrosuna hurâfe yığını bâtil dînlere tutunmuş geri milletlerdeki bütün tezâhürler de alındığı takdirde insanlığın ne muazzam salâha ve sonu gel-

mez zorluklar ve meşakkatlerin sayısız rahatlıklara ve kolaylıklara döneceği de şüphesizdir.

5. İslâm'ın bizzat kendisi bu tashih vazifesini her ferdin evvelâ kendisinden başlamasını, sonra derece derece âilesine, cemiyyetine ve gücü yeterse bütün insanlığa teşmil etmesini bir farıza olarak teklif etmiştir :

«Ey iymân edenler! Kendilerinizi ve âilelerinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun...» (et-Tahrîm: 6).

«Bir fitne kalmayınca ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar çarpışın...» (el-Bakara: 193).

«Bir fitne kalmayınca ve dinin hepsi Allah'ın oluncaya kadar onlarla mukatele edin» (el-Enfâl: 39).

«Her birerleriniz çobandır ve herbiriniz, idaresi altında bulunanlardan sorumludur...» (3).

«Vallahi! Senin yüzünden bir tek kişinin hidâyete kavuşturul-

(1) Buhârî, iymân, ed-dînu yusrun; Buhârî, er-rikak.

Bu söz hadîsin bir cümlesidir. Bu hadîs amelde rıfka teşviki ve taammukdan yani en iyisini yapacağım diye zorluklara düşerek uğraşmaktan sakındırmayı tazammun eder. Allah yolunda yalnız elimizden kolaylıkla gelen amellerle mükellef olduğumuz gibi, birbirimizle teklîf edeceğimiz işlerde de tâkat getirilecek mîkdar ile yetineceğiz. Yine Buhârî'nin Kitâbu'r-rikak bölümündeki diğer hadîsde de «seddidû ve karibû»dan sonra «el-kasde el-kasde tebluğû (= acelesiz gidin, telâşsız gidin ki gâyeye ulaşasınız)» buyurulmuştur.

(2) Buhârî, edebu'l-müfred, ehabbu'd-dîn ila'llahi...

«el-Hanîfiyyetu's-semha», «el-Milletu'l-Hanîfiyyetu's-semha» takdîrindedir. Millet, dîn ma'nâsnadır. el-Milletu'l-Hanîfiyye'den maksad, Hak Teâlâ'nın «MİLLETE İBRÂHİME HANİFEN» (el-Bakara: 135; Âli İmrân: 95; en-Nisâ 125;

el-En'âm: 161; en-Nahl: 123) kavînden müktebes olarak «el-Milletu'l-İbrâhîmiyye»dir.

Arab'lar indinde Hanîf, İbrâhîm dîni üzere bulunandır. Sonra sünnet edile ve Beyti ziyâret eyliyene «Hanîf» adını verdiler. Aslında Hanîf, bâtilden dâima hakka meyledendir. İbrâhîm (S) Hanîf diye isimlendirildi. Çünkü o, putlara ibâdetten uzak olub Hakk'a meyletmîşti.

«Semha» kolay, müsâmahah demektir. «el-Milletu's-semha» kendisinde hiçbir zorluk bulunmayan ve insanlara hiçbir tazyîk yüklemeyen dîn demektir. O da İslâm Dîni'nden ibârettir (Aynî, Umdetu'l-karî... I, 273-296).

(3) Buhârî, Itk, kerâhiyatü't-tetâvul ale'r-rakîk; Müslim, İmâra, faziletu'l-imâmî'l-âdil...

el-Lü'lüü ve'l-Mercân fî ma't- tafaka âleyhi's-Şeyhân, II, 284. «1199».

ması sana kırmızı develer (in olmasın) dan hayırlıdır (4).

«Sabahleyin veya akşamleyin herhangi bir zamanda Allah yolunda bir yürüyüş - hiç şüphesiz dünyadan ve dünyadaki şeylerin hepsinden daha hayırlıdır» (5).

«Sabahleyin ve akşamleyin herhangi bir zamanda Allah yolunda yürüyüş, üzerine güneş doğup batan şeylerin hepsinden daha hayırlıdır» (6).

«Allah yolunda cihad; Allah kelimesinin en üstün olması uğrunda mücâhede etmendir».

Böylece Peygamberin hadislerinde sık sık ifadesini bulan, Kur'an-ı Kerim'in bir çok yerinde tekrarlanan bu vazife dahi Müslimanlar ve bütün insanlık için hadde hesaba gelmez kolaylıkların kaynağıdır.

İSLÂM'IN MAHİYETİNDEKİ KOLAYLIK DÜSTÜRLERİ

Bu kolaylık cihetlerinin hiç tükenmeyecek ebedî kaynağı ve hazinesi olan İslâmın mahiyetinde pek çok hafifletme ve kolaylık düstürları vardır. Bunlar fakihler tarafından araştırma ve inceleme konusu yapılmıştır. İslâm dinindeki hafifletme ve kolaylaştırma yerlerini sayıma tâbi tutan âlimler bunların mecmû'unu şu yedi nevi' altında toplayıp sıralamışlardır :

1. **M a ' z e r e t** : dikilmesi halinde ibadetin düşmesi : Emniyetsizlik zamanında haccın düşmesi gibi.

2. **N a k s** : Farz kılınmış ibadetlerden eksitmeler yapma : Seferde namazın kısaltılması gibi.

3. **İ b d â l** : Bazı farzları biri yerine bedel kılma : Teyemmümün abdestden bedel kılınması gibi.

4. **T a k d î m** : Bazı farzları tabii yer ve zamanlarından öne geçirmek : Arafat'da ikinci namazını öğle namazıyla beraber kılma gibi.

5. **T e ' h î r** : Bazı farzları geri bırakmak : Müzdelife'de akşam namazını yatsı namazıyla birleştirerek beraber kılma gibi.

6. **T a ğ y î r** : Bazı farzları bilinen ölçü ve şekillerinden çıkararak bir dereceye kadar başkalaştırmak : Korku vaktinde namaz nizamının tağyiri gibi (el-Bakara: 239, en-Nisâ: 100).

7. **T e r h i s** (Ruhsat verme): Çaresiz açlık ve susuzluk sırasında meyte yemek, haram içkilerden içmek ruhsatı gibi. (8)

Hiç şüphe yok ki İslâm'ın bēseriyete getirdiği kolaylıkları içinde İymân esaslarındaki doğruluk, sâdelik, kesinlik ve ulvîlik en başta gelir.

«İslâmiyetin esasları her dimağın idrâkine sığacak kadar sâde ve yüksektir. Onlar arasında ne Hristiyanlığın anlaşılmasız Teslisine muâdil bir acibe, ne de Müseviliğin Peygamberlere rezâlet nevi'leri isnadenen hurâfelerine benzeyen bir esâtir vardır.

«İslâmiyetin ulûhiyyet hakkındaki telkînleri her zihni İknâ edecek bir haldedir. Avam bu telkînlerin sâdeliğinin meftûnu, fikir erbâbı da ulviyyetinin hayrânı olmuştur. Her seviyedeki insanlar ruhlarının i n a n m a k ihtiyacını tatmîn edecek esasları ancak İslâmiyette bulabilirler.

«Müslimlerin dîni mürşid sünnet ve Kur'an, dünyevî rehberi de akıl ve irfandır. Bunlar haricinde mürşid ve rehber aramak bâtildir, mükellefiyetleri çoğaltmak ve hayatı zorlaştırmaktır.

«İslâm'da dîni tahakküm yoktur. İslâmiyet Müslimanlar arasında hiçbir ferde diğzerinin akidesine hâkim olmak, İmân üzerinde nüfûz yürütmek yetkisi vermemiştir. Hz. Peygamber bile sâdece ilâhî vahyi tebliğ ve tebyîn ile me'mûr edilmiştir. Kur'an, onun ancak ilâhî hükümleri tebliğ ve ihtâr ile me'mûr olduğunu apaçık tasrih etmiş, bir musallıt olmadığını beyan ederek, dîni tasallut çıkırını temelinden yıkmıştır.

«Eğer Rabbin dileseydi yeryüzündeki kimselerin hepsi topyekûn elbette İymân ederdi. Böyle İken insanları hep mü'min olsunlar diye sen mi zorluycakısın? Allah'ın izni olmadıkça hiçbir nefis için İymân edebilmeye yoktur, ve akıllarını çalıştırmayanları o pislik içinde bırakır» (Yûnus: 99-100).

«Haydi hatırlat, sen sırf bir hatırlatıcısın, üzerlerine bir musallıt değilsin» (el-Gâşiye: 21).

«Hristiyanlık ise, dîni tahakkümü vicdanlara nüfûz edecek kadar İleriye götürmüş, bu yüzden türlü işkenceler, meşakkatlar, ız-

dıraplar çekilmiştir. Beşeriyetin büyük bir kısmı asırlarca bu tahakküm altında ezilip durmuştur.

«Hristiyanlıkta dîn namına hal-kın vicdanlarına nüfûz etme yetkisi bugün bile Papalardan tamamıyla geri alınmamıştır. G ü n a h ç ı k a r t m a k an'anesi Hristiyanlıktaki dîni tahakkümün bugüne kadar pâyidâr kalan ve hâlâ tatbik edilen en meş'um izlerinden biridir.

«Müslimanlar dîni hükümlerini, kalbi akidelerini Allah'ın kitabından ve Peygamberin sahîh hadislerinden başka bir yerden alıp öğrenmekle mükellef değildirlere. İlim ve iz'an sahibi her Müslim, eslâf ve ahlâf arasında büyük tanınmış muhterem zevattan hiçbirinin aracılığına muhtaç olmaksızın ilâhî emirleri Kur'an'dan, Peygamberin sünnetlerini de sahîh hadislerden öğrenebilir ve öğrenmekle mükelleftir». (9)

İslâm'ın sadece bu dîni tahakkümü kabul etmemesi noktasından insanlığa verdiği kolaylıklar ve rahatlıklar ne kadar teşekküre ve hamde lâyıktır!..

Delilsiz ve İlimsiz olarak birtakım şeyleri kabul edip inanmasını akla teklif etmek, akıl için ne büyük bir işkencedir!

İşte Kur'an bu zulüm ve işkence yolunu kapamış, fertlere tâbi' olacakları, peşinden gidecekleri dîni ve dünyevi her inanç ve hareket prensibinin delilini ve ilmini istemek hakkı tanımıştır. Bu bir hak olduğu gibi, her ferdin dünyevi ve uhrevî sorumluluğunun da dayanağı ve kılavuzu kılınmıştır :

«Bir de senin için hakkında bir bilgi hasıl olmayan şeyin ardından gitme, çünkü kulak, göz, gönül bunların herbiri ondan sorumludur» (el-İsrâ: 36).

Böylece ilâhî niğmetlerin en ulularından olan aklın kadri yüceltilmiş, dîn ve vicdan hürriyeti lâyıf olduğu yere yükseltilmiştir :

«Dinde zorlama yoktur. İymân ile sapıklık apaçık meydana çıkmıştır. Artık her kim Tağütü tanımayıp da Allah'a İymân ederse işte o muhakkak ki kopması olmayan en sağlam kulpa yapılmıştır. Allah hakkıyla İşitici, hakkıyla bilicidir» (el-Bakara: 256).

(4) Buhârî, Cihad, duâ'u'n-nebiyy (S) ile'l-İslâm...;

Muslim, Fadâilü's-sahâbe, min fadâilü Ali.

el-Lü'lüü ve'l-Mercân... III, 171 «1557».

(5) Buhârî, Cihad.

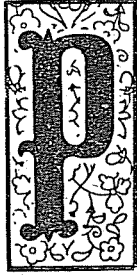
(6) Buhârî, Cihad.

(8) Buhârî, el-Hûru'l-İyn ve Sıfatuhunne; el-Lü'lüü ve'l-Mercân... II, 305 «1243, 1244».

(9) Tarihu't-teşri'ül-İslâmî, s. 47.

(9) M. Şemseddîn, Hurâfâtın Hakikata, İstanbul. 1332 (Bazı değıştirme ve ilâvelerle : s. 26, 348, 349, 354).

Mi'râc-ı Nebevî

PYGAMBERİMİZİN hayatında Mi'râc hâdisesi vuku bulmuştur. Kur'an-ı Kerim, Hadis-i Şerif ve tarihle sabittir. İnkârı küfürdür.

Bu Mi'râc hâdisesi ile nice hakayık belirmiş ve nice esrârın perdesi kaldırılmıştır. Böylece Hak ehilleri ile bâtil ehilleri meydana çıkmış, mü'min ile münkir ayırılmıştır.

Bu Mi'râc-ı Nebevî mu'cizatın en büyüğüdür. URÛC; Âhir zaman Peygamberinin, dünyanın ötesindeki âlemleri seyretmesi, ağmasıdır.

HÛBÛT; O âlemleri seyretmekten dönmesidir. Bu Urûc ile HÛBÛT arasındaki zaman zarfında Mİ'RÂC vuku bulmuştur.

Mİ'RÂC, tabiat ve âdet ve alışılan nizam haricinde i'câzkâr birtakım Esrâr-ı İlâhî'nin tecellisine sebeb olmuştur.

Mi'râc-ı Mübârek, maddî kanunları durduran, zaman ve mekân gibi mesafe ve mikyas mefhumlarını kaldıran, sâmiânın, bâsırânın, lâmisenin şartlarını, aklın, mantığın prensiplerini dışarı atan bir hâdisedir. Oî hâlik, fâtır, kâdir, kayyûm ve muktedir olan zülcelâl velcemâl Allahu Teâlâ vetekaddes hazretleri :

«MUHAKKAK SEN EN YÜKSEK AHLÂK ÜZERİNDESİN» ve

«BİZ SENİ ANCAK ÂLEMLERE RAHMET OLASIN DİYE GÖNDERDİK» vasıfları ile tavsif buyurduğu habibine Makam-ı ubûdiyetin bihakkın mâzharı olan abd-i ehassına, mülk-ü melekût'undan, Arştan Fers'e kadar bütün ukbâ'yı, dünya ve mâfihâ'yı Cennet ve Cehennemî seyrân ettirmiştir.

Nasıl ettirmesin ki, (RABB) kendini bize o Muhammed'i ile tanıttı. İnsan ve İslâm varlığımıza O'nunla vücud verildi.

«Neden»-in düğümü, «niçin»-in muammâsı O'nunla çözüldü. Haller müşkül iken müşküller halloldu.

DOĞRU yolu gösteren O, güzel düzeni kuran O'dur.

Hakka inanmak, Hakka bağlanmak, Hakka hizmet etmek, oluşu, akışı sezmek, varlığı olduğu gibi kabul etmek, ağırlıklara rızâ, ıslâha sa'y, sa'y'de sebât; işte gerçek huzur... Saadet, selâmet yani İslâmiyet O'nun getirdikleri...

Sünnetullah içinde, kendi sünneti ile Sırat-ı Müstakim'i, sermedi saâdeti bulduran O...

O'nun sayesinde yüzbinlerce bir tek vücut halindeyiz. Biz O'na mensup olmak haysiyeti ile bir MİLLET vücuda getirmişizdir. Dünya halkına RAHMET haberiyiz. O'nun KÂBE'yi kible bilen ümmeti, O'nun Rabbi'nin himayesi altındadır. O'nun uğruna otağında kükreyen arslanlar gibi nâralar atar, hizmetine koşarız.

Allah zatını ancak O'na bildirdi. Cemâlini ancak O'na gösterdi. Kelâmını O'na duyurdu. Kur'anını O'na buyurdu.

O'nun kitabı mü'minin kalbine kuvvettir. Onun sünneti müslimin hayatına hikmettir. O'nun eteğini elden bırakmak ölmektir. Millet O'nun nefesi ile hayat bulmuştur.

Bu seher O'nun güneşi sayesinde fecr-i sâdika ermiştir.

Fert, Hak sayesinde, millet de, fert sayesinde dirilir. Bize, BİR'i bildiren, bize, biz'i bildiren O'dur.

Birliğinden birliğimizi kurduk ve böylece birbirimizi bulduk. Biz O Peygamberimiz sayesinde ses ve nağmesi bir, nefesi bir,

ÖMER KIRAZOĞLU

İst. Yük. İslâm Enst.

Öğretim Üyesi

— davası bir, bir cemiyet haline geldik. Her çokluğu yaşatan birlik bağıdır. İslâm birliği yaratılışın dini olan müslümanlıktandır.

Bu yaratılış ve oluş, dinini biz Son ve Gâye Peygamber Hz. Muhammed'den öğrendik. Ve Hâk yolunda bir meş'ale yaktık.

Bizim tek hayat halinde bulunmamız, O'nun ihsamıdır. Bu birliği elden bırakmazsak ebediyyen yaşarız.

O'nun kurduğu ŞERİAT, çizdiği TARİKAT, belirttiği MÂRİ-FET bizi HAKİKATA götürmektedir.

İ LİMİ hayra, fenni huzura, san'atı sefaya hizmet ettiren O'dur. Gerçeği ilk okuyan, «OKU» emrine ilk mazhar olan O'dur. Yaratan, yetiştiren, geliştiren, eriştiren, birleştiren «RABB» ismi ile okumak, okutmak O'na nasiboldu.

Varlığın hakkını, hukukunu, düzenini, vahdetini kurmak sırrı O'ndandır. Böylece bütün batılları nesh, faydasızları red, şerhleri defetti. İslâmiyeti ebediyete kadar bâki kıldı. O'nu Hak, kendi için yarattı. Varlık için yarattı ve kendine dâvet etti.

Çünkü : Varlığın en aydın merkez noktası, sözün en kuvvetli nüktesi O'dur. Cihanın en yücesi olduğu halde, cihanın kibir ve gururuna kapılmadı. Vefa ve Muhabbetle «ELİF» gibi doğrudur. Peygamberlerin başı ve sonu olmuştur.

Edep, O'nun sözlerinden bir ses, Felek O'nun kemerinden bir parçadır. Cennet hurileri O'nun harem kapısında perdecidirler.

İFFET ve NÂMUS O'nun feyzi ile beslenmiştir. O'nu gören, O'na inanan sahabesinin derecesine hiç bir İslâm velisi, hiç bir insan ulusu eremedi.

Türbesini ziyaret, gözden günahları giderir. Mekke'den göç etmesi müslümanlığı ve Mekke'yi kurtarmıştı. Susması gönül aydınlatan bir nükte, sevgisi kusurları yakan bir hünerdir. Fitneyi söndürmek O'nun himmet-i eseridir. O'nun için aldanmak imkânı yoktur.

Bütün cihan halkına önder ve onlara en hayırlı bir başbuğ idi.

A GİR başlı, vakarlı, çevik yürüyüslü idi. İlahî ışığın gönülde parlatan, ezel dersini ebede kadar okuyan ve okutan O'dur. Güneşin ışık kaynağı Onun feyzinden yardım diler. Yarım hilâl O'nun Mi'râc gecesinde bir ışıktır. Mi'râc gecesinde saltanat süren, kemer ve tacı ile taht kuran O idi. Nefeslere genişlik vermiş, kervankıran yıldızın kır atına nal vurmuştur. Teşrifat melekleri Mi'râc'dan dönüşünü alkışlarla karşıladılar. Gece gündüze dönünce O'nun atının dizginini yedek sırası bize düştü.

Tam gece yarısı o iki cihan güneşi ulu peygamber, kâinatı aydınlatan meş'alesini çekmişti. Gönüller O'nu özünün içinde taşıdı. ZÜHRE ve AY önu sıra ışık tuttular. O'nu şu cihan alanından yedi felektan, dört bucaktan, altı yönden uzaklaştırdı. Güneş O'nun mübârek yüzünü görünce kararmaya yüz tuttu. Gece O'nun gelişinden raksa başladı. Yabancı gözler ağır uykuda iken, O uyanık bir halde yönünü Hak katına çevirmişti.

Gönlünün kuşu, tuzak diyarı olan KARA TOPRAKTAN ten kafesi ile birlikte o sükkün yurduna gitti.

Yüzünü gören melekler kanatlarını attı. Felek de hırkasını yırttı. İlahî ruhu kafesinden uçmuş, kalbini daha hafif hâle gelmişti. Lâhûti mekânlara kavuşma yolunda ilerlerken mesafeler O'nu uğurluyor, iki cihan gözünü O'na çeviriyordu.

Ölümün ötesi O'na gösterildi. Ölüm ötesini O gördü. Bakâ sırrına erdi. Mü'minlerin ölmediğini o bildirdi.

M UTLU ayağını daha önce Hak katına yükselenlerden ileri bastı, merhale merhale onlardan yüz kat daha çok Hakka yaklaştı. Yüce Tâ'î'li yâveri CEBRÂİL, bu cevelandan yorulmuştu. İLİM burakı ile buraya (Sidreye) kadar geldi. Bundan öte İLİM acze düştü. O'nun kuralları yeni âlemde işlemez oldu. HAKKIN habibi ilmi bıraktı. Aşk refrefine bindi, Hakka ulaştı.

Zaten ol sultanı mâ zâ gâl-basar
Eylemişti Hakka tahsis-i nazar

Bi hurûf u lafz u savt ol pâdişâh
Mustafâ'ya söyledi bi iştibâh

Şeş cehtten ol münezzeh zülcelâl
Bi kamû keyf âna gösterdi cemâlî...

1

ELSEFENİN en derinlerine indiği halde halâ «sathî» lik vasfından hiç bir şey kaybetmiyen bir muamma üzerinde Şark felsefesi asırlar boyu türlü hükümler vermiştir. Birdenbire bir zerresine dahi âşına olmadığı bir âleme düşen insan duygularının tedricî inkişafı ile ona intibak ediyor. Eğer bu İlâhî mu'cize olmasa idi hiç bir mevcut yaşayamazdı. Bu âleme düşen insan bütün aczine rağmen ana şefkatinden, ana sütünden başlayarak her türlü imkânı hazır buluyor. Bu, kâ'inatta insanın müşahade ettiği sonsuz mu'cizelerin çok muhteşemlerinden biridir.

Şark felsefesi bu halde bulduğu insanı, ona va'dedilen kemale erişirmek için derece derece sıraladığı bilgiler arasında «kendini tanımak» diye bir bâb ayırmıştır. Bundan evvelki bilgiler daha ziyade insanın maddî hayatını korumak ve devam ettirmek içindir. Bu fasilla insanın ma'nâ hayatına giriyor. Evvelâ cemiyet hayatının zarûrî ilk merhalesi olan dinler üzerinde durarak onların arasındaki ihtilâflardan bahsediyor. Çünkü cemiyetin hücreleri olan âilede dahî fertlerin riayete mecbur olduğu birtakım kanunlar vardır. İşte bu ufak ve âdetâ insiyakî kanunlar din müessesesinin de hücreleridir. Bu müessesede «tevhid»i bulduktan sonra insanlar için bilinmesi zarurî olan iki esası ortaya atıyor:

1 — Allahı tanımak ve onun birliğine zan ve şüpheden ârî bir yakîn ile inanmak.

2 — İnsanlık âleminin yaratılmasının aslı ve hikmeti.

Bu iki esasa yabancı olarak yaşayan insan ancak rü'ya içinde yaşayıp uyanamayan bir insandır. Peygamberler, âlimler, hakîmler, beşeriyeti bu uykudan uyandırmaya memur olan varlıklardır. Peygamberin, âlimlerin, hakîmlerin bu kitapları, hakikî hazineleri gösteren birer rehberdir. Bunlar insanın haricinde ve içinde Hakkın birliğine ve varlığına delâlet eden açık veya gizli nice alâmet ve işaretleri gösterir. Bunları görerek bi-

KENDİNİ

TANIMAK

Prof. Dr. ALİ NİHAT
TARLAN

len ve bu tereddütsüz ve kat'î iman ile Hakkı gören insana hakikî âlim denir. Ve doğrusu da budur. Çünkü bu insana yaradılışın yüklediği vazife ya'nî «irfan» istikametinde bir bilgidir. Buna yabancı olanlar dahi cahil sayılırlar. Bütün diğer ilimler : ayrı ayrı hâdiselerin incelenmesi ve bunların kanuna bağlanmasıdır. Kanun, insan dimağının tevhid ihtiyacından doğar. Hakikî âlim, diğer ilimleri insanlığın faydası ve refahı için inceler. Fakat burada kalmaz. Onların içinde cereyan eden ezeli kanunu görerek asıl insan ruhunun büyük ihtiyacına cevap vermeğe çalışır. Bu satıhtan içe giden bilgi, irfan dediğimiz bilgidir. Şu halde bütün diğer bilgiler bu hakikî ve insanî bilgi karşısında gaye değil vasitadır. Onların hiçbirisi insan ruhunun ezeli derdine deva değildir.

Bu tevhid ilmine vakıf olanlar Hakkı açıkça müşahadeye erişir ve bu tevhid nûru ile beşeriyet âleminin yaradılışının asıl ve hikmetini idrâk ederler. Bu idrâk hudutlarının icapları içinde gelişen bir medeniyet hakikî ve insanî bir medeniyettir. İkbâl'in hasretini çektiği medeniyet budur. Bu büyük mütefekkirin eserinde yer yer geçen Lâ ilâhe... kelimesinin içinde bu idrakin bütün cepheleri mevcuttur.

Ancak Hakkı açıkça müşahade meselesi, üzerinde çok durulacak bir mevzudur. Hakkın «zâtı» üzerinde düşünmek insanı dalâlete sevk eder ve şeriat bunu yasak etmiştir. Hâdis kadîm'i idrak edemez. Tasavvuf, bu yolda «aşk»tır; mutasavvife indinde visâl'in tek yoludur. Divan şâirlerimizden «Sâmî» (18 inci asır) nin Ruh-i Bağdadî'ye nazîre olarak yazdığı çok derin ve ârifane terkib-i bend'inden nakledeceğimiz şu bend, bu mes'eleyi büyük bir vukuf ve belâgatla ele almaktadır :

Ey nûr-dih-i hestî-i eflâk-ü-anasır
 Feyyaz-ı vücud-i suver-ârâ-yi mezahir
 Dânen-de-i her müşkil-i ser-beste-i îcâd
 Bînen-de-i esrâr-ı hafaya-yi zama'ir
 Bilmekde kemâlatını pâ-der-gil-i hayret
 Akl-ı hükema-vü-ülema-yi mütebahhir
 Piş-i nazar-ı akle temaşa-yi cemâle
 Çekmekde izafat-i niseb perde-i sâtir
 Ey mihr-i ama-burka'-i itlak cemalin
 Her zerrede pinhan yine her zerrede zâhir
 Zatın ola itlak-ı hakikî ile mutlak
 Derk eylemede dil olur elbet mütehayyir
 Bu matla'-i rengin ile bildirdi Hayalî
 Hayret idüğün ehl-i dile menzil-i âhir
 Ey tir-i gamet-ra dil-i uşşak nişane
 Halkî be-to meşgul-ü-to gayib zi miyane.

Tebrik

Mübarek Ramazan-ı Şerif'in müjdecisi olan ve 5 Ekim 1967 tarihinde hullül eden Regâib kandili ile 30 Ekim 1967 gecesine rastlayan Mirac kandilinin İslâm âlemi için hayırlı olmasını diler, bütün Müslüman kardeşlerimizin bu mutlu günlerini tebrik ederiz.

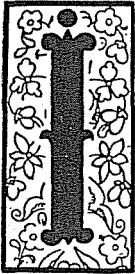
İSLÂM MEDENİYETİ

İslâmiyet

müşamaha

dînidir

ZUHÛRÎ DANİŞMAN

SLÂMİYET, iyilerin ve iyiliklerin dînidir.
Veda Haccı sırasında :

اليوم اكملت لكم دينكم...

âyet-i Kerimesi nazil olmuştu. Bu âyet-i Kerimenin meâl-i münîfi; «bugün sizin dininizi ikmal ettim ve sizin üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için dîn olmak üzere İslâm'ı beğendim ve ihtiyar ettim.» demektir.

Bu âyet-i Kerimenin ifade ettiği mana, Resûlü Ekrem'in bu fanî dünyadaki vazifesinin sona ermesi idi. O dakikada bu cihansûmül Nübüvvetin tarihi mühürlenmişti. O günden itibaren cihan, yepyeni bir sisteme, yepyeni bir hayata kavuşmuş, yahut da kâinat yeniden vücut bulmuştu.

İşte biz bu yazımızda bu cihansûmul dînin, insanlığa ışık tutan hükümlerinden bir teki üzerinde duracağız. Bu büyük dînin bütün ahkâmını değil böyle birkaç sahifeye, ciltlere de sığdırmak mümkün değildir. Kur'an-ı Kerim'in her âyeti, Resûlü Ekrem'in her hareketi ve Hadîsi, insanlığın selâmetini temin bâbında en mükemmel düsturdur.

Hız Peygamber hiç kimsenin sözünü kesmezdi, beğenmediği bir mevzu dahi olsa onu dinler, onu söyleyene müşamaha eder, onu susturamazdı. Yalnız beğenmediği mevzulara sırasında onu söyleyenle fazla alâkadar görünmezdi okadar... Bu şüphesiz müşamaha hasletinin en güzel nümunesidir.

BİR gün Resûlü Ekrem birinden borç para almıştı. Alacaklı parasını istemeğe geldi. Resûlü Ekrem Ensârdan birinden borç olarak bir miktar hurma alarak bu adama verdi. Fakat alacaklı, bu hurmaların iyi olmadığını bildirerek reddetti. Eshâb-ı Kiram hiddetlendiler «Sen, Resûlü Ekrem'in verdiği hurmaları nasıl reddediyorsun?» dediler. Adam da hiç çekinmeden :

«Evet dedi, reddediyorum. Çünkü Resûlü Ekrem munsif olmazsa bu dünyada insaf kalmaz..»

Eshab-ı kiram büsbütün hiddetlendiler. Fakat Resûlü Ekrem onlara :

«Bu adamın dediği doğrudur» buyurdu. İnsaf ve müşamahanın en güzel nümunesi...

Yine birgün bedevilerden biri Resûlü Ekrem'den alacağını tahsile gelmişti. Bu adam Peygambere gayet kaba ve sert sözler söyledi. Eshâb-ı kiram hiddetlenerek bedeviyi susturmak istediler ve :

«Sen kime hitab ettiğini biliyor musun?» dediler.

Resûlü Ekrem Eshâbını susturdu ve onlara şu nümune cevabı verdi :

«Siz benim tarafımı değil, onun tarafını tutacaksınız. Çünkü bu adam hakkımı istiyor..»

Bu ne güzel bir hüsnü muamele ve müşamaha nümunesidir...

Hız Peygamber, dostlarına, hatta düşmanlarına karşı da müşamahakardı. Asla hiddete kapılmaz, insafı elden bırakmaz, kimsenin kalbini kırmazdı.

Müslümanlık kılıç kuvveti ile değil, Resûlü Ekrem'in hudutsuz merhamet, şefkat ve müşamahası ile dünyaya yayılmıştır.

MEKKE fethedildiği gün Hz. Muhammed'in, vaktiyle kendisine karşı her türlü hakareti yapan, türlü eziyet ve işkencede bulunan Mekke müşriklerine karşı gösterdiği müşamaha, ancak onun yapabileceği bir müşamaha eseridir.

Resûlü Ekrem fetih hutbesini okuduktan sonra kendini dinleyenleri gözden geçirdi. Bunların arasında vaktiyle Mekke'de kendisine her türlü hakareti yapanlar, fiilen her türlü fenahçı revâ görenler, öldürmeği bile düşünenler vardı. Bunlar, yaptıklarını düşünerek bu fetih gününde Hz. Muhammed'in kendilerine nasıl muamele edeceğini heyecan ve merakla bekliyorlardı.

Resûlü Ekrem onlara bir müddet baktıktan sonra :

«Ey Kureyş dedi, size nasıl muamele edeceğimi bekliyorsunuz?»

Onlar şu cevabı verdiler :

«Senden iyilik bekliyoruz. Çünkü sen kerim ve âlicenab bir kardeş, kerim ve âlicenab bir biraderzadesin».

O vakit Resûlü Ekrem, hakikaten tarihte görülmeyen bir âlicenablık ve müşamaha ile :

«Öyle ise gidiniz, bugün hiç biriniz muâhaze edilecek değilsiniz, hepiniz serbestsiniz» buyurdu.

Şimdi başka milletlerin, başka hükümdarların, başka dinde olanların hareketleriyle, vücutu âlemlere rahmet olan Hz. Peygamberin bu emsalsiz müşamahalarını kısaca mukayese edeceğiz. O vakit İslâmîyetin ne ulvî bir din, ve o dînin elçisi olan Hz. Muhammed'in ne erişilmez hasletlere malik bir insan olduğunu daha iyi anlarız.

KUDÛS'ün biri müslümanlar, biri de haçlı Hıristiyan orduları tarafından zabtını hatırlayalım. Birinci defasında Kudüs, Hz. Ömer tarafından Hıristiyanların elinden alınmıştı. Hz. Ömer ve İslâm ordusu Kudüs'e girdiği vakit, Kudüs'teki Hıristiyanlardan bir tanesinin bile burnu kanatılmamış, hepsine din, vicdan ve serbest yaşama hürriyeti bahsedilmişti. O kadar ki, böyle hudutsuz bir müşamaha karşısında Kudüs Hıristiyanları şaşırıp kalmışlardı. Çünkü bu kadar geniş bir müşamahayı, kendi devletlerinden de görmemişlerdi.

Bir de Kudüs'ün, Hıristiyan Haçlı orduları tarafından, Müslümanların elinden alınmasını hatırlayalım.

Hristiyanların Kudüs'e girişi, insanlığın ilelebed yüz karası olarak kalacaktır. Hristiyan Haçlı sürüleri, kudurmuş çakallar gibi, ağızlarında salyalar akarak, öldürülen Müslümanların cesetleri ve kanları arasından geçiyorlardı. Bir Hristiyan müşahidin yazdığına göre öldürülen Müslümanların kanları, Haçlı süvarilerin atlarının karınlarına kadar çıkıyordu.

MÜSLÜMANLIĞIN hudutsuz müsamahasına ve in-safına mukabil, Hristiyanların zulüm ve şenaatine başka bir misal... Müslümanlar 800 sene İspanya kıtasında yaşamışlar, dünyayı hayran bırakan medeniyet eserleri vücuda getirmişlerdi. Bu müddet zarfında Müslüman devletler, bir tek Hristiyanı zorla dininden döndürmemişler, bir tek Hristiyanı memleketinden sürmemişler veya öldürmemişlerdi. Buna mukabil 1492 yılında Endülüs'teki son İslâm devleti olan Grenada, Hristiyanların eline geçtiği vakit taş taş üstünde bırakılmamış, kiral Katolik Ferdinand, çocuklar ve kadınlar dahil olduğu halde bütün Müslümanları kılıçtan geçirmiş, İspanya'da kalanlar, işkenceler altında dinlerini terke zorlanmış, kaçabilenlerin bir kısmı, Osmanlı gemileriyle Afrika sahillerine güçlüklerle taşınabilmişlerdi.

800 sene İspanya'da yaşayan milyonluk Endülüs İslâm devletinden bugün İspanya'da bir tek Müslüman dahi kalmamıştır.

İşte Müslümanlığın hudutsuz müsamahasına karşı, Hristiyanların yüz kızartıcı taassubu...

Biraz daha yakınlara gelemiz... Rumeli, 500 küsur sene Osmanlı devletinin elinde kaldı. Bu yerleri zabteden Müslüman Türkler, yerli Hristiyanların yaşayışlarına, âdetlerine, dini inanışlarına, dini âyinlerine asla karışmamışlar, onları bu hususta tamamen serbest bırakmışlardı. Osmanlı Türkleri bir şehri zabtettikleri vakit yalnız, fetih hakkı olarak şehirdeki en büyük Kiliseyi Camie tahvil ederler, diğer Kiliselere dokunmazlardı.

AYASOFYA Kilisesi de fetih hakkı olarak Camie tahvil edilmişti. Ne yazık ki şimdi Cami olmaktan çıkarılmıştır.

Osmanlı idaresi zamanında Rumeli'deki Rum, Bulgar, Rumen, Sırp, Hırvat bütün milletler, dinlerini olduğu kadar milliyetlerini de muhafaza etmişlerdi. Fakat sonra... Osmanlı devleti buralardan çekilmek zorunda kalınca, bu memleketlerde ne Cami, ne Medrese kalmış, ne de Türk ve Müslüman...

Kıbrıs bunun son misalidir.

Bugün Müslüman Türklerden milyonluk bir kütle Rusya'dadır. Ve bu bedbaht Müslümanlar, Ruslar tarafından yapılan çeşitli tazyikler, işkenceler yüzünden, Türklüklerini, Müslümanlıklarını kaybetmek üzeredirler. Hristiyan taassubu, bir Hristiyan memleketinde Türk ve Müslümanın yaşamasına tahammül edememektedir. Orta zamanda böyle idi, güya bugün insan haklarının hakim olduğu devirdir. Halbuki bugün de dünden farksız görünmektedir. Kıbrıs'ta, Trakya'da, Rusya'daki Türkler ve Müslümanlar, yurtlarını terketmek veya dinlerini ve milliyetlerini kaybetmek tehlikesi ile başbaşıdır.

TARİH boyunca Müslümanlığın, insan hak ve hürriyetlerine riayeti ile, Hristiyan taassubu zulüm ve işkencesi, ibretle mukayese edilecek bir vâkıdır.

Gel Gidelim

O iklimin hasretiyle...

Ne durursun burda gönül?
Gel edelim göç seninle
Varsa meylin yârda gönül?
Gel edelim göç seninle!..

Bu illerde yok ki bahar,
Dost ararken bulduk ağyar...
Firar edip diyar, diyar,
Gel edelim göç seninle!..

Varsın kimse dost sanmasın,
Nâmımızı hiç anmasın,
Bizim için yaslanmasın,
Gel edelim göç seninle!..

Bu hal bizim yazımızdır,
Bağrımızda sızımızdır,
Yoldaşımız sazımızdır,
Gel edelim göç seninle!..

Bu illerde yol yokuştur,
Meçhullere bir akıştır...
Mevsimleri müdâm kaştır,
Gel edelim göç seninle!..

Kapılmadan tuzaklara,
Kaçışalım uzaklara..
Kavuşmakçin yüz'aqlara,
Gel edelim göç seninle!..

T. Sıtkı BALCI

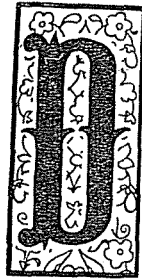
Tasavvuf

Ebû Bekr

El - Vâsıtî

Dr. Ahmed Subhi
FURAT

Edebiyat Fakültesi
Arap-Fars Filolojisi

EDELERİNİN Fergâne şehrinde olmaları dolayısıyla aynı zamanda «İbn el-Fergâni» diye de zikredilen (1) **E b û B e k r M u h a m m e d b. M ü s â e l - V â s î t î**, III. h. (IX. m.) asrın ortalarına doğru zikredilen bu şehirde doğdu (2). Nisbesini yerleştiği Vâsît şehrinde (3) almış olup, meşhûr sûfîlerden **E b u ' l - H ü s e y n e l - N ü r ' i n i n** (v. 279/909) ile **E b u ' l - H ü s e y n e l - N ü r ' i n i n** (v. 295/907) eski eshâbından bulunmaktaydı (4).

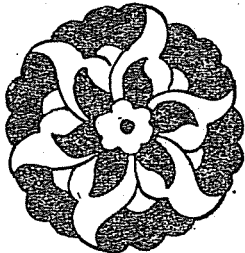
Kaynaklarda, zâhiri ilimlerde behremend olduğuna dâir kayıtlara (5) bakılırsa, yetişme devresini geçirdiği Vâsît'ta ciddi bir tahsil gördüğüne hükmlenabilir. **E s - S u l e m i ' n i n** (v. 412/1021), onun Irak'ta dillerde dolaşan herhangi bir sözüne tesâdüf edemeyişi, pek genç sayılabilecek bir yaşta oradan ayrılışı yüzündendi (6). Gerçekten o, uzun bir müddet devam edecek seyahatlerine pek erken başlamıştı. Önce **B â v e r d ' e** gitti (7); sözlerinin anlaşılmasını buradan kısa bir zaman içinde ayrılmasına sebep oldu (8). Daha sonra **M e r v ' e** vardı; **N i ş â b û r ' a** yaptığı seferi (9) hâric, ömrünün geri kalan kısmını geçireceği **M e r v ' i** (10). ve anlayışlı bulduğu (11) halkı pek sevmişti. **N i ş â b û r ' a** yaptığı mezkûr seferinde **E b û O s m â n e l - H i r i ' n i n** (v. 298/910) müridleri ile görüşmüştü. Ancak durumlarını beğenmemiş olacak ki «Onları nasıl buldunuz?» şeklinde kendisine tevcih edilen bir soruyu «Sâhibi onlara mahz mecûsiyet, yâni ikilik, ben ve o öğretmiş» (12) diye cevaplandıracaktır.

Tasavvufun esasları hakkında kendine has görüşleri olduğu (13) söylenen **E b û B e k r e l - V â s î t î**, İslâm cemaâti içinde — Hz. Peygamber'den sonra — kendisinden tasavvufa dâir söz işitilen ilk kimsenin **H z. E b û B e k r** (v. 13/634) olduğu fikrindedir. **E b û N a s r e s - S e r r â c** (v. 378/988), **e l - V â s î t î ' n i n**, bu sözüyle aşağıdaki hâdiseyi kasdettiğini ileri sürer :

H z. Peygamber, kendisine bütün mallarını tahsis eden **H z. E b û B e k r ' e** :

- Çoluk çocuğun için geriye ne bıraktın? deyince :
- Allah'ı ve Resûl'ünü, diye cevap vermişti.

H z. E b û B e k r ' i n bu sözü tevhiid ehli için pek kıymetli bir sözdür. Esasında bütün varlıkların değeri ne ki? «**M e h a b b e t ' i n** samimiliği, bütün eşyanın unutulmasında ve sevgilinin müşâhede-

sinde müstağrak oluştadır» (15). «Gönlün hareketleri, uzuvların hareketlerinden daha kıymetlidir. Allah'ın nezdinde (uzuvlarla yapılan) işin değeri olsaydı, Hz. Peygamber kırk sene bundan uzak mı kalırdı? (yanlış anlaşılmasın) ameli bırak demiyorum, fakat amelle de kalma» (16). **Sâdık** kişinin husûsiyeti vücûdiyle arkadaşlarına, gönlü ile de sadece Allah'a bağlı olmasıdır» (17).

Bâtın'ın zâhire takdim edilmesine, aşağıda da görüleceği gibi, onun görüşlerinde çokça tesâdüf edilebilir: «İnsanlar üç tabaka halindedirler: birinci tabaka Allah'ın, kendilerine **hidâyet** nurlarıyla ihsânda bulunduğu kimselerden müteşekkildir. Onlar küfür, şirk ve nifaktan uzaktırlar. İkinci tabaka, Allah'ın, kendilerine **inâyet** nurlarıyla ihsânda bulunduğu zümredir. Bunlar küçük ve büyük günahlardan masundurlar. Üçüncü tabaka ise, Allah'ın, kendilerine **kifâyet** ihsan ettiği insanlardır ki bunlar (kalplerine gelebilecek her nevi) kötü düşüncelerden ve gaflet ehlinin hareketlerinden berfidirler» (18).

Böyle bir tasnifin, hiç olmazsa her nevi küfür, şirk ve nifaktan korunabilmiş olanlardan başladığı ve derece itibarıyla daha mükemmellerini içine aldığı âşikârdır. Oysa «Biz şimdi ne İslâm edebi, ne câhiliyet devri ahlâkı ve ne de mürüvvet sahiplerinin rüyalarının olduğu bir zaman'da bulunmaktayız» (19). İnsanlar şimdi «kötü huylarını bir ihlâs ve nefislerinin düşkünlüğünü bir inbisât haline koymuşlardır...» (20). Hakiki sâfililer bile mâziye karışmış durumdadılar. «Onlar bir zamanlar (tasavvufî hakikatlara) işaretlerde bulunan, sonra bizzât yaşayışları ile önderlik edenlerdi; halbuki şimdi onların arkasından bir yığın hasret...» (21).

«**Havf** (: Allah'tan korkma) ve **recâ** (: O'na ümit besleme) insanı kötü ahlâktan alıkoyan iki gemdir» (22). «Korkunun, sahibini hayrette bırakan karanlıkları vardır. O bunlardan ebediyen kurtulmağı arar. Recâ, ışığı ile geldi mi, sahibi râhatın meyzilerine çıkar ve **temennî** kendisine hâkim olur. Ufkun güzelliği, gecenin karanlığı olmasa faydasızdır. Kâinâtın salâhi da işte bu ikisindedir. **Kalb** te aynı şekildedir. Bazan korkunun karanlıklarında bir esir gibidir. Recâ kapıyı çaldı mı bir emir kesilir. **Me-habbet, havf, recâ** hep birbirine yakın şeylerdir...» (23). «Mehabbet **şeyk'i**, **şeyk** de **üns'ü** gerektirir; **şeyk** ve **üns'ü** kaybeden bilmeli ki seven (: **muhib**) değildir» (24).

«Taatların en faziletlisi **vakit**'lerin değerlendirilmesidir» (25) diyen Ebû Bekr el-Vâsıtî, «Bize tavsiyede bulunun» diyenlere «Nefes ve vakitlerinizi (hayırlı işlerde kullanmak üzere ayırıp) sayın» (26) diyor. «Bir saatten bile az olan vakti (27) muâraza ile geçirmektense ezelde takdir edileni kabul daha hayırlıdır» (28). «Kısmetler taksim edilmişse uğraşma ve çalışma ile nasıl temin edilir?» (29). «Mevcûdât belli sebep ve vakitlerle tanzim edilmiştir. Nefsin bunlara karşı itirâzi, gayreti elden bırakması (için asılsız ve semeresiz bir teşebbüstür)» (30).

- (1) *Tab. es-Sulemî, 302; Menâkıb, 224a; Nefehât, 175 (: Tercüme, 224).*
- (2) *Tezkiret el-evliyâ, II, 222.*
- (3) *Tezkiret el-evliyâ, II, 222.*
- (4) *Tab. es-Sulemî, 302; Menâkıb, 224a; Nefehât, 175 (: Tercüme, 224); Levâkîh el-enwâr (Kâhire, 1374/1954), I, 99.*
- (5) *Menâkıb, 224a; Levâkîh, I, 99.*
- (6) *Tab. es-Sulemî, 302; Menâkıb, 224a; Nefehât, 175 (: Tercüme, 224); Levâkîh, I, 99.*
- (7) *Tezkiret el-evliyâ, II, 222.*
- (8) *Tezkiret el-evliyâ, II, 222.*
- (9) *Tezkiret el-evliyâ, II, 224.*
- (10) *Levâkîh, I, 99.*
- (11) *Nefehât, 175 (: Tercüme, 224).*
- (12) *Nefehât, 176 (: Tercüme, 224-5).*
- (13) *Tab. es-Sulemî, 302; Menâkıb, 224a; Levâkîh, I, 99.*
- (14) *Tezkiret el-evliyâ, II, 232.*
- (15) *Tezkiret el-evliyâ, II, 233.*
- (16) *Tezkiret el-evliyâ, II, 234.*
- (17) *Tezkiret el-evliyâ, II, 234.*
- (18) *Tab. es-Sulemî, 306; Hilyet, X, 350; Menâkıb, 225b; Tezkiret el-evliyâ, II, 234.*
- (19) *Tab. es-Sulemî, 303; Hilyet, X, 349; Menâkıb, 224b; Tezkiret el-evliyâ, II, 235; Levâkîh, I, 99.*
- (20) *Risâlet el-Kuşeyriyye, 26; Menâkıb, 225b.*
- (21) *Menâkıb, 226b; Levâkîh, I, 100.*
- (22) *Tab. es-Sulemî, 303; Risâlet el-Kuşeyriyye, 26; Tezkiret el-evliyâ, II, 232.*
- (23) *K. el-luma', 63.*
- (24) *Tab. es-Sulemî, 303; Hilyet, X, 349; Menâkıb, 224b.*
- (25) *Tezkiret el-evliyâ, II, 231.*
- (26) *K. el-luma', 266.*
- (27) *Tab. es-Sulemî, 305; Menâkıb, 225a.*
- (28) *Tezkiret el-evliyâ, II, 234.*
- (29) *Tezkiret el-evliyâ, II, 233.*
- (30) *Tab. es-Sulemî, 304; Hilyet, X, 349.*

«İki çeşit ruh vardır: biri kendisinde yaradılıştan hayat olan, diğeri ise; içinde kalb'in parlaklığının bulunduğu ruhtur ki Allah teâlâ'nın «Biz sana emrimizden bir ruh gönderdik» (Kur'an-ı kerim, 42/52) âyetinde kasdettiği de budur» (31). «İmân edenler ve kalpleri Allah'ın zikri ile itminân bulanlar» (Kur'an-ı kerim, 13/28) âyetinde de belirtildiği gibi, müminin kalbi, Allah'ın zikri ile itminân bulan bir kalbtir. Ârif'in kalbi de (aynı şekildedir; o da) Allah'tan başkasıyla itminân elde etmez» (32). Esâsen «Allah, ruhu kendi güzellik (: cemâl) ve ululuğundan (: celâl) izhâr etmiştir. Eğer onu su ve toprakla örtmeseydi, nuruyla âlem yanardı» (33).

Ebû Bekr el-Vâsıtî'nin en meşhûr talebesi, Merv'den yetişmiş büyük sûfilerden biri olan Ebu'l-Abbâs el-Kâsım es-Seyyârî'dir (v. 342/953) (34). Mollâ Câmî (v. 883/1478) Nefehât el-uns'ünde, onun el-Cuneyd (v. 279/909) ile mektuplaştığını (35) zikreder. VII. h. (XIII. m.) asrın büyük mutasavvıflarından Rûzbihân Baklî-i Şirâzî (v. 606/1209) Şerh-i Şathiyyât adlı eserine (36), Ebû Bekr el-Vâsıtî'nin de sözlerini idhâl etmiş bulunuyor. Yukarda da temas edildiği gibi, Merv'de geçirdiği son yıllarına dâir mâlumat eksikliğine rağmen, onun 320 h. (m. 932) senesinden sonra, Hakk'a bu şehirde göçtüğüne dâir kayıtlar (37) mevcuttur.

(31) K. el-luma', 222.

(31) K. el-ulma', 222.

(32) K. el-luma', 92.

(33) Rûzbihân Baklî-i Şirâzî, Abher el-âşikîn (nşr. Henry Corbin, Moh.Mo'in, Tehran/Paris, 1958), s. 46.

(34) Hayatı için bk. Tab. es-Sulemî, 440-47; Hilyet, X, 380; Keşf el-mahcûb, 198; Şezerât el-zehab, II, 364.

(35) Nefehât el-uns, 176 (Tercüme, 225).

(36) Bu eser Henry Corbin tarafından neşredilmiştir: Tehran, 1966. İçinde birçok sûfinin şathiyyatının izahı yer almakta olup, Ebû Bekr el-Vâsıtî'ninkiler 163-276. cı sayfalarda bulunmaktadır.

(37) Tab. es-Sulemî, 302; Menâkıb, 224a; Levâkıh, I, 99.

Duâ

MUSTAFA YAZGAN

Bu sonsuz çilenin karanlığından
Kurtuluş ne zaman yüce Allahım?
Bu sessiz dualar, bu içli sukût,
Bitsin bu bitmeyen gece Allahım!

**

Gönüller hep sana yöneldi bugün
Açılan ellere rahmet Allahım!
Kararan kalplere tevfiğin gönder,
Bitsin bu bitmeyen zahmet Allahım!

**

Yalnız sana tapar, senden dileriz
Yayılsın İslâm'ın ün'ü Allah'ım!
Müslüman-Türklüğe zafer ver artık,
Göster bize mes'ut günü Allahım!

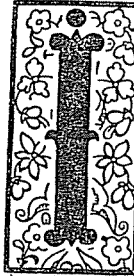
Tarih

İslâm

medeniyetinde

Türkler

M. Zekâi KONRAPA

İst. Yük. İslâm Enstitüsü
Öğretim Üyesi

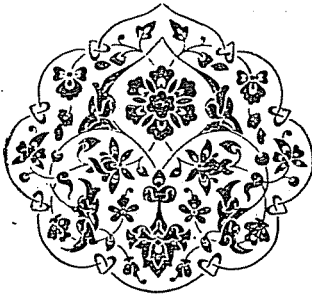
İSLÂM Medeniyeti, İslâm dininin tabii bir neticesidir. Müslümanlık, bir Arap daveti, bir Arap birliği, bir Arap dini değil, sapıklık içinde bulunan bütün dünyanın hayrı için yüksek bir dâvettir.

İslâm daveti için bir Peygamberin gönderilmesi zaruri idi. Cenab-ı Hak, bu daveti tebliğ için göndereceği Peygamberi; İsmail oğullarından, Kureyş kabilesinden, Haşimi allesinden seçti. Gönderilen Peygamber Arap, O'na vahyolunan kitap da Arapça olduğu için İslâm'a davet, önce Araplar arasında yapıldı. Hz. Peygamberin ilk tebliğine muhatap olan ilk kavim ve İslâm birliğine giren ilk millet Araplar oldu.

Müslümanlık, insanlık dinidir; yalnız Arab'ın, yalnız Acem'in veya yalnız başka bir milletin dini değildir. İslâm tarihi de sadece Arapların tarihi olmayıp, İslâm dünyasına giren onsekiz ırkın müşterek malıdır. Bu ortak tarihte her milletin ayrı ayrı hissesi, ayrı ayrı hizmeti ve ayrı ayrı rolü vardır. İslâm tarihinde Araplar kadar, Arap olmıyan milletlerin, hususiyile Türklerin hizmeti pek büyüktür. Ortaçağda İslâm âlemine girmiş bulunan onsekizden fazla çeşitli Müslüman kavimler arasında Türkler; Araplar ve İranlılardan sonra üçüncü gelmektedir.

İNSANLARIN ilk kaynağı Asya kıtası olduğu gibi, Türklerin ilk anayurdu da Orta Asya idi. Orta Asya; doğuda Kınan dağları, batıda Hazar denizi, Kuzeyde Sibiryaya, güneyde Pamir yaylası ile çevrilmişti. Âri kavimler, Pamir yaylasının güney kesiminden, Tûrâni kavimler ise, kuzey kesiminden fıskırmışlardır. Türklerin Orta Asya'da kaynak noktası, Pamir yaylasının kuzeyinde (Işık gölü) etrafıdır.

Türkler, tarihte çeşitli dinlere girmişlerdir. Fakat İslâmiyet, onuncu asırdan itibaren Türkün milli dini olmuştur. Bu yüzden Müslüman Türklerde «din ve millet birdir» mefhumu yerleşmiştir. Başka dinlere giren, başka kültüre hizmet eden Türkler, Türklüklerini kaybettikleri halde, yalnız Müslüman Türklerdir ki, benliklerini devamlı olarak muhafaza edebilmişlerdir. Tek istisna, Hindistan'ın hakim sınıfını teşkil ettikleri halde Türkçeyi unutmış olan, oradaki Müslüman Türklerdir. (1) Türkler,

nasıl İslâm dininin koruyucusu ve yayıcısı olmuşlarsa, İslâm dini de, Türk'ün Türklüğünü muhafazada manevî bir destek olmuştur.

S EKİZİNCİ yüzyıldan beri, İslâm dinine girerek, O'nu kendi ruhuna uygun bulan Türk ırkı, bu dine yalnız girmekle kalmamış, aynı zamanda O'nu, hem yaymak, hem de korumak vazifesini üzerine almıştır. Bu suretle, onbirinci asırda çökmeye yüz tutmuş olan İslâm âlemini yeniden kuvvetlendirmiş ve O'na, Hindistan ile Anadolu'yu katmak şerefini kazandırarak bütün doğu ile İslâm dünyasının en kahraman koruyucusu olmuştur. (2)

İlk ve Ortaçağ tarihinde olduğu gibi, Yeniçağ tarihinde de Türklerin tarihi rolleri büyüktür. Avrupada devletler arasında muvazeneyi sağlamak, yalnız kahraman Türk'ün büyük kılıcı sayesinde mümkün olabilmıştır. Esasen büyük bir Fransız tarihçisinin ifadesine göre «onaltıncı asır, Türklerin büyük asrı idi.» (3)

Türklerin, Müslüman Araplarla ilk temasları, Hz. Ömer (R.A.) zamanında oldu. (642) İslâm'a girişleri de sekizinci asırda başladı, onuncu yüzyıla kadar sürdü. İslâma girişleri, ilk devirde fert fert oldu ve bu yüzden o zamanda devlet kuramadılar.

Atlas Okyanusundan Çin kapılarına kadar uzanan 150 milyon nüfuslu 18 ırktan meydana gelen İslâm dünyasının şefliği, ilk önce Emevî sülâlesinin elinde idi. Daha sonra bu şeflik, Irak Abbasilerine geçti. Türkler işte bu devirde, Abbasi halifeliğine çeşitli hizmetlerde bulundular, askerlik yaptılar, mâliyeciler oldular, mülki ve idari işlerde bulundular, hususiyile İslâmî bilgilerin büyük mümes-sili oldular.

A BBASİLER, ilk zamanlarında İranlıları tutarak Emevilere ve Araplara nefes aldırmadılar. Sonraları Araplara dayanarak İranlıları da ezdiler. Bu sebepten hem Arapların, hem de İranlıların sevgilerini kaybettiler. Fakat saltanatlarını yaşatabilmek için yeni bir unsurun kuvvetine, yani Türklere başvurmak zorunda kaldılar. Sekizinci Abbasi halifesi Mutasım, Türklerden «Hassa Ordusu» adı ile muhafız bölükleri kurdu. (220/833) Halifelik otoritesi, «Emir-ül Umerâ» denilen bu «Hassa Ordusu» kumandanlarının eline geçti.

İkinci devirde Türkler, toplu

olarak İslâm'a girince yer yer devlet kurdular, Müslümanlığı korumak ve yaymak vazifesini yalnız başına üzerlerine aldılar. Müslüman Türklerin kurdukları devletler; Asya'da, Afrika'da ve Anadolu'da olmak üzere başlıca üç bölgede görüldü. Doğu Türkelinde Karahanlılar, Afganistan'da Gazneliler, İranda Selçuklular, Anadolu'da Türkiye bunlardandır. Tuğrul Bey, (1040-1063) nasıl Dandanakan muharebesi ile Büyük Selçuk Sultanlığını kurmuş ise, Alpaslan (1063-1072) da, Malazgirt savaşı ile Anadolu'da Türkiye'nin ilk kurucusu olmuştur. (26 Ağustos 1071)

O tarihten başlayarak bugüne kadar milli tarihimiz, beş devir geçirdi.

Anadolu'nun fethi (1071-1080), Anadolu Selçukluları (1076-1308), Anadolu Beylikleri (1243-1515), Osmanlı Devleti (1299-1922), Türkiye Cumhuriyeti (23 Nisan 1920). (4)

T ÜRKLER tarih boyunca İslâm âleminin tehlikeli olabilen sınır başlarını tutmuşlardır. Anadolu'da Selçuklular, doğunun bekçisi idi. Kuzey; Hint Türklerinin elinde idi. Çin hududunun muhafızı da yine Türklerdi. Bir aralık Mısır'ın da koruyucusu Türkler olmuştu. Fakat Türklerin Müslümanlık için en faydalısı, Osmanlı Türkleri oldu. İki ciltlik İslâm tarihi yazmış bulunan Şehbenderzâde Ahmet Hilmi bey der ki :

«— Abbasi halifeleri vakitlerini zevkle, sefahetle geçirdikleri sırada, milyona yakın ordularla belâ seli gibi doğuya akıp gelen Mutaassıp sürüsünü (Haçlı ordusunu) Türklerin kılıcı; Kılıç Arslan durdurdu.

Ancak Türklerin İslâm'a yalnız kolları ile hizmet ettiğini zannetmek büyük bir hatadır. Türkler, Arapların ve İranlıların yalnız siyasi kudretine değil, aynı zamanda da ilmi meziyetlerine de parlak bir surette vâris olmuşlardır. İbni Sina gibi, Fârâbi gibi Türkler, İslâm fâzıllarının daimi ifthar konusu idi. Din bakımından da Türklerin en büyük meziyeti, ne kuru şekilecilik halinde Sünniliğe bağlı kalmışlar, ne de Müslümanlıktan uzaklaşan mezheplere girmişlerdir. Bilhassa Osmanlı Türklerinin Sünniliği de Orta Asya Türklerinin Sünniliği gibi asıl Ehl-i Sünnet ulemasının mesleği idi.»

Bilindiği gibi İslâm dünyasında yaşatılan bilgiler, iki grupta

toplanır : İslâmî bilgiler, hâricî bilgiler.

İslâmî bilgiler de iki kısma ayrılırlar : Ser'î ilimler, âlet ilimleri.

Ser'î ilimler üçe ayrılır : Kur'an ilmi, Hadis ilmi, Fıkıh ilmi.

K UR'AN ilmi de ikiye ayrılır : Kur'an okuma ilmi, Kur'an'ı tefsir ilmi.

Kâtip Çelebi (V: 1067/1656), İslâm âleminde tefsir kitapları sayısının 300 den fazla olduğunu bildirmişti. Keşşaf tefsirinin sahibi Mahmud Zemahşeri (v: 538/1143) Harzemde, Zemahşer kasabasında doğmuştu. Arapça'nın lûgatini son derece iyi bildiği için : «dilinizi henden öğreniniz!» diyecek kadar meydan okumuştur. Tefsiri için kendisine :

«— Sen kitabında kendi sözünü Allahın kelâmından ayırmadın, bunda şirk var!» diyenlere : «— Allah kelâmı ile insan sözünü ayırdedemeyecekler, benim kitabımı okumasınlar» cevabını vermişti.

Kur'an'dan sonra en muteber hadis kitapları, «Kütübü sitte» adı ile şöhret bulan altı hadis kitabıdır. Muhaddisler kafilesinin başkanı, Muhammed b. İsmâil Buhârî (v: 256/869) dir. Buhara'da doğmuş, Semerkant'da 62 yaşında vefat etmiştir. Horasan, Irak, Hicaz, Şam, Mısır bölgelerinde dolaşmış, pek çok hadis erbabı ile buluşmuştur. Her hadisin doğruluğuna kanaat getirmeden yazmaz, yazmadan önce gusleder, iki rekât namaz kılar. Üçyüz bin hadis ezberinde olduğu halde, kitabına yalnız yedibin ikiyüz yetmiş-beş hadis koymuştur. (5)

Fıkıh ilminin kurucusu İmam-ı Âzam Ebû Hanife (Numan b. Sabit. v: 150/1768) idi. Küfe'de doğdu, Bağdat'ta şehid edildi. Büyük tarih ustası Abdurrahman Şeref der ki :

«— Hârikulâde zekâsı yüzünden İmam-ı Âzam bütün dünyada yetişen büyük kanun yapanların başında gelmektedir.

(1) Profesör Mükremin Halil Yinanç Merhum.

(2) M. Zekâi Konrapa, Bolu Tarihi, sayfa: 17 — Hakim Fikirilere Göre Türkiye ve Osmanlı Tarihi.

(3) Edvard Diriyon, Şark Meselesi (Kesiyon Doriyon), sayfa: 46.

(4) Bolu Tarihi, sayfa: 112.

(5) Abdurrahman Şeref efendi, Zübdetü'l-Kıyas, Cilt: 2.

İ MAM-I Âzam, Arap soyundan değildi. Türk ırkından olması ihtimali daha kuvvetlidir.

En eski Arapça coğrafya kitabı El-Harzemi (Muhammed b. Mûsa. v: 259/872) nin Sûret'ül-Arz adındaki eseridir. En meşhur Matematik kitabı da Kitâbü'l-Cebr ve'l-Mukabele'sidir.

Abbâsiler zamanında Bağdad'ta (Beytü'l-Hikme) adı ile bir ilim müessesesi kurulmuştu. Başına da Muhammed b. Musa geçirildi. Hatta Matematiğin bir bölümü olan «Logaritma» bilgisine verilen (Algorithme) ismi, İbni Harzemi'nin «Alkorizmi» adından alınmıştır.

Avrupalıların «Al Farabus» dedikleri Fârâbi (Ebû Nasr Fârâbi v: 339/950) büyük bir Türk filozofu, Müslüman hekimi ve Matematikçi idi. Türkistan'ın Farab köyünden idi. Halep emiri Seyfüddeve'nin huzurunda Şam uleması ile münakaşaya girişmiş ve hepsini susturmuştu. Tıp ve felsefe'den başka müzik hakkında eserler vermişti. «Kanun» denilen sazı Fârâbi'nin icad etmiş olduğu rivâyet edilmektedir.

Batı dünyasında «Aycenna» diye şöhret kazanan İbn-i Sînâ (Ebû Ali Hüseyin b. Sina) Felsefe ve Tıpta «Şeyh» ve «Reis» vasıflarını kazanmışlardır. Ebû Ali Sina, Buhara civarında doğdu. Hastalıktan Hemedanda vefat etti. (429/1037) Devlet hizmetinde bulundu, vezirlik yaptı. Kendisini çekemiyenlerin hıyanetine uğradı, hapsedildi. Kitaplarından bir kısmını, hapisane köşelerinde yazdı. Yüze yakın kitaplarından yirmi-altı tanesi felsefeye dairdir.

Abbasi Halifesi Me'mun, Musul'un karşısına «Sincar Sahrası»na bir heyet gönderdi. Profesör J. H. Kramers'e göre, bu heyet yetmiş kişilikti. Başlarında Halid İbni Abdu'l-Melik El-Mervezi vardı. İçlerinde Musa Oğulları bulunuyordu. Musa Oğulları Matematikte yüksek bilgili üç zattır. Sincar Sahasında «Meridyen» dairesi ölçüldü, dünyanın çevresi 39 milyon 759 bin 600 metre olarak hesap edildi. Bu hesapla bugün kabul edilmiş bulunan 40 milyon arasındaki küçük fark dikkati çekmektedir.

B ÜYÜK Selçuk Sultanı Celâlüddevele Melikşâh'ın veziri «Nizamü'l-Mülk», Bağdat'ta bir rasathane kurdurmuştu. (467/1074) İçine de devrin âlimlerini yerleştirmişti. Bu ilim heyeti, gü-

neş senesi esasına dayanan «Celâli» takvimi adı ile bir Türk takvimi hazırladı. Bu takvim, ilmi ve fenni bakımdan bugün batı dünyasının kullanmakta olduğu «Gregoriyen» den daha az hatalı

idi. 16. asrın bu takviminde kış mevsiminin ikinci ayı (Ocak) sene başı itibar edilmisti. Halbuki 11. asrın Celâli Türk takviminde ise sene başı ilkbaharın ilk günü (22 Mart) idi.

SEVGİ

REKİN ERTEM

*Bende «Ben»i arayan ebedî bir sevgi var.
Bu sevginin içine nefreti alıyorum.
Herkesi arkasından götüren bir sevgi var.
Ben gönlümü râm eden sevgiyi arıyorum.*

**

*Bir devrin pörsümüştü ruhu can verirken,
şekle,
Sevmiyorum güzellik tanrıçası Venüs'ü.
Olduysa tarihlere piramid, sed, zelzele.
Olmadı, olmayacak gönlümün birer süsü.*

**

*Bâbil'in lüle lüle olan bahçelerinden,
Rodos'un heykelinden bir his de
duymuyorum.
«Musa» diye can bulan Anjello
mermerinden
Gönlümü âzad için aşkı arıyorum.*

Anama Mektup

Bu gurbet ilinde garip kimsesim
Benim senden başka kimim var anam?
Sevincim, güvencim, benim her şeyim
Senin dilindeki dualar anam.

Kim sesiz yaşamak doğrusu çok zor
Her günüm gönlüme bir yeni dert kor.
Fakülte acmıyor, şehir acmıyor
Bana yaramadı bu diğer anam.

Aksam olur, gelir garip odaya,
Türküler söylerim dayanır cama
Bu mevsim şüphesiz bahardır ama
Bana görünmedi bu bahar anam.

Şimdi köyümüzde demek bahar mı?
Bahçeler mi güzel yoksa dağlar mı?
Nazlı çiçekler öper, koklar mı?
Kuşlar, kekkbekler, arılar anam.

Sine cennet gibi oldu mu her yer?
Tepeler, tarlalar, bahçeler, köyler.
Mor ömekselere ninni mi söyler,
Yamaçlardan akan her pınar anam?

Karıdan karşıya geldi mi dile?
Davalar, kavallar eski halyle.
Ekinler uzayıp çıktı mu bele,
Büsen neşelendir, Arpalar anam?

Dağların ardında gün ekilirken
Yemek yapar mısın, akşamı erken?
Sigirler dağlardan köye inerken
Eviden emeşir mi danalar anam?

Ben miyim özünde, yüzünde şimdi?
İbir damla yas miyim gözünde şimdi?
İbir ağıt mı oldum sözünde şimdi?
Ağıtsız olamaz analar anam.

Biricik seodüğüm gönlümün var
Bana gözlerinde saklar baharı
Haziran sonlarında gözle yolları
Fersiz gözleriyle ihtiyar anam.

Senim gece gündüz düşündüklerim
Senin hasretindir yalnız kederim
Bütün komşulara selâm ederim
Mektubum şimdilik bu kadar anam.

Nuri Yüce

Kaybettiğimiz değer:

M. SAİT MUTLU

İSMAIL DAYI

HENÜZ Lise çağlarında tanımıştık kendisini. Uzun boylu, kumral, inatçı, çok sual soran ve çok okuyan bir gençti. Bilmediği meseleleri derinliğine öğrenmek ve tam bildiğini de hatalı söyleyenin yaşı, makamı ne olursa olsun itiraz etmek onun karakteriydi.

Eskişehir'in Sevinç köyünde 1932 yılında dünyaya gelmişti. Muttalıp köyünden olan annesi çok müşfik bir insandı. Onu 5 yaşında, babasını da 11 yaşında iken kaybederek yetim kalmıştı.

Müftüadeler derlerdi onlara. Durumları müsait olduğu için büyükleri kendisini Turan İlkokulunu bitirdikten sonra Galatasaray Lisesine vermişlerdi. Bütün dünyası dinî meseleler ve bilgiler olmasına rağmen son derece zeki olan Sait, İlk-Orta ve Lise yıllarını muntazam geçti. Dinî bir tahsil yapması düşünülürken Müslümanların mad-dî imkânlarla sahip olmayışları ve başkalarına muhtaç bulunmaları onu Eczacılık mesleğine itti. Orayı da sene kaybetmeden bitirdi ve vatanî hizmeti, kısa olarak Eskişehir'de bir yerde çalışmasını müteakip 1959 da Afyonkarahisar'ın Sandıklı kazasında (doğduğu yerin ismiyle) SEVİNÇ ECZAHANESİ'ni açtı.

İSTANBUL'DA bulunduğu uzun tahsil yıllarında tanınmış âlimleri ziyareti, İslâmî davaya bağlı çeşitli fakültelerdeki âbi ve arkadaşları ile buluşması yanında muttaki, taviz vermeyen mizacı ile Eczacılık Mektebinde de bütün arkadaşları (fikrine katılmayanlar dahil) kendisini severlerdi. Nitekim Eczacılık Mektebini bitirdiği yıl

mezunlar albümünü hazırlayanlar arasında kendisi de vardı. Arkadaşları onun için elinde tesbihi ve dinî kitaplara olan iştियakını anlatan bir kari-katürünün altına inandığını yaşayan Sait diye yazmışlardı. Laboratuvarlarda eczacılıktan ziyade dinî bilgileri telkin eder, yanlış kanaatleri gücendirme pahasına da olsa tashih ederdi.

Bize göre Türkiye ve belki diğer İslâm memleketleri söylediğini yaşamayan, nefsinde tatbik etmeyen liderlerin, ilim adamlarının sıkıntısını çekmektedir. Yıllarca cihad'dan, dâvadan, milletten, vatanı ve İslâmî kurtarmaktan bahsedenler kendi nefislerini kurtarmak için en küçük gayreti sarfetmiyorlardı. Kendisine evveleri Bediuzzaman Hazretlerini müşid edinmişti. Onun vefatı ile bütün çalışmasını Prof. Muhammed Hamidullah beyin emrine ve eserlerine tahsis etti. Geride bıraktığı vefalı ablası Hayriye hanım namına eniştesi Dr. İbrahim Cemalcılar, ağabeyi Yük. Mühendis Ahmet Mutlu ve kardeşi Hafız Turan Mutlu Sandıklı'da masasının gözlerinde üç defter bulmuşlardı. Biri günlük ciro defteri, biri borçları ve alacaklarını gösterir küçük defter, biri de Sandıklı ve köylerinde bulunan fakir fukaranın listesini gösterir defterdi. Yıllar önce bütün dostları gibi bizi de Sandıklı'ya davet ettiğinde kendisinden maliyeye verdiği vergi dolayısı ile teşekkür aldığını işitmiştim. Devletin ilgili memuru: «Eczacılar hep kazanamadıklarını söylüyorlardı, siz bizi ikaz ettiniz, verdiğiniz vergi ile bizi uyandırdınız» demişti. Bunun yanında malını tam hesap eder ve zekâtını tam yerine masraf olmak üzere dağıtırdı. Zekâtının dışındaki hayır hasenatının ve dürüstlüğünün mükâ-

fatını da Sandıklı halkı vefatında bir âlime yapılmayan cenaze merasiminde kendisine göstermişti.

Prof. Muhammed Hamidullah beyden tercüme edip yayınladığı «Kur'ân-ı Kerim Tarihi» isimli eserinden hiç tercüme ücreti almamış, onun yerine münasip miktar kitap olarak ilim adamlarına, dinî teşekküllere ve okullara hediye etmişti. Nitekim 1. cildini yayınlıyabildiği Prof. Muhammed Hamidullah'ın «İslâm Peygamberi» kitabını bizzat bastırması, 36000 liraya maledip, 30000 liraya hiçbir ücret almayıp bilâkis ilâve ederek başka bir yayınevine devredip, halkın eline ucuz kitap geçmesini sağlamıştı. Aynı eserin 2. cildini de yarısına kadar tercüme edip daktilo etmiş olarak hayata gözlerini yumdu. Vefakâr yakınları ve arkadaşları bu eseri de tamamlamak üzeredirlir.

HENÜZ evlenmemişti. Birçok teşebbüsleri, hattâ nişanlanmaya yakın sözleşmeler yapmıştı. Fakat hepsi akamete uğradı. Vasıta olanlarla bizzat gider namzetle görüşür, yeni tanıştığı kızcağıza âhiret sualleri sorar gibi çok şey sıralardı. Bir defasında (eniştesi nakletti) ablası ile gittiği evde namzede İslâmın Şartlarını sorduğunu ve müsbet bir cevap alamayınca hiçbir fiziki uygunluğa bakmadan vazgeçtiğini işitmiştik. Kendine mahsus bir tavırla olan M. SAİT MUTLU hayatını iyi kullandı. Üstad bildiği Prof. Muhammed Hamidullah bey birgün İstanbul Üniversitesinde verdiği derslerde: «Kur'ân-ı Kerim'de birçok yerlerde zekât hemen namazdan sonra zikredilir. Halbuki Müslümanlar bu inceliğe dikkat etmeyip zekâtı âdetâ sonlara itmiş hattâ unutmuş görünüyorlar» demişti. Cidden maddî yardımın desteği olmayan ibadetler ve İslâm için çalışmalar cılız kalmaya mahkûmdu. Esasen farz olan tatbik edilmezse, gayeye varmanın mümkün olmayacağı da aşikârdı. İşte Sait; İslâm'ın emrine vermek için kazandı ve nice ilmiyle amel etmeyen, malını İslâm'ın emrinden dışarı tutan ve sözü ile mücâhid geçinenlere örnek oldu. Yıllarca yanında kalfa olarak çalıştığı şahsın zimmetine para geçirdiğini ancak bu yıl farketmişti. Bilhassa kitap tercüme ve baskısı ile uğraştığı için sık sık Eczahanesinden ayrılırdı. İki sene evvel kendisini ikaz eden bir şahsı; «Hayır, benim kalfam beş vakit namazında, kasamdan para almaz» diye cevaplandırmış hattâ kırmıştı. Fakat yanına alıp dolgun ücret verdiği şahsın tuzağına düşmüş, Hak yoluna kullanabileceği servetini zimmetine geçiren şahsı mahkûm olmuş ve bacanağına (para mukabili) Sait'i vurdurtmuştu. Pusu kurmuşlar kendilerince gece, fâili meğhul bir cinayet işleyeceklerdi. Kimi gözeü, kimi haberci ve kapıda pusu kuran katil tam kalbinden vurup mücâhid kardeşimizi şehid etmişlerdi. Bütün resmî makamlar elele verip 1 saat içinde katili ve müsevviklerini yakalayıp adalete teslim etmişler, vefakâr Sandıklı'lar ise ailesinden rica edip onu kendi kabirlerine, uzak mesafeye kadar eller üzerinde götürüp defnetmişlerdi. Bir sabah namazı kabrini ziyarete giderken bizden erken gidip gelenlere rastladık. Ulucamiin imamı: «sağlığında sağcuların lideri idi, burada da sağ başa gömdük onu» dedi.

○ NUNLA beraber geçmiş bütün Mü'min ve Mü'minata ALLAH'tan rahmet diler, yakınlarına ve dostlarına başsağlığı dileklerimizizi sunarız.

Başka İklim

Rahmet kapısıdır gittiğimiz yer
Bir davet sesi ki minarelerde;
Bizi bu âlemden götürüverir,
Gönül pervanedir kubbelerde.

**

Göklere açılan beyaz ellerim,
Gönlüme yemyeşil ümit getirir.
Duygusuz hislerle dolu gözlerim,
Her sabah inciden domurlar verir.

**

Ruhumu kaplarken bu ilâhi his,
Sonsuza uzanır bütün düşünce.
Topraktan nem gibi uçarken yeis,
Terkederek yerini mutlu sevince.

**

Her gece içimde filizlenip de,
Göklere yükselen bu dileklerim,
Bir gün büyüyerek meyve verip de,
Başka iklimlerde olmak isterim...

MEHMET AVŞAR

Hukuk

İslâm Hukuku

ve

medeniyet

Prof. Laure Vecchia
VAGLIERİ

2

BOŞANMA MÜESSESESİ VE İSLÂM : Kur'an-ı Kerim, boşanmayı mübah saymıştır. Aynı şekilde garp dünyası da boşanmayı kabul edip onun, hayatın zaruretlerinden biri olduğunu itiraf etmektedir. Garplılar, boşanmaya, her yerde tatbik edilebilen kanunî bir mahiyet vermişlerdir. Binaenaleyh bu durum karşısında, İslâmın boşanma müessesesini müdafaaya lüzum kalmıyor. Bununla beraber, bu boşanma müessesesini incelemek ve Arapların câhiliye devrindeki âdet ve an'aneleri ile İslâm şeriatı arasında mukayese yapmak suretiyle şunu açıkça söyleyebiliriz ki, İslâm kanunu, bu mevzuda yepyeni bir ictimâî düzen meydana getirmiştir.

Hız Muhammedden önceki duruma bakalım : O zamanın âdetlerine göre boşanmak, son derece kolay bir işti. Erkeğin sadece bir kelime söylemesi, bir işaret yapması, karısını geldiği yere göndermeye kâfi geliyordu. Boşanmadaki kolaylık, kadın bakımından da aynı idi. Onun boşanabilmesi için, (hernekadar bu durum son derece yaygın değilse de, bir çok misalini bulmakta güçlük çekmeyiz) çadırın giriş yerini ters çevirip altını üstüne getirmesi yetiyordu; böylece kocası, onun aile bağlarını çözmüş olduğunu anlıyordu. İslâm kanunu boşanmaya müsaade etmekle kalmamış, üstelik bazı durumlarda tavsiye bile etmiştir. Müslüman koca, talak kelimesini söyledikten sonra, muayyen bir zaman içinde onunla münasebetten kaçınır; kadın da bu esnada, resmî bir muameleyle lüzum kalmaksızın, kocanın kendisini zevceliğe tekrar kabul etmesi hakkından ötürü yalnız başına yaşayarak, ikinci bir defa evlenemez. Bu ayrı yaşama zamanı dolunca yahut boşama sözü muayyen şartlara uygun olarak söylenip hemen ayrılmayı gerektiriyorsa, ayrılma işi kesinleşmiş olur. Kadın, bo-

Terceme :
Yaşar KANDEMİR
İst. Yük. İslâm Enstitüsü
Hadis Asistanı

şanmayı ancak hâkime başvurarak isteyebilir. Eğer elinde evliliği feshedecek yeterli sebepler varsa boşanır. Kadının derhal boşanma hakkının böyle sınırlandırıldığı maksat, ona boşanma alışkanlığını vermemektir; zira erkekler, hâdisenin tesirinde kalarak âni kararlar alma bakımından, kadınlara nazaran daha temkinli sayılmaktadır.

HÂKİMİN araya girmesinin bir sebebi de, boşanma neticesinde ortaya çıkan kadının malî ve diğer haklarını garanti altına almaktır.

Gerek bu kaide ve gerekse ailede bir geçimsizlik peydâ olduğunda, anlaşmayı temin arzusuyla bazı araçlara baş vurmak gerektiğini belirten diğer bir kaide bize açıkça gösteriyor ki, İslâma göre boşanma, çirkin ve ayıp sayılan bir hâldir. Aşağıdaki âyetler bunu açıkça ifade etmektedir :

«Kadınlara yaklaşmamaya yemin edenler için dört ay beklemek vardır. Eğer erkekler (o müddet içinde keffaret yaparak zevcelerine) dönerlerse, şüphe yok ki Allah cidden yarlıgayıcı, hakkıyla esirgeyicidir.

«Eğer (o suretle yemin edenler, ric'at etmeyip de kadınlarını) boşamaya karar verirlerse (ayrılırlar). Şüphesiz Allah (onların sözlerini) hakkıyla işitici, (niyetlerini) gerçekten bilicidir.» (1)

Burada aynı tasavvuru ifade eden pek çok Hadis-i Nebevî zikredilebilir. Hadis-i şeriflerden biri şöyledir : «Allaha en hoş gelen helâl, köle âzâd etmektir; Allahın hiç hoşlanmadığı helâl da, boşanmaktır.»

NIÇİN TESETTÜR?

Kötü yollara düşmekten kadını alıkoymak ve bunun kötü neticelerinden sakındırmak için, Müslüman kadının örtünmesi gerekir. Mutlak ve zaruri olarak hürriyetini ifade eden gözleri ve ayakları gibi uzuvları hariç, bütün vücudunu kapamalıdır. Bu hâl, kadınlara karşı hürmetin azlığından veya iradelerini ortadan kaldırmak arzusundan değil, sırf erkeklerin şehvetinden korumak içindir. Kadınların erkeklerden ayrı olarak yaşamasını emreden bu köklü prensip ve ondan doğan ahlâki hayat, âdeta teşkilâtlandırılmış fuhuş ticaretinin — cenebilerin nüfuz ve saltanat kurdukları yerler müstesnâ — Şark memleketlerinde unutulmuş hâle gelmesini temin etmişlerdir. Hiç bir ferdin bu faziletlerin değerini inkâr edemeyeceğine göre, bundan şu sonucu çıkarabiliriz ki, örtünme âdeti ve kadınların umumî hayata iştirâk edemeyişleri, hernekadar muayyen bir görüşe göre kayıpmış gibi telâkki ediliyorsa da, aslında bu, İslâm câmiası için paha biçilmez bir kazanç kaynağı olmuştur.

BÜTÜN vatandaşları kültürden faydalanamayan memleketlerdeki — ki kadının hürriyete kavuşması için zaruri olan ilk şart kültürdür — kadınların müsterek hayattan uzaklaşmalarını haklı bulan bir çok sözleri insanın söylemesi mümkündür. Bu durum, bugün şark memleketlerinin çoğunda mevcut olan bu sert disiplinin devam edeceğini ifade etmez. Böyle bir düşünce, asrın ve milletlerin durumuna paralel olarak değişikliği uygun gören bizzat İslâmın ruhuna aykırıdır. Şu âyetlere bir göz atalım :

«Ey Peygamber, zevcelerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına, dış elbiselerinden üstlerine giymelerini söyle. Bu, onların tanılıp ezâ edilmemelelerine daha uygundur. Allah çok yarlıgayıcıdır, çok esirgeyicidir.» (2)

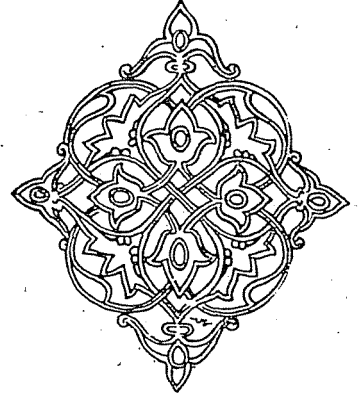
«Mü'min kadınlara da söyle: gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Zinetlerini açmasınlar. Bunlardan görünen kısmı müstesnâ. Baş örtülerini, yakalarının üstünü (kapayacak surette) koysunlar.» (3)

Kur'an-ı Kerimin bu âyetleri, hanımlarına büyük ölçüde hürriyet tanıdığını gördüğümüz Rasûlü'l-lâhın sünnetinde mevcut olduğu gibi insaflı bir itidalle mütâlaa edilmelidir. Kur'an-ı Kerimin bu âyetleri böyle mütâlaa edilmezse, Hz. Muhammed'in hayatında ve vefatından sonra, asrın siyasî hâdiselerinde bir çok kadınların oynadığı rolleri izah edemeyiz. Meselâ Hz. Âişe'nin harpte Hz. Ali'ye karşı durumu, (Cemel vak'ası diye bilinen savaşın ortasında Hz. Âişe, askeri savaşa teşvik etmiş ve büyük tehlikelerle karşılaşmıştır). Yine halife Hz. Osman'ın seçilmesine sebep olan hâdiselerde Fatma binti Kays el-Fihriyye'nin rolü; veyahut sadr-ı İslâmda bu iki hanımdan başkalarının diğer bir çok hâdiselerdeki aktif faaliyetleri gibi.

(1) Bakara Sûresi: 226-227.

(2) Ahzâb Sûresi: 59.

(3) Nûr Sûresi: 31.

HER ne kadar içtimâî bakımdan kadın, Avrupada yüksek bir mevkie çıkmışsa da — ki bu çok yakın bir zaman önce tahakkuk etmiştir — hâlâ bazı Avrupa memleketlerinde o, İslâm dünyasındaki Müslüman kadının sâhib olduğu haklardan daha azına sahiptir. Müslüman kadın, az nisbette de olsa, mirasdan erkek kardeşleri gibi faydalanmasının, evleneceği erkeği kabul edip etmeme hakkına sahip oluşunun, kocası tarafından kötü bir şekilde muamele görmeme hakkını elde edişinin yanında, kocasından mehr adıyla bir para alma ve onun tarafından geçindirilme haklarına da sahiptir. Şayet şahsına ait malı varsa ve kanunen onları idare etme liyakatını elde etmişse, şahsî malını istediği gibi kullanıp ondan faydalanma hürriyetine de mâliktir.

KÖLELİK MÜESSESESİ: İnsanların cemiyet halinde yaşamaya başlamasıyla birlikte görülen ve — günümüze kadar — asırlar boyunca bütün milletlerde devam edegelen kölelik müessesesi, ilâhî kanun tarafından büsbütün ortadan kaldırılmamıştır. Gayri Müslimler, bu vâkıayı, İslâma hücum etmek için bir vesile edinmişlerdir.

MÜSLÜMANLAR, ister ibtidâî, isterse medenî bir hayat yaşasınlar, onlardaki kölelik durumu, Avrupalıların inanmak istediklerinden daha üstündür. (İnsan bunun doğruluğunu, şark memleketlerini gezen Avrupalıların sözlerinde de görebilir.) Şarktaki kölelikle, geçen yüzyıla kadar Amerika Birleşik Devletlerinde mevcut olan köleliği mukayese etmemiz haksızlık olur. Hangi hassas insan şuuru, şu hadîs-i peygamberinin inceliğini duyabilir :

«Hiç biriniz, kölelerinize, «kulum ve câriyem» demeyiniz. Onlar da efendisi ve hanımı için, «rabbim» demesinler; kölesi olan adam bunun aksine, «delikanlım, kızım veya oğlum, kızım» diye çağırın. Köleler de «efendim, hanımcığım» diye hitabetsinler; zira hepiniz kölesiniz, Rab ise, sadece Allah Teâlâdır.» (4)

Bu olayları, tarihi nokta-i nazardan ele alırsak, bu sahada da Rasûlülâhın gerçekleştirdiği parlak ıslâhatı görmüş oluruz. O, köle edinme yollarını tahdit etmekle kalmadı — ki İslâmdan önce, borcunu ödeyemeyen hür bir adamın, hürriyetini kaybetmesi normal telâkki edilirken, İslâm devrinde bir Müslümanın diğer bir Müslümanı köle edinmesi de aslâ mümkün değildi — aksine o, mü'minler için aktif ve pasif bir takım prensipler koymuş ve âcilen kölelerin sevk-ü idaresi, münasip bir vakitte de tedricî olarak hepsinin hürriyete kavuşturulması için talimat vermiştir.

BU nasihatlerin müsbet tesirlerinin köleleri hürriyetlerine kavuşturacağından şüphe edilemezdi; ne var ki, gerek mağlûb, gerek yarı mağlûb sayılan milletlerden köle edinmek sadece Araplarda değil, diğer bütün milletlerde de köklü an'aneler halinde yerleşmişti. İnsanlar, ilâhî kelâmı yanlış bir şekilde tevil ederek ve onun kendilerine köleleri üzerinde tasarrufa devam etme hakkını verdiğini kabul ederek, aynı zamanda içlerinden gelen böyle bir arzu sebebiyle, köleleri hürriyete kavuşturma plânını tatbik etmemeye çalışmışlardır.

Kur'an-ı Kerim, köleleri hürriyetlerine kavuşturmanın, bazı günahlara kefarete olduğu defalarca beyan etmiştir (5). Ayrıca Hadis-i Şeriflerde köle âzâd etmenin Allah Teâlâ tarafından en çok sevilen amellerden olduğunu ifade etmektedir. İşte bir Hadîs :

«Kim mü'min bir köleyi âzâd ederse, Allah Teâlâ da, âzâd ettiği kölenin her uzvuna karşılık onun bir uzvunu cehennem ateşinden âzâd eder.» (6)

Muhtelif İslâm mezhepleri, Kur'an-ı Kerim'in ve Hadis-i Şeriflerin ışığı altında köleleri hürriyete kavuşturmanın şart olduğunu ifade eden veya bunun gerçekleşmesine sür'atle yardım eden kaideler koymuşlardır. Bu kaidelerin hepsini de burada zikretmemiz mümkün değildir. Sadece burada eğer köle sahibi, kölesini âzâd etmek istemiyorsa veya kölesini âzâd etmekten doğacak olan büyük mâlî zarara katlanamıyorsa, bu takdirde, kölenin, İslâm kânunlarına uygun olarak kendi gayretleriyle hür bir insan seviyesine çıkabileceğini gösteren iki kaideye işaret etmekle iktifa edeceğiz. Köle, efendisine mümkün olduğu kadar kısa bir zaman zarfında hürriyete kavuşması şartıyla kabul edilen bedeli ödeyeceğini gerektiren bir vesika verebilir. Efendi de köleye, hürriyetini satın almasına imkân veren bir meblâğı çalışarak kazanmasına izin verebilir (ki böyle bir izin, son derece mühimdir); zira Kur'anı Kerim şöyle der :

(4) *Sahih-i Buhârî: Kitap: 49. bâb: 17.*

(5) *Nisa: 92. Mâide: 89. Nûr: 33. Mücadele: 3. Beled: 13.*

(6) *Sahih-i Müslim, Cilt: 4. Bâb-u fad'l-ülk.*

Sorunuz Söyliyelim

Her Mevzuda :

SORUNUZ

SÖYLİYELİM...

İlâhiyat — Tasavvuf —
Maarif — Hukuk — İktisat — Psikoloji — Sosyoloji — Edebiyat — Tıp — San'at...

«Mevzularında soracağınız sualleri,

İSLÂM MEDENİYETİ
Mecmuası, «**Sorunuz Söyliyelim**» sahifesinde en selâhiyetli şahısların kalemlerinden size ulaştıracaktır.

Suallerinizi, **İSLÂM MEDENİYETİ** Mecmuası «**Sorunuz Söyliyelim...**» sahifesi,

NURUOSMANIYE CADDESİ, No.: 82/1 CAĞALOĞLU — İSTANBUL
Adresine yollayınız.

«... Ellerinizin mâlik olduğu (köle ve cariyelerden) mükâtebe isteyenleri, eğer onlarda bir hayır diliyorsanız, kitabete kesin, onlara Allah'ın size verdiği malden verin.» (7)

BURADA dikkata alınacak bir nokta daha: İslâm devleti, hürriyetlerini satın almaları için, yardıma muhtaç olan bu kölelere — zekât mallarından vererek — yardım etmeyi, kendi vazifeleri cümlesinden saymıştır!

İslâm, ırk ve renkler arasında hiçbir zaman ayırım yapmamıştır. Beyazı, siyahı, köylüyü, çiftçiyi, medenî bir insanı, idare eden ve idare edilene eşit saymıştır. Bu sadece nazari bakımdan değil, amelî bakımdan da böyledir. (Gerçek şu ki bütün müslümanlar, korunma ve ihtiyat tedbiri almaksızın ve birbirini hakir görüp kibirlenmeksizin, çadırda, sarayda, camide ve çarşıda birbirine karışıp kaynaşurlar). İslâm, köleleri küçümsiyecek bir davranışa asla müsaade etmemiştir.

İslâmın tesis ettiği içtimâî eşitlikten söz açılmışken, bu konuda söylenen güzel bir hikâyeyi anlatmamız yerinde olur kanaatındayım. Melik Cebile b. Eyhem İslâmı kabul etmiş ve debdebeli bir şekilde Mekke'ye gelmişti. Kâbe'yi tavaf ederken farkında olmadan değerli cübbesinin eteğine basan bedeviye bir tokat atmıştı. Halife Hz. Ömer, bedevinin de ona bir tokat atmasını beyan eden hükmünü vermişti; zira İslâm, bütün insanları eşit sayıyor. Cebile, bu hükmü kabul etmedi. Hemen o gece, beş yüz süvarisi ile birlikte Mekke'yi terk ederek Bizans'a gitti ve orada Hıristiyan oldu. Bir kaç yıl sonra, eski makam ve servetin hasreti içinde İslâmın hatıraları, ona göz yaşları döktürmüştür.

Tarih bize, kendilerine pek şerefli makam ve mertebeler verilen bir çok köle örnekleri sunmaktadır. (Sesinin güzelliği sebebiyle İslâmın ilk müezzini olmak şerefine kavuşan Bilâl de bu kölelerdendir.) Nice âzâdlı köle vardır ki, yüksek idârî mevkileri elde etmekle kalmamış, üstelik hilâfet makamına kadar yükselmişlerdir. Diğer bir mevzu geçmeden önce, burada Hz. Muhammed'in, kölelerin vücutlarını herhangi bir şekilde çirkinleştirmeyi kesin olarak haram kıldığını hatırlamamız uygun olur.

İSLÂMDA CEZA HUKUKU: Ceza hukuku ile ilgili olarak ilâhî geriatin yeni bir ceza sistemi getirmediğini araştırmacılar bilirler. Bunun sebebi, Hz. Muhammed'in zamanında, bu sahada büyük değişiklikler yapmanın mümkün olmayışdır. Şurası unutulmamalıdır ki, İslâm ruhu, insanların karakterlerine ve zamanlarına uyan kanunlar yapma hürriyetini onlara bırakmayı uygun görmüştür. Bununla birlikte İslâm, eski kanunu, özellikle hakkını intikam suretiyle almaktan doğacak en tehlikeli neticeleri ortadan kaldırarak ıslâh etmiştir. Şu bir hakikattir ki İslâm, suçlu tevkif edilip cezalandırılmalıdır diyen prensibi yerleştiren, modern hukuk ve medeniyet görüşüyle tamamen mutabaka halindedir; ama o, birkaç durum hâric, muayyen kaideler getirmemiş veya teklif etmemiştir. Hz. Muhammed'in yapmış olduğu şey, İslâm'dan önce birçok memleketlerde yaygın olan kısas, uzuvlar üzerinde ceza tatbiki ve kanunî muhakeme yapmaksızın örfî kısaslaşma gibi mevzularda İslâmın görüşünü tesbit etmektir. Kur'an-ı Kerim buyurur ki:

«Ey sâlim akıl sahipleri, kısasda sizin için (umumî) bir hayat vardır. Tâ ki (katilden) sakınasınız.» (8)

İSLÂM, işlenen suçun cinsinden şiddetli cezalar görme korkusunun, suç kapısını çalan adamın elini bağlayabileceği kanaatindedir. Suçların önüne geçme nokta-i nazarından, kâtil, zulüm, işkence, isyan, jurnalcılık, sarhoşluk, hırsızlık ve yankesicilik suçlarını işleyenlere tatbik edilebilecek olan şiddetli cezalar düşünülürse, bunların son derece hikmetli olduğu anlaşılır ve bilhassa hemen bunun peşinden Kur'an-ı Kerimde defalarca geçen affetmenin, bağışlamanın, cinayetin karşılığı olarak kan istemekte ve bedel talebinde itidalli davranmanın Allah katında çok makbul bir hareket olduğu ilâve edilirse, bundaki hikmetler daha iyi bilinir.

Bu cezaların, İslâm hukukundaki temel prensibin ışığı altında incelenmesi gerekir. Bu prensip, Allah hakkı mevzuunda, suçluya ceza vermektен elinden geldiği kadar kaçınmasını emreder. Allah Teâlânın, insanlarla olan münasebetini şefkat ve merhamet temeline dayandırdığı bir gerçektir.

Son olarak şunu da söyleyelim ki, Kur'an-ı Kerimde bir çok şartlara bağlanan bütün bu cezaları tatbik etmenin pratik bakımdan çok güç olduğu da hesaba katılmalıdır.

(7) Nûr Sûresi: 33.

(8) Bakara Sûresi: 179.

Ahlak

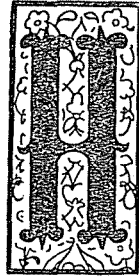
İslâm, ahlâk

Güzelliğinden

ibârettir

VELİ ERTAN

Konya Yüksek İslâm
Enstitüsü Müdürü

HER insanda bir inanma ve ibadet yapma duygusu mevcuttur. Bu his ve fikir kendiliğinden doğmuş, kendine has olan bir keyfiyettir. İnsanlarda fitri olan bu düşünce ve duygu zaman zaman vahye mazhar olan Peygamberler tarafından Allah'ın kullarına tebliğ olunmuştur.

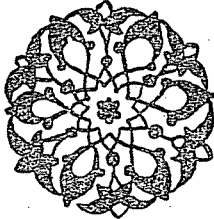
Nasıl her düşünce tam manasiyle doğru değilse her itikad da doğru değildir. Nitekim dinler tarihinde akla uymayan birçok batıl sözlerin din namında beşeriyeti dalâlete, zulmete, cehalete ve sefaletle sürüklediğini, beşeriyeti şaşırtdığını, cemiyetin nizam ve intizamını ihlâl ettiğini ve bu suretle ahlâk buhranına yol açtığını görmekteyiz. İşte bu hal İslâm dîninin zuhuruna kadar devam etmiş ve bugün de yeniden Dünya üzerinde aynı hal devam etmeye başlamıştır.

İ SLÂM dini, vahdaniyet akidesinin unutulduğu, batılın hak sayıldığı bir zamanda nûrunu etrafa saçmıştır.

Semavi dinlerin sonucusu olan İslâm Dininin insanlara tâlim etmiş olduğu hükümlerin hepsini üç kısımda toplamak mümkündür. Birincisi itikad olup Allah'ın varlığına, birliğine, şeriki ve naziri olmadığına, kemal sıfatlarıyla muttasıf ve noksan sıfatlardan münezzeh bulunduğu, Hazret-i Muhammed (S.A.V.) onun kulu ve rasûlü olduğuna inanmak ve tasdik etmektedir. İkincisi amelî hükümlerdir. Üçüncüsü ise ahlâktır. Terbiye tehzib ve vicdana ait esaslardır.

Ahlâk, hulkûn cemidir. İnsanlara iyilik etmek, fenalıktan kaçınmak için takibedilmesi icabeden kaideleri öğretir. Ahlâk âlimleri ahlâk ilminin kuralları ve meseleleri üzerinde durmuşlardır. Bu sahada nazarî ve amelî olmak üzere birçok ahlâkî eserler meydana getirmişlerdir.

A HLÂK, insan hayatını düzenler. İç huzuruna, rahata kavuşturur. Tavır ve hareketlerini terbiye eder ve vicdanınca muvazeneyi sağlar.

İstiklâl marşı şairi Mehmet Âkif, Sa-fahat'ının beşinci kitabı olan Hatıralar'ında :

**Biz ki yazmıştık şuu'nun en büyük
ummanını;**

**Çiğnemıştik yükselen emvaç bi
pâyânını,**

mısralariyle başhyan manzum eser;

**Çiğnenirsek biz bugün, çiğnenmek
istihkakımız;**

**Çünkü izzet nerde, bir bak, nerededir
ahlakımız**

**Müslümanlık pâk siretten ibaretken,
yazık!**

**Öyle saplandık ki levsiyata; hâlâ
çıkmadık!**

dedikten sonra devamla :

**Zulme tapmak, adli tepmek, hakka hiç
aldırmamak;**

**Kendi asudeyse, dünya yansa baş
kaldırmamak;**

**Ahdi nakzetmek, yalan sözden tehaşi
etmek;**

**Kuvvetin meddâhı olmak, aczi hiç
söyletmemek;**

tarzında devam eden mısraları ahlâkî vecibelerin yerine getirilmemesinden dolayı neticenin neye müncer olacağını ne güzel ifade etmiştir.

Kendi ahlâkını islâh edemiyenler başkalarını da irşad edemezler. Zira gene Mehmet Âkif :

**Oyuncak sanmayın, ahlâk-ı milli ruh-i
millidir**

**Onun iflası en korkunç ölüm, mevt-i
küllüdür.**

ZAMANIMIZDA ahlâk bir ilim haline gelmiştir. Gayesi insanların yapacağı hayır ve şerri birbirinden ayırır. Güzel işleri kötü şeylerden vicdaniyle temyiz ve takdir eder. Bununla beraber herkes kendisinin fıtrî istidadı nisbetinde çeşitli iyi işler yapabildiği gibi kötü şeyler de işleyebilir. Bundan dolayı her fiil nefse râcidir. Binaenaleyh her fiilin mükâfat ve mücazâtı da şüphesiz nefse aittir.

Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflere göre İslâm dininin gayesi hiç şüphesiz güzel ahlâktır. Çünkü Resûl-ü Ekrem'e İslâm nedir? diye sorulduğunda «İslâm, güzel huydur» cevabında bulunmuşlardır.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de Kalem suresinin dördüncü âyetinde meâlen : «Şüphesiz (Ya Muhammed) ahlâk güzelliğinin en yüksek mertebesini haizsin.» buyurmuştur. Bu suretle İslâm nazarında ahlâkın değer ve önemi belirtilmiştir.

İslâm nazarında ahlâkın bütün manasıyla ruhu, istikâmet üzere bulunmak ve Allah'a karşı taahhütlerini yerine getirmektir, sözünde ve işinde hak yolundan ayrılmamaktır. İstikâmetten inhiraf edenler vicdanî mes'uliyet içinde kalacakları

gibi kendilerine uhrevî mes'uliyet terettüp edeceklerdir.

BU hususta Kur'an-ı Kerimde te'kid edici emirler mevcuttur. Hûd suresinin 112 ci âyetinde meâlen : «Nasıl emrolunmuşsan öylece istikâmette bulun.» buyurulmuştur. Binaenaleyh imanı bütün bir insanın sözünde, işinde ve hak ve adaletten ayrılmaması, istikâmet üzere bulunması lâzımdır.

Kur'an-ı Kerim, ahlâkın esaslarını vazettiği gibi yüce peygamberimiz de hadis-i şerifleriyle ahlâkî hükümleri açıklamıştır. Bir hadis-i şeriflerinde : «Ben ancak güzel ve yüksek ahlâkı tamamlamak için gönderildim.» buyurmuşlardır.

Müslümanlara göre din ile ahlâk ayrı şeyler değildir. Bu iki mefhum birbirinin mütemmimidir. Dünyaya ve âhirete ait vazifelerimizi Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimiz, söz, fiil ve hareketleriyle göstermiştir. Dîni emirlerin ve ahlâkî vazifelerin kaynağı birdir. Kitap ve sünnettir.

Aklı selime ve mantika hitabeden İslâm dîni kısa bir müddet içinde bütün âlemde büyük bir değişiklik husûle getirmiştir.

Ahlâkın bir gayesi olduğu gibi bir de müeyyidesi vardır. O da iman sadakatiyle Allah'tan korkmaktır. Emirlerini yerine getirmek ve nehiyelerinden içtinap etmektir.

İstiklâl marşı şairi Mehmet Âkif'in dediği gibi :

**Ne irfandır veren ahlâka yükseklik ne
vidodandır**

**Fazilet hissi insanlarda Allah
korkusundandır**

**Yüreklerden çekilmiş farzedilsin havfu
yezdann**

**Ne irfanın kalır tesiri kat'iyyen ne
vidann.**

Başka bir şâir de :

**Hüsni ahlâk ile kâimdir kemâlâtı
beşer**

**Kâbili tehzibdir, her veçhile ahlakımız.
Mustaid kılmuş bizi kesbi kemâli**

**hikmete
Kadr-i insaniyyet-i ilâ eden Hallakımız.**

İslâm dininde ahlâk emirlerinin hemen hepsi iman muktezasıdır. Allah'ın emirlerine mutavaat ve inkiyaddır. Mahlukuna sefkat ve merhamet göstermektir.

Hikmetin başı Allah korkusudur

Allah'a ulaşmanın yolu da budur.

Ahlâk ilmiyle meşgul olan âlimlerin bazıları ahlâkın değişmeyeceğini ve bazıları da terbiye ile tadil ve tebdilin mümkün olacağını öne sürmüşler ve bu hususta araştırmalarda bulunmuşlardır.

Ahlâk; tabii ve kesbi olmak üzere iki kısımdır. Tabii olan beşerin hilkatinde meknuz bulunan hasletlerdir. Kesbi ahlâk ise terbiye ile tadili, tağyir ve tebdili mümkün olmaktadır. Bu hususta dinimizde birçok

nakli deliller vardır. Eğer ahlâkın islâhı mümkün olmamış olsaydı Resûlî Zîşân Efendimiz «Ahlâkınızı güzelleştiriniz.», «İlâhî ahlâk ile ahlâklanınız.» buyurmazlardı.

Kur'an-ı Kerimde Ra'd suresinde meâlen :

«Herhangi bir kavm kendini bozmadıkça Allah onlardaki refahı bozmaz, Allah bir kavm için fenalığı dileyince onu red edecek yoktur, onlar için Allah'tan başka hamî de bulunmaz.» buyurulmuştur. Bu hâle giren kavm ve fertlerin ahlâkını islâh etmeleri, kötü şeyler yerine iyi işler yapmak kendi irade ve ihtiyarları dahilindedir.

Hazret-i Ali (R.A.) «Çocuklarınızı bulunduğunuz zamana göre değil, gelecek zamana göre terbiye ediniz. Zira onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için yaratılmışlardır. İşte o zamana lâayık bir tarzda onları terbiye ve tehzib etmekte kusur etmeyiniz.» buyurmuşlardır. Bu vecize zamanımızda pedagoji problemlerinin başında gelmektedir.

BİR aile çocuğunu dünyaya getirmekle vazifesini yapmış sayılmıyacağı şüphesizdir. Asıl iş onu nefesine (kendisine), ailesine, vatanına ve bütün insanlığa faydalı bir uzuv olarak yetiştirmek ve terbiye etmektir. Çocukların daimâ taklitçiliğe meyyal olduğu hepimizce malûmdur. Babasından, annesinden ve büyük kardeşlerinden gördüklerini hemen yapmağa çalışır. Bu bakımdan anne, baba ve büyük kardeşin sözünü, işini ve hareket tarzını çok iyi ayarlamaları lâzımdır. Bu gibi davranışların çocukların üzerinde nasıl bir tesir icra edeceğini önceden kestirmeli, onların izzet-i nefislerini korumalıdır.

Hükemadan birinin «Beşiği sallıyan el dünyaya hükmeder» sözü bir annenin terbiyedeki rolünü ne güzel tebarüz ettirmiştir.

İnsanın hayatı, çocukluğu ve gençliği sıralarında kendisine yapılan telkinlerin tesiri altındadır. Bu suretle hayatı boyunca içinde ve ruhunda yaşatacağı en güzel şey şüphesiz almış olduğu iyi intibaların bir neticesidir.

Bir annenin ninnisi en önce çocuğun kulağına verilen terbiye duygusudur. Zira çocukların ilk okulu kendi evleridir. İlk mürebbileri de anneleridir. Herşeyi önceden orada öğrenir.

BU duruma göre istikbalde anne olacak kızların maddî ve manevî bakımdan iyi tahsil görmeleri, manevî atmosferden faydalanmaları lâzımdır.

Fahr-i Kâinat Efendimizin «Allah'ım yaradılışımı güzel kıldığın gibi ahlâkımı da güzel kıl.» tarzında Cenab-ı Hakka dua ve niyazda bulunmaları, her Müslümanın da dilinden düşürmediği duası olmalıdır.

Beyitlerle

Sesleniş

EBEDÎ SAHİT :

Allah'ı bilmek için — isteme sihir, hüner
Sâdece madden ile — mânana bir bak yeter.

MÂNA :

Hiç duydun mu içinde — Mevlâna'yı, Yunus'u
Duysunsa anladın mı — Mâna denen hususu?

İMAN İŞİĞİ :

İmân dolu bu sînemde — sönmez bil ki Meş'ale
Nâmert değilim emin ol — âşıkım İstiklâle.

İHTİŞAM :

Bayrağımı yücelten — kanımdaki al renktir
Ay'la Yıldız Rab'bıma — uzatılmış çelenktir.

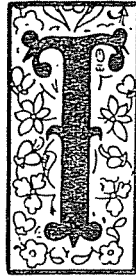
Pedagoji

Selâhaddin
PARLATIR

İst. Yük. İslâm Enstitüsü
Dinî Psikoloji ve Pedagoji
Asistanı

TERBİYE

MESELESİ

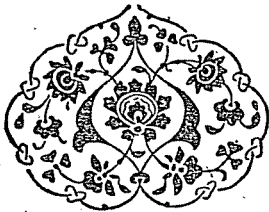

TERBİYE, çoğumuzun iddialı olduğu bir konudur. İddialı oluş da çoğu zaman müsbet esaslara dayalı değildir; kısa tecrübeler ve bilhassa biz tatbik ettiğimiz için değerli olacağı hakkındaki iyi kanaatımız, bu iddianın dayanağı olurlar. Bir de meselenin «öğüt verme» şeklinde sözlü tarafı vardır ki, yine çoğumuz bu konuda konuşurken filozof kesiliriz.

Terbiye konusundaki yaygın telâkki ve tatbikler ahlında çocuğun ve terbiye gayelerinin iyi bilinmemesi sebebiyle düşünülen aşırılıklar ve yersiz, yönetsiz tutumlardır.

«İtaat» esasına dayanan eski terbiye, ekseriya bedene ve ruha acı veren dış vasıtalarla (Dayak, azar, hakaret...) çocuğun organik ve ruhi niteliklerinin rağmen birtakım duygu, düşünüş ve davranış şekillerini zorla kabul ettirmek şeklinde olmuştur. Böylece çocuk vâkıası: Doğuşla gelen zaruretler, çocuğa ait ilgi ve ihtiyaçlar nazarı itibara alınmamıştır; çocuğun özel psikolojisi bilinmemiştir. Çocuğa hür ve kendi kendine karar verme, hareket ve teşebbüs kabiliyeti verilmemiş; aksine emirlerle hareket eden robot adam meydana getirilmiştir. Neticede, doğuşla gelen imkânlar dumura uğratılarak kemâle doğru olan çabalamanın gücü yok edilmiş, sadece dar bir sahada belirli davranışları olan, yeni şartlar karşısında şaşırın alelâde ve pasif bir tip ortaya çıkmıştır. Yahut aşırı baskı ve cezalara rağmen yenilemeyen — belki daha da kuvvetlenen — tabii yönelişler, er geç bir çıkar yolu bulmak için, isyan sancuları halinde ruh dünyasını zorlamışlardır.

Bu terbiye tarzına karşı olarak «çocuğu serbest yetiştirmek» diye savunulan ters yönde bir aşırılık daha vardır. Bunda dış baskı ve — en fenası — iç disiplin kaygısı bir yana itilmiştir. İğdüler ve temayüller, iptidâi ve kaba halleriyle gelişmiş, menfi ve yıkıcı olmuşlardır. Çocuk küçük bir müstebit haline gelmiştir; dediği dediktir. Terbiyecî durumunda olanlar, onun bitmez tükenmez kaprislerini yerine getiren hizmetçi ve uşaklardır. İctimai hayat başkalarıyla ve birtakım kaidelere uymakla mümkündür. Yönelişlerine müsbet ve yapıcı bir istikamet verilmeyen, başkalarının varlığı duyurulmayan, birtakım kaidelere itaat alışkanlığı

edindirilmeyen çocuk, hayata iyi intibak edemez, geçimsiz olur, cemiyet ve insanlık kaygısı duymaz; egoist, menfaatçı ve eyyamcı olur.

Her iki tutum da terbiyevî değildir. Her ikisinde de çocuğun tabii temayülleri mevzubahistir: Birinde dış baskı ile dumura uğrattılırken, diğesinde terbiyevî müdahale yokluğundan basit ve kaba bir halde bırakılmışlardır. Her iki halde de çocuğun özel durumu ve buna uygun terbiye tarzı bilinmemektedir.

Başarılı terbiyeyi gerçekleştirebilmek, çocukluğun ruhi özelliklerini ve kanunlarını bilmekle, bu müspet bilgilere dayanan bir metot takibetmekle mümkün olabilir.

Çocuk, içine konulana göre şekil alan ve onu saklayan plâstik bir vazo değildir. Bir atasözünde geçtiği gibi onu bir «fidan» olarak düşünmek gerçeğe daha yakındır. (1) Çünkü bu anlayışta bir canlılık, büyüme, gelişme, iyi ve fena şartlar ve bakım mevzubahistir.

Çocuk reaksiyon yapan bir organizmadır. Reaksiyonlar doğuştan gelen bazı içgüdüleri maksat ve istikametine uygundur. Reaksiyonların en otomatik ve şursuz olanı reflekslerdir. «Nefsi koruma» veya «yaşama arzusu» diye kabul edebileceğimiz insandaki en hakim içgüdü, çeşitli arzu ve temayüller halinde kendini gösterir. Genel istikametleri bakımından içgüdüleri insanlığın müşterek mirasını teşkil ederler. Bunların umumî istikametleri içinde azalıp çoğalarak bir âile veya fertte çeşitlenmeleri, özel karakterleri yani ferdi verasetleri meydana getirirler. İçgüdüleri ve ferdi veraset terbiye işinde dikkate alınması gereken zaruretlendir.

ÇOCUK normal yetişkinin küçük bir örneği değildir. Kendine mahsus bir psikolojisi vardır: Duygu, düşünme ve davranışları değişik özellikler arzederler. Çocukluk çağlarında beden ve ruh devamlı bir değişme ve gelişme halindedir. Çeşitli çağlardaki umumî olarak çocuğun değişen ilgi ve ihtiyaçlarının bilinmesi zarureti vardır.

İnsan yaşayışı başlangıçta organizmaya daha bağlı iken zamanla eğitim ve öğretim tesiriyle iradeli ve şurlu hareketler seviyesine yükselir. İlk defa çocukta refleks ve içgüdüleri vardır ve bunlar otomatik, şursuz bir haldedirler. Zamanla şuur uyanır; etrafını ve kendini öğrenir, iradeli hareketler yapar. İçgüdüleri birçoğu muayyen zamanlarda idrak olunurlar. İnsiyakların bu inkişaf devrelerinde kendilerine gıda olabilecek faaliyetlerden istifade olunmazsa çocuğa devamlı hatt-ı hareket alışkanlıklarının dereci sun'î vasıtalarından beklenecektir. «... İnsiyaki alakâların kemal devreleri çocuklara en faydalı alışkanlıklar ve temelli malûmat kazandıracak çağlardır.» (2)

A.) İYİ ALIŞKANLIKLAR EDİNMEK

Çocuklukta ilk hazat tezahürleri, otomatik refleksler ve gayrı şurî içgüdülerden doğan arzular yönünde hareketlerden ibarettir. Çocuk, yüksek hislere ve mantıklı düşünceye sahip olmadan evvel hareket etmektedir. Böyle olunca terbiyede ilk iş, hareketler üzerinde durmak olmalıdır. Daha önce de geçtiği gibi bu ilk hareketler veya reaksiyonlar organizmaya bağlı, otomatik ve şursuzdur. Temayüller iyi hareketlerin olduğu kadar fena, kaba davranışların da itici kuvveti olabilirler; ilk halleriyle egoist ve bencildirler, çevreden ve örneklerden müteessir olurlar. Bunların ahlâki yönde geliştirilmesi, ahlâki hareket alışkanlıkları olarak organizmaya yerleştirilmesi her şeyden önce gelir. «Terbiye sanatı, ya daha kompleks veya fitri reaksiyonlar yerine kaim olacak kazanılmış reaksiyonlar kazandırmaktır.» (3) Organizma ve sinir sistemi tekrarladığı davranışları bir müddet sonra dikkat ve irade sarfetmeden, şursuz hareketler gibi kolaylıkla yapar; zamanla bu davranış biçimi neredeyse terkedilmez bir şekilde yerleşir, ikinci bir tabiat haline gelir.

Terbiyenin bir bakıma gayesi, kişiye iyi davranışlar edindirmektir. Hayat faaliyet ve hareketlerden ibarettir. Mesut bir hayat önce kişinin kendi kendine zararsız davranışları ile mümkündür. Hareket ve faaliyetlerin çoğu alışkanlıklar halinde otomatik ve sanki şursuz bir şekilde ifa edilirler.

Çocuklara iyi davranışlar nasihatlerle öğretilmez «... çocuk için birtakım mücerret prensipler tahrik kuvveti olamaz. Eğer bir mücerret prensip, (iyi yapmak) ihtirası üstüne dayanmıyorsa hiç kıymeti yoktur. Bu ihtiras, bu terakki aşkı ise ancak evvelden kazanılmış iyi alışkanlıklar üzerine aşılanabilir. Bu iyi alışkanlıklar, gövde ve daha doğrusu kökler olup bunlarsız

(1) «Ağaç yaşken eğilir.» (Fidan halindeyken)

(2) William James, Terbiye Musahabeleri, ter: Mustafa Şekip, s. 71, 72.

(3) Aynı eser, s. 56.

ağaç ne çiçek, ne meyve verebilir. (4) İyi davranışlar önce ona iyi davranışlar göstermekle kazandırılır. Sonra da ilgi, ihtiyaç ve gücüne uygun olarak; ciddiyet, sükûnet ve güler yüzle iyi hareket alıştırmalarına devam edilir. Hz. Peygamber (s.a.) yedi ile on yaşları arasında çocuğu namaza alıştırmayı emreder. (5)

B.) DUYGU TERBİYESİ VE TEMAYÜLLER

Duyguların temelinde temayüller vardır. Temayüllerin yönü hazza doğrudur; elemenden kaçarlar. Çocukta görülen duygular fizik hazlara doğru ve kendine dönüktür (egoisttir). Fizik ihtiyaç ve arzuların normal sınırını aşmaması, bunlardan doğan hazların bir gaye haline gelmemesi üzerinde durmalıdır. Yemek, giyinmek istekleri normal karşılanır; fakat hayatın gayesi yemek, içmekten öteye gitmedi mi, bir insanlık kıymet ve şerefi düşünebilir miyiz? Burada terbiyeci çocuğu yavaş yavaş kendinden başkasına ve kaba duygulardan yüksek hislere doğru kaydırmalıdır. Genç ancak böylece milli bir heyecana sahip olur, vatanını, mazisini sever, değerli gelenek ve adetlerine bağlanır, başkalarının fikir ve inançlarına karşı müsamahalı ve saygılı olur, güzellik ve hakikat aşkını duyar, Allah rızasını gözetir.

SADECE kendi çıkarı ve basit arzuları üzerinde titreyen kimse medenî ve kâmil bir insan değildir; kendi kendini aşıp başkalarının derdiyle ilgilenmeyi, insanlık hizmetini, hak ve din gayretini kendine zevk edinmekle değer kazanabilir. İnsan dağların bile tahammül edemediği bir emaneti yüklenmiştir. (6) Bir bakıma bu emanet, insanlık şerefini korumak vazifesidir.

Duygulardaki yücelme ile hayvanlarla beraber olduğumuz refleksler ve içgüdüler seviyesi aşılmış olur.

C.) ZİHİN TERBİYESİ VE HAYALGÜCÜ

İlk çocuklukta hayalgücü faaldir. Çocuk fizik çevre ve buradan idrak ettiği hayallerle meşguldür. Sosyal çevre ile ilgisi yoktur. Varlıkların hayali hafızasında gelişigüzel sıralanmıştır. Tek tek varlıklara veya bir andaki olaya dikkat eder. Varlıklar ve olaylar arasında henüz sebep-sonuç alakası kuramaz. Mantıklı düşünme yoktur.

Bu çağda çocuğu düşünmeğe zorlamak beyhudedir. Mücerret mefhumları kavrayamaz. Namazın şekli öğretilir; fakat hikmetini anlatmak için vakit henüz erkendir. Şimdilik çocuğun faziletli, kuvvetli, sihirli kahramanları olan masallara ihtiyacı vardır. Onu renkleri, kokuları, sesleri, taşı, toprağı ile tabiata ve bunlarla süslediği hayal âlemine bırakmalıdır.

MANTIKLI düşünme bülûğla başlar. Düşünmenin ilk safhası duyguların mü'talarından tecrit (abstraction) ve tamim (generalisation) ile fikirler veya mefhumlar elde etmektir. Fikirler arasında veya izafi ilgiler kurmakla hüküm (jugement) ler meydana gelir. Hükümlerden yeni hükümler çıkarılmasına istidlâl (raisonnement) denir. Bu üç safhalı zihin işlemine düşünme (tefekür, penser) diyoruz.

D.) İRADE VEYA AHLAK TERBİYESİ

Düşünülerek yapılan hareketler iradeli hareketlerdir. Hareketlerin saiki, istekler ve temayüllerdir. Bir istek iyice düşünülür, müspet veya menfi bir karara varılır ve bu karar yerine getirilir. İyilik gayesiyle yapılan hareketler ahlâkî hareketlerdir. Egoizme bağlı isteklerin ve temayüllerin düşünme sonucu önüne geçilmesi (nehiy, inhibition), ve başkalarının nazarı itibara alınması (altruisme, özgeçilik) ile ahlâkî durum meydana gelir. Terbiyenin vazifesi, müsbet ve yerli yerinde hareket kabiliyetini geliştirmektir; basit ve egoist arzularını önleyecek bir iç disiplini gerçekleştirmektir. İradeli ve ahlâkî hareket hür olmakla yapılabilir. Kapislerin, cinsî temayüllerin fizik zevklerin esiri olduğunda veya şan, şöret için yapıldığında ortada ahlâkî hareket yoktur. Bu açıdan dinî ve ahlâkî fiil ve hareketlerin cemiyet baskısından dolayı riya durumunda olmamasına dikkat edilmeli; sadece inanılan bir kudretin rızasıyla olmasını gencin ruhuna yerleştirmeye çalışmalıdır.

(4) Ad. Ferriere, Ailede Terbiye, ter: M. Rahmi, s. 6.

(5) Riyâzü's-sâlihîn, Muhyiddin-i Nevevî, c. I, s. 338.

(6) el-Ahzâb: 72.

Edebiyat

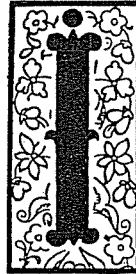
Karahanlılar

Devrinde

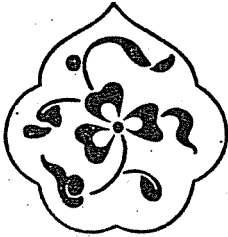
İslâmî eserler

Dr. Necla
PEKOLCAI

İst. Yük. İslâm Enstitüsü
İslâmî Türk Edebiyatı Öğretmeni

İSLÂMÎ türk edebiyatının başlıca ilk yazılı mahsûlü olarak tanıdığımız **Kutadgu-bilig'**den sonra, sâhamızca Kâşgar civarının edebî ve ilmî seviyesini ve Türklere verilen kıymeti göstermesi bakımından ehemmiyet taşıyan eserlerden biri de Mahmud b. Hüseyin b. Muhammed'in **Kitâbı Dîvânü lügati't-Türk'**üdür. Kendisinden «Türklerin en fasih konuşanlarından, en açık anlayanlarından, neseğe en ileri bulunanlarından» biri olarak bahseden Mahmud (bk. **Dîvân**, esas metin I, 2; trc. Besim Atalay, I, 4)'un Abbâsî halifesi Kaim Bi-emrillah devrinde tamamladığı eserini, tashih'ten geçirdikten sonra, 470 (1077)'te Muktedî Billâh'a takdim ettiğini öğreniyoruz. Eserin başında, Allahın, devlet güneşini Türklerin burçlarından doğdurmuş olduğundan bahseden müellif, Buhârâ'lı ve Nişâbûr'lu iki hadîşçiden duyduğunu belirttiği : «Türk dilini öğreniniz; çünkü onların uzun saltanatları vardır» meâlinde bir hadîs nakletmekle berâber, bu Hadîsin sahîh olduğu iddiasında bulunmayıp, şöyle demektedir : «Bu Hadîs eğer sahîh ise, Türkçe'nin öğrenilmesi vâcib olur; şâyet düzme ise, Türkçe'nin öğrenilmesini akıl ve iz'an icâbettirir.» Yine Türklerin üstün yaratılışlarından bahsolunan, es-Şeyhü'l-İmâmü'z-Zâhid el-Hüseyin b. Halefü'l-Kaşgarî'den rivâyet edildiği-

ni belirttiği Hadîsten sonra da şu izâhatta bulunmaktadır: «Türklerde güzellik, sevimlilik, tatlılık, edep, büyükleri ağırlamak, sözünü yerine getirmek, sâdelik, öğünmemek, yiğitlik, mertlik gibi öğülmeğe değer sayısız iyilikler görülmektedir.» Bu vasıflar, inanç sâhibi bir Müslümanda bulunması gereken vasıflardır.

Önce o zamanki Türk şivele-
rinin bir lûgatı olarak tanınan **Divânü Lûgatî't-Türk'te** bir Türk cihan haritasının bulunması, Türk Milletinin boylarından bahsedilmesi, Türk şivele-
rinin tavsifi ve farkları, Hâkaniye ve Oğuz Türkçesinin yer alması müellifin bilgi sâhibi bir şahıs olduğunu gösterir. Kelime izahları yapılırken, ata sözleri ve halk edebiyatı nümûnelerine mürâcaat edilmektedir; bu me-
yanda yer alan mersiyeler, destan parçaları, pendnâme, bahâ-

riye v.b. da Türklerin edebiyat sâhasındaki hamlelerine delil teşkil eder.

Türklerin dil, medeniyet, kül-
tür âbidelerinden biri olan **Kitâbı Divânü lûgatî't-türk'te** geçen Hadîslerin şüphesiz ki, sıhhati üzerinde fikir yürütecek değiliz. Fakat bu nakiller Müslüman Kâşgar muhitinde Türk-
lere verilen değeri göstermesi bakımından kıymet taşımaktadır.

Kâşgarlı Mahmud'un yazdığından bahsettiği bir başka eseri **Kitâbı cevâhirü'n-nahv fi lûgatî't-Türk'ten** başka, yine aynı devir ve sâha dâhilinde Ebü'l-Fütûh Abdü'l-Gâfir (veya Gaffar) b. Hüseynü'l-Almaî'nin bir Kâşgar tarihi ve **Mücemül'süyûh** adlı eserinin mevcûdiyetini de kaynaklardan öğreniyoruz, (bk. Sen'anî, **Kitâbü'l-ensâb**, nşr. Margoliouth, Leiden-London, 1912, 470 a, 472 a).

Kutadgu-bilig'den sonra, manzum bir ahlâk kitabı sayabileceğimiz bir eser de **Atebetü'l-hakayık'tır**. Eserdeki ilâve parçalardan müellifin anadan doğma kör olduğunu (bk. trc. Prof. R. R. Arat, İstanbul, 1951, mısra: 485), ona edibler edibi, fâzıllar başı denildiğini (bk. ayn. esr., Emir Seyfeddin'in yazdığı dörtlük, 489. mısra), babasının Mahmud Yükneki olduğunu ve eserini Kâşgar diliyle kaleme aldığını (bk. ayn. esr., Emin Arslan Hoca Tarhan'ın kaleme aldığı parça, 493.-500. mısralar) öğreniyoruz. Kaynaklarda VI. (XII.) asırda yazıldığı kaydedilen **Atebetü'l-hakayık**, yüce emir olarak zikredilen Muhammed Dâd Sipehsâlâr Bey'e ithâf edilmiştir. Eserin ismi, önce, yazma nüshalardaki farklı şekillere göre, **Hîbetü'lhakayık** «Hakikatler armağanı», **Aybetü'l-hakayık** «Hakikatler heybesi» olarak gösterilmiş ise de, merhum hocamız Prof. R. R. Arat, en iyi yazma nüshaya (Semerkand nüshası) istinâden **Aybetü'l-hakayık** şeklini uygun bulmuştur. Türk-İslâm toplumunun dinî ve ahlâkî terbiyesini gaye edinen müellifin dâimâ âyet ve hadîslere dayanması, onun Arapçası ve dinî bilgisinin kuvvetine delil teşkil ederse de, öğreticilik gayesini bir an bile unutmaması onu heyecan hamleleri yapmaktan alıkoymuştur. **Kutadgu-bilig** müellifi ise, dinî öğüt verdiği sırada, kendini duygularının coşkun seline bırakmış, alabildiğine duymuş ve duyurmuştur.

Atebetü'l-hakayık'ın İslâmî-Türk edebiyatının kuvvetli mahsullerinden olduğu inkâr kabûl etmez bir gerçektir; fakat bu eserde **Kutadgu-bilig'**deki müessir ifâdeyi bulamayız.

Rubâî:

DUDAKLAR

ONLAR ANLATSALAR DA ANLAMADIM,
SANA DİLLER, NASIL, DİYORDU : «PERİ!»

DUDAĞINDAN TAŞAN BU AL, BENÇE,
HİND'İN AĞZINDA HAMZA'NIN CİĞERİ.

Arif Nihat ASYA

Dil

BAŞLARKEN

VE BİR KAÇ

KELİME..

Prof. Dr. F. Kadri
TİMURTAŞ

ALKİMİZ ve aydınlarımız, hususiyile öğretmen arkadaşlarımız dil konusunda şikâyetçi ve dertlidirler. Dilimizin iyi konuşulup yazılamaması, öğrencilerin hatâ yetişkinlerin dil yanlışlıklarından kurtulamamaları ve öztürkçe adı altında yeni bir uydurma yazı dilinin doğmakta olduğu, bu haklı şikâyetlerin başlıca noktalarını meydana getirmektedir.

Dilimizin iyice ve yanlışsız olarak kullanılamaması yanında, uydurma ve acap bir dilin okul ve radyo yoluyla zorla kabul ettirilmek istenmesi, üzüntü ve endişeyi arttırmaktadır. Bir takım bilgisiz ve yetkisiz kimselerin kelime, terim ve deyimler uydurmaları ve bu gariplikleri beğenmeyenleri dil devrimi ve ilerçilik (!) adına madî ve manevî baskı altında tutmaları, durumun ağırlığını daha da fazlaştırmış bulunuyor.

HERKESİN bildiği, konuştuğu canlı dilden uzak yeni bir yazı dilinin, uydurma ve sun'î bir dilin kullanılması; bir kültür buhranı meydana getirmiştir. Türkçemiz gitgide fakirleşmekte, ifade gücünü kaybetmektedir. Büyük çapta san'at, düşünce ve ilim eserlerinin meydana gelmesi imkânsızlaşmaktadır.

Dilimizin bu durumu, aydınlarımızı düşündürmekte ve dertlendirmekte devam ediyor. Herkes bu vahim hâle bir an önce çâre bulunmasını istiyor.

Ben bu sahifelerde çıkacak yazılarımda, meseleyi ilmi bir görüşle ele alıp çözmeye çalışacağım. Uydurma kelimelere sık sık dokunacağım gibi, dil yanlışları üzerinde de duracağım. Ayrıca bazı kelime, deyim ve terimlerin açıklanmasını da yapacağım. Arkadaşların dil konusunda soracakları her türlü soruları cevaplandırmak da vazifem olacaktır.

DİLİN özleştirilmesi meselesinde tutumumuz ve ölçümüz, geniş halk kitlelerinin konuştuğu canlı ve tabii dil olacaktır. Türk-

çe, Türk halkının konuştuğu dildir. Türk halkının bildiği, anladığı her kelime Türkçedir. Kelimelerin menşei değil, anlam kullanılışları önemlidir. Dilimiz üzerinde hiç bir yabancı dilin tesiri ve hakimiyetini elbette kabul edemeyiz. Başka dilden alınma gramer şekil ve kaidelerinin mutlaka atılması gerekir. Fakat yabancı asıllı olmakla beraber, dilimizde ses ve anlam değişikliğine uğramış, halk tarafından benimsenmiş, Türkçede karşılığı olmyan kelimelerin atılmasını doğru bulmuyoruz. Çünkü bunlar artık Türkçeleşmişlerdir.

Dili sadeleştirme davasına candan inanıyoruz. Yanlış, yeni bulunan kelime ve terimlerin dilin bünyesine ve gramerine uymasını istiyoruz. Biz, dilin özleşmesine değil, bu konudaki uydurma cılığa karşıyız.

DOĞA — DOĞAL

Hemen hemen bütün Türk halkının bildiği, yüzyıllardan beri severek kullandığı «tabiat» kelimesi yerine, bazı kimseler «doğa» kelimesini geçirmek istiyorlar. Batı dillerinde tabiat demek olan «nature» kelimesi, Lâtineden gelmektedir ve «doğmak, yaratılmak, meydana gelmek» manasını taşıyan bir kökten türetilmiştir. Arapça menşeli tabiat kelimesinin asıl manası «yaratılış» olduğu gibi, kelime «mizaç, huy, karakter» manasını da ifade etmektedir. Bizimkiler tabiat kelimesine Türkçe karşılık ararken, «nature» kelimesinin çıktığı kökün «doğmak» manası üzerinde durmuşlardır. Halbuki o kökün «yaratılış» manası da bulunmaktadır. Böylece «doğa» kelimesi gibi meselâ «yaratıla» kelimesi de meydana getirilebilir.

«Doğa» kelimesi yalnız mefhum itibariyle değil, gramer bakımından da yanlıştır. Çünkü «a, e» eki daha çok zarf-fiil meydana getiren bir ektir. Bu ek ile fiillerden isim de yapılmakla beraber, ekin kullanılışı ümûmî ve kıyâsi değildir. Yani ek, işlek eklerin dışındadır. İşlek olmyan eklerle ise, yeni kelimeler teşkil edilemez.

Doğa kelimesinin mefhum ve gramer şekli yönlerinden yanlışlığı yetmezmiş gibi, bu kelimelerden ayrıca «tabii» manasına «doğal» kelimesi de türetilmiştir. «Doğal» kelimesi büsbütün yanlıştır. Hatta Türkçe sayılmaz. Çünkü dilimizde nisbet ifade eden bir «-L» eki bulunmamaktadır. Bu nisbet eki «-L», Fransızcadır.

TÜRKÇEDE bulunmyan bir ekle meydana getirilmiş olan «doğal» kelimesinin, kullanılışında da bâzı hatalar ve aksaklıklar göze çarpmaktadır. Dilimizdeki tabii kelimesi, bilindiği üzere hem «tabiata ait, doğuştan, cibili, sun'î olmyan, natürel», hem de «fevkalâde olmyan âhenksiz ve düzensiz bir yanı bulunmyan, normal» manaları taşımaktadır. Mâna itibariyle «tabiata ait, natürel» karşılığı meydana getirilen «doğal» kelimesinin «normal» karşılığı da kullanılması garip kaçmaktadır.

İLETMEK

İstanbul ağzında ve dolayısıyla yeni yazı dilimizde yer alması

oldukça yeni olmakla beraber, «iletmek» kelimesi Anadolu halk ağızlarında ve eski dilinde dâima kullanılmıştır. İletmek, «götürmek, nakletmek» demektir. «Selâm iletmek, haber iletmek» gibi deyimler, dolayısıyla kelime «tebliğ etmek» manası da kazanmıştır.

İletmek kelimesini bazı kimse-ler, yanlış olarak «göndermek» manasına kullanıyorlar. Bazan mektup ve kartlarda «selâm ve saygılarımı iletirim» gibi cümlelere teşâdüf edilmektedir. Böyle bir kullanılış yanlıştır. Yeni veya değişik kelimeler kullanmağa özenirsek, bunların doğru olmasına da dikkat etmek gerekir.

Fatih devrinde Bir FETVA

Fahreddin Âcemi, Fatih devrinin büyük âlimlerindendi. Doğruluğu ve yüksek seciyesi ile kendisini Hz. Fatih'e sevdirmişti. Bu devirde Hurufîlik de çok yayılmıştı. Hatta o kadar ki, Hurufiler Hz. Fatih'i bile kendi safalarına çekebilmek için büyük gayretler sarfediyorlardı. Hazretin geniş müsamahasına sığınan Hurufiler, saraya da girip çıkmaya başlamışlar ve bunların bazıları, sarayda Pâdişah tarafından hüsn ü kabule mazhar olur hale gelmişti. Vezir-i Âzam Mahmut Paşa, bundan endişelenmeye başlamış ve Hünkâr'ın onlara meyletmesinden korkmuştu. Fakat Fatih'e bir şey söylemeye cesaret edemiyordu. Nihayet meseleyi Fahreddin Âcemi'ye açtı. Müfti, kendisine Mahmut Paşa tarafından nakl ve rivayet edilenleri taraflarının ağzından işitmek istedi.

Bir gün Mahmut Paşa, Huru-

filerin reisi Fazl'ı Tebrizî taraflarını konağına ziyafete davet etti. Müfti efendiyi de kimsenin göremeyeceği bir yere sakladı. Yemekten sonra Mahmut Paşa misfairleri ile sohbet başlandı. Söz, Fazl'ı Tebrizînin fikirlerine ve tarikatına intikal etti. Fahreddin Âcemi, saklandığı yerden bütün sohbeti dinliyordu. Nihayet düşünce ve itihâdına aykırı fikirleri işitir işitmez kendini tutamadı, bulunduğu yerden fırladı. İmî delilleri karşısında dayanamayıp susmaya mecbur olan muarızlarını kaçmaya mecbur etti. Öyle ki, Pâdişah'ın huzuruna kadar takipten vazgeçemedi. Fatih Sultan Mehmet, bu hale sükût ile mukabele etti. Fakat Fahreddin Âcemi, bununla da yetinmeyerek muarızlarını Edirnedeki üç şerifeli camiye getirdi. Halkın önünde muarızlarının fikir ve delillerini birer birer çürüttü. Neticede kanlarının akıtılmasına fetva verdi.

Matematik

Prof. Dr. Cengiz
ULUÇAY

Ankara Üniversitesi
Matematik Enstitüsü

KUTADGU BİLİG'İN

İKİ BEYİT'İ HAKKINDA

U küçük yazıda, Yusuf Has Hâcib'in, Türk Dilinde, İlim ve Fikir alanlarında Türk Kültürüne ve Dünya İlimine yapmış olduğu büyük hizmet ve çok önemli ilâveden bahis edeceğim.

Önce yanlış olan bir tutumu hatırlatmadan geçmiyeceğim.

IX ve X uncu asrın en büyük Türk Fikir adamlarından Fârâbî, o devirlerde, Türk Dili bir İlim dili olduğu halde, eserlerini Arap Dilinde yazmakla, Türk Kültürüne maalesef hizmet etmemiştir.

Avrupalıların, fikir ve eserlerini Arap âlemine mal ettikleri bu büyük Türk âliminin Arap dilinde yazmış olduğu eserler, Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve

Lâtinceye çevrilmiş ve bunların en önemlisi olan, felsefi bilginin tamamını ve aynı zamanda İslâm ilmini ihtiva eden, Lâtinceye tercümesi : **Le divisione scientiarum** adlı eserden, Dominicus Gundisalvi, **De divisione philosophiae** adlı eserinde geniş çapta faydelenmiştir.

Şimdi, Fârâbî'nin, eserlerini Türkçe yazmış olduğunu düşünelim. Bu eserler, Arapçadan değil, Türkçeden yabancı dillere tercüme edilmiş olup, Türk Kültürünün yabancı ülkelerde tanınmasına vesile olabilecekti.

Bugün anlıyoruz ki, Türkler, yabancı bir dili, ilim dili olarak kabul etmekle, Türk Kültürü bakımından telâfisi gayri mümkün, hatâ işlemişlerdir.

Türk İlim dilinin, ve Türk Kültürünün, büyük haşmetine rağmen, asırlar boyunca ihmali, Türklüğe neler kay-

bettirdiğini anlamak bakımından, Neclâ Pekolcay'ın, İslâm Medeniyeti, Yıl: 1, Sayı: 1, sayfa 31 deki, **İslâmî Türk Edebiyatına girerken** adlı güzel yazısında belirtilen, Yusuf Has Hâcib'in, $462 = 1069 : 1070$ tarihinde yazdığı Kutadgu Bilig adlı ünlü eserindeki yalnız şu iki beyiti tetkik etmek kâfidir.

«Ey bir olan Tanrı, bir başkası sana şerik koşulamaz, başta herşeyden evvel ve sonda herşeyden sonra sensin.

Yaratıcı varlığına yaratılmış olanlar şahiddir, yaratılan iki, bir'in hazır şahididir.»

Birinci beyitte, başta herşeyden evvel ve sonda herşeyden sonra sensin derken, Yusuf Has Hâcib, bugünün matematik lisanı ile **sonsuz büyüklüğü** tarif etmektedir.

İkinci beyit ise, 1, 2, 3,... tabii sayılar sistemini karakterize eden, (i) **1 sayısının varlığı**, ve (ii) **her tabii sayıdan sonra bir tabii sayı gelir aksiyomlarını ifade eder**, (bk. C. Uluçay, Fonksyonlar Teorisi, Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi Yayınları, 300 sayfa, 1956, sayfa 3).

Bu iki beyitteki fikirlerin muhalasası, tabii sayılar sistemi için şu şekilde ifade edi-

lebilir. Tabii sayılar sistemi, 1 sayısını, ve bu sisteme ait herhangi bir sayının sonra gelenini ihtiva ediyorsa, bütün tabii sayıları ihtiva eder.

Yukardaki ifadeye **matematik endüksyon** denir ki, matematik ispat tarzlarının en önemlilerindendir.

Netice olarak, Yusuf Has Hâcib, matematik bir dille Tanrıyı karakterize ederken, bütün matematiğin temeli olan tabii sayılar sistemini karakterize eden, bugün **Peano aksiyomları** adı ile bilinen aksiyomları vazetmiş bulunuyor.

Dokuzyüz yıl önce düşünülmüş olan bu en derin fikirleri görmezlikten gelmek ilmi ahlak ile kâbil-i telif olamayacağından, bundan sonra Peano aksiyomları derken, **Has-Peano aksiyomları** demek kanaatimizce çok daha uygun ve âdil olacaktır.

Şu önemli noktaya da işaret etmeden geçmek istemiyoruz. Kutadgu Bilig'de Yusuf Has Hâcib, Allah'ın varlığını ispata kalkışmıyor, tıpkı tabii sayılar sisteminin isbatı düşünülmediği gibi. Aynı tabii sayılar sisteminde olduğu gibi, aksiyomlarla karakterize etmiye çalışıyor.

Yusuf Has Hâcib'in bu fikri, aynı meseleye ait, Descartes ve Kant'ın düşüncelerinden çok daha derin olduğu kanaatindeyiz.

Ancak, meselenin derinliğini tebarüz ettirme bakımından, hatırlatmak isteriz ki, 1931 yılında, ünlü Avusturyalı matematikçi Kurt Gödel, belli aksiyomlarla inşa edilen bir matematik sisteminde, istisna kabul etmiyen matematik ifadeler formüle edilebileceğini, ve fakat mevcut aksiyomlarla, bu ifadelerin ispatı mümkün olmayacağını göstermekle bir matematik sistemini karakterize eden aksiyomların tamlığı muallakta kalan bir mesele olduğunu ifade etmektedir.

İmam-Hatip mezunlarına

ALİ ULVİ KURUCU

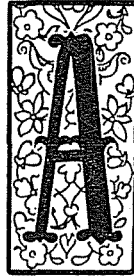
Ey, ömrünü bir gayeye vakfeleyen insan!..
Aylar ve güneşler, senin iclâline hayran...
Tebrik ediyor bak seni: Mâbetler, ezanlar,
Ey, Nurlu yolun yolcusu, kurban sana canlar...
Hayran sana, ruhum gibi, göklerde Melekler,
«Fatih» deden, ağuşunu açmış, seni bekler...
Âtilerin, irfanlı, asil önderisin sen!..
Bilsen, ne mühimdir senin âlemde vazifen!..
Rehber olacak yurduma, irfan güneşindir.
Tarihe devirler açan önderler eşindir.
Zilletle geçen günlere, son vermeli artık,
Yol vermeyen engelleri, bir hamlede yak, yıkt!..
Zulmetlere bas, çık, yüce âlemlere yüksell!..
Kopsun, seni artık, can evinden vuracak el...
Oldukça, bu coşkun heyecanlar sana hakim,
Volkan gibi imanuma, zincir vuracak kim?!
Rabbim tutacaktır, bu savaşta elinden,
Küfrün, o kızıl burcu yıkılsın temelinden...
Her çevrede, şimşekli sesin gürliyecektir,
Millet, seni bir ülkeye rehber bilecektir...
Şimşekli ufuklarda, belirdikçe, hayalin,
Her bendi yıkan selleri andırmada hayalin...
Ey şanlı emel kaynağı, nur çehreli yıldız!..
Gönlümden kopan fırtınalar, senden alır hız...
Tarihe şeref verdiğimiz günleri yâd et!..
Mâbetleri, Kürsüleri, Mimlerleri şâd et!
Muhtaç, senin irfanına, irşadına Millet...
«Fatihlerin» evladı!.. yaraşmaz sana zillet...
Kalbinde coşan hisleri bilsen, ne derindir?
Binbir emelim fecri! muhabbet sana: (Din)dir...
Bir milletin imanı coşar, vecde gelirse,
Hakim olamaz artık onun ruhuna kimse...

Tıb

Bir Hadisin düşündürdükleri:**Hastalık - Şifa -****İhtiyarlık - Ölüm -**

Dr. Asaf

ATASEVEN

ALLAH derdi de çareyi de verdiği gibi, her dert için bir ilâç yaratmıştır. Bu sebeple tedaviye devam ediniz. Fakat haram ile tedavi etmeyiniz.

Hastalarınızı tedavi ediniz. Çünkü, Allah hiçbir hastalık indirmemiştir ki onun şifasını vermemiş olsun. Fakat ölümle, ihtiyarlık bundan müstesnadır.

HADİS-İ ŞERİF

Allahın hastalığı da şifayı da beraber yaratmış omlası, yaratıcılığındaki kudret ve mükemmelliğin en güzel nümunelerinden birisidir. Araştırmacı gözü ile, bu ne büyük hikmet ve bir ilmi değer taşımaktadır.

Bizlere aklımızı, ilmimizi ve tecrübelerimizi seferber ederek hastalıkların çarelerini araştırmak, beşerin ızdıraplarını dindirmek için çalışmak düşünüyor. Bu hadis-i şerife göre tabâbetin istikbalde bütün hastalıkları tedavi etmesi ve bunu da bilhassa müslümanların yapması icap eder.

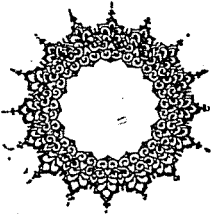
HASTALIK NIÇİN YARATILMIŞTIR?

İNSAN için hastalık; günahlardan temizlenme, bir imtihan, şükürü eda edilmeyen bir sıhhatin kefareti kabul edilmelidir (1). Nitekim eskiler hastaliksız bir ömür geçirmekten korkarlardı, sıhhatli geçen günler için nefislerini didikler ve bunu gaflet sayarlardı. Allahtan belâ istiyen şâir de her halde bunun için istiyordu.

Hastalık esnasında, insanın sabr sonunda şükür ehli olması lâzım gelir. Netice itibariyle hastalık bir insanın ölümüne de sebep olabilir, o vakit insana tebessümle ve imanla dünyadan geçmesi yakışır.

Hadiste hastalığı, «Haramla tedavi etmeyiniz.» buyuruluyor.

Haram aslında mahzurlu, insanlara zararlı olan şeydir. Meselâ alkol. Tebâbet hiçbir hastalığı onunla şifayâb etmemiştir. Zaten tabâbette alkol kullanılması çok az bir sahaya inhisar eder. Günden güne de azalmaktadır. O aslında bir ilâç da değildir (1). Diğer haramlar da böyle. O halde haram olan şeylerde şifa yoktur diyebiliriz (3). «Ölümle ihtiyarlık bundan müstesnadır.» buyuru-

lurken de ilmi bir görüş ifade edilmektedir. Şöyle ki :

İHTİYARLIK, insan uzviyetinde hüsule gelen organik, fizyolojik, hatta psikolojik bir değişimdir. Bütün uzvi fonksiyonlar, hiçbir hastalık olmadan ölüme bir nevi hazırlık yapar gibi aksar ve bozulur. Yukarıdaki bu değişimleri şöylece sıralayabiliriz :

Göz uyumu, kulak duyarlığı, kalp atım hacmi, vital kapasite, bazal metabolizma böbrek süzme kabiliyeti, sindirim enzimleri ifrazı, adale kuvveti, her iki cinstede cinsiyet hormonları ifrazı ve hastalıklara karşı mukavemet azalır.

Bununla beraber yaşlı uzviyette sabit kalan bazı fonksiyonlar da vardır. Bunlar böbrek üstü bezlerinin hormon ifrazı, kan hücreleri yapı ve sayıları, asit baz dengesi ve kan şekeri az çok sabit kalır.

Yukarıda saydığımız bu fonksiyonların bozulmuş olması yaşlı uzviyetin çevreye itibakını güçleştirir. İşte bu önüne geçilmeyen fizyolojik ihtiyarlıktır. Yaşlılara âriz olan ülsür, kanser, bronşit, astım, tüberküloz, kansızlık, damar sertliği, tansiyon yüksekliği, kalp kifâetsizliği, romatizma gibi hastalıklar, fena beslenme ve hayat şartları, yıpratıcı mesleklerde çalışmak uzviyeti yorar, vaktinden evvel ihtiyarlatır ve emsallerinden yaşlı gösterir. Bu ise marazi ihtiyarlıktır.

Yaşlanmanın sebepleri arasında, vücutta biriken toksik metabolizma mahsülleri ile zehirlenme, protein sentezi yapan enzimlerin bozulması, nesiçlerin yıpranması, haricî tesirlere mukavemetin azalması ve ruhi faktörlerden (Elem, keder) bahsedilmiştir. Gerontoloji (İhtiyarlık) ilmi bunları araştırmaktadır.

O halde ihtiyarlık biyolojik, tıbbi ve içtimaî bakımdan tetkik edilirse bir tek sebebe bağlanamadığı, derece derece muhtelif sebepler topluluğunun bundan sorumlu olduğu görülür. Eski insanların birkaç yüz sene yaşadıkları söyleniyor. Bugün niçin o kadar yaşamıyor? Sebebini bilmiyoruz. Belki o devirlerde de yaşlı insan azdı. (4) Eskiler hakikaten uzun

(1) Bir Hadis-i şerifte «Hastalıklar, Allahın kullarına gönderdiği hediyelerdir» buyurulmuştur.

(2) Alkol — Dr. Asaf Ataseven. İslâm mecmuası, cilt: 3, sayı: 29-30.

(3) Bir Hadis-i şerifte «Allahü teâlâ, haram olan şeylerde size şifâ yaratmamıştır» buyuruluyor.

(4) İstatistiklere göre asrımızda insanların ortalama yaşama süresi medeniyetin sağladığı teknik ve konfor sayesinde uzamıştır. Hatta çoğalan yaşlılar cemiyet ve tababet için bir problem olmaya başlamıştır. Çeşitli ülkelerde ortalama yaşama süresi şu şekildedir :

Hollanda	73
İsvaç	72
İsrail	72
A.B.D.	71
İngiltere	71
Fransa	68

seneler yaşadılarsa bunu mutlaka ruhi bakımdan huzur içinde olmalarına affetmek icap eder. Zira yukarıda ruhi tesirlerle insanın ihtiyarlıyabileceğini söylemiştik. (5)

İHTİYAR İNSANI GENÇLEŞTİRMEK KABİL MİDİR?

Bu hususda birçok araştırma ve tecrübeler yapılmıştır. Bunları kısaca zikrederim :

Yaşlanmanın sebebinin barsak gazları ile zehirlenme olduğu düşüncesiyle yoğurtla beslenme veya kalın barsakları çıkarmak tekliif edilmiştir. (Metchnikoff)

Maymun husyelerinin insanlara aşılması. (Verenof)

Cinsiyet hormonları veya cinsiyet guddeleri ekstirelerinin zerk edilmesi. (Steinach) Son senelerde erkeklik hormonu preparatlarının kılınma yapması, vücutta su ve tuz tutması mahzurlarını izale etmek için sentetik cinsiyet hormonları kullanılmaktadır.

İHTİYAR uzviyette yıpranmış bağ dokusunun eski haline iadesi için vitamin B12 zerkleri hayvanlara, insan dalak ve kemik iliği zerk edilerek elde edilen serumların insanlara tatbiki. (Bogomoletz)

Plesanta (6) hülasaları. (Filatov)

Piliç ve inek embriosundan (7) hazırlanmış ekstreler. (Carnot, Alexis Carrel)

Kraliçe arının beslendiği ve arıların yutak guddelerinden elde edilen ifrazatın zerk edilmesi. (Arı serumu)

Nihayet; bir günlük İstanbul gazetesinde günlerce bahsedilen terkibi %2 (Novokain) ve vitaminlerden ibaret bir ilâcın kullanılması (Anna Arslan) gibi usuller vardır.

Bu gençleştirme metotlarının hepsi birer ilmi çalışma olmak itibariyle kıymet taşır. Fakat bunlar tek yönden yapılmış tecrübelerdir. Hepsini birlikte, yaşlı bir insana tatbik etsek dahi onu bir delikanlı yapmamız mümkün değildir. Belki bir salâh beklileyebiliriz. Çünkü; yaşlanma uzviyetin bütün nesiçlerini (bilhassa sinir sistemi, guddeler, kemik ve mafsalları) alâkadar eder, uzun yılların tesiriyle yıpranmış uzuvları teker teker gençleştirmek kabül değildir, olacağını da zannetmi-

S.S.C.B.	68
İtalya	68
Japonya	68
Arjantin	63
Meksika	50
Türkiye	49
Hindistan	40
Borneo	29

(5) Fransız ihtilâlinde Marie Antoinette'in bir gecede saçlarının ağardığını tarih kaydeder.

(6) Plesanta; Doğumda çocuğun eşi veya son tabir edilen organa verilen isim.

(7) Embrio: Ana rahminde yavrunun ilk günleri.

yoruz. Meselâ bir beyin hücrelerini ele alalım. Bunlarda rejenerasyon kabiliyeti olmadığını biliyoruz. Yani bir çocukta yapısı ne ise, yaşında da o şekildedir ve harap olunca da yerine yenisi husule gelmez. Halbuki sinir sistemi hariç bütün nesicler ileri yaşlara kadar neşvünema ve tamir kabiliyetini muhafaza ederler, hatta bunları vücuttan ayrı, izole olarak hayatta tutmak (8) ve canlı uzviyette vazifesi aksıyan bir organın vazifesini haricîten bir âlet ile az çok devam ettirmek kabildir. (9) Fakat bu yapılanlar insan organizmasını yeni baştan yapacağız demek değildir. Böyle aletlerden müteşekkil bir mevcud, koordine bir şekilde çalışmadığı gibi her organına pilli bir alet ilâştirilmiş bir insan da herhalde artık canlı değildir. Belki o ancak muayyen işleri yapabilen ruhsuz bir robot olabilir.

Bütün bunlar insana yaşlanmanın önüne geçilemeyeceği intibahı veriyor. Netice olarak kabul etmek lâzımdır ki her canlı uzviyet çocukluk, gençlik, kahillik, ihtiyarlık ve ölüm gibi bir hayat parabolü çiziyor, hiçbir hastalık olmasa dahi yaşlanma da bir ölüm sebebi oluyor. Bununla beraber gençlik enerjisini yerine harcamak, muntazam ve huzurlu bir hayat yaşamak, iyi beslenmek, vücudu yıpratıcı zehirleri (tütün, alkol, uyuşturucu maddeler, hatta çay, kahve) kullanmamak, şişmanlamamak, kabız kalmamak ve hastalanmamakla ancak yaşlılığa tahammül edilebileceğini ve uzun seneler yaşanabileceğini söyleyebiliriz.

Ölüm ise, bütün uzvi fonksiyonların yok olmasıdır. Bu yaşlılık, insanları âfettede eden kanser, verem, kalp hastalığı, damar sertliği, trafik kazaları v.s. gibi sebepler husule gelmektedir.

Ölümü bizatihi ortadan kaldırıncaya hiçbir ilmi çalışma yoktur. (10) Asırlardır insanlık bu neticeye boyun eğmekden başka bir çare bulamamıştır. Ölümü bir zaruret, hayat gibi

(8) Alexis Carrel'in nesic kültürü çalışmaları.

(9) Sun'i kalp takılması için tecrübeler yapılmaktadır. Sun'i böbrek ve sun'i tenëffüs cihazı gibi aletler kliniklerde halen kullanılmaktadır.

(10) Gazetelerde arasıra okuduğumuz, ölen bir insanın doktorlar tarafından diriltilmesi, mutlak ölmüş birisinin tekrar hayata avdet etmesi şeklinde anlaşılıyor. Bu hâdisenin aslı şöyledir: Çok defa ameliyat esnasında olmak üzere kalp durması oluyor, hekim hastaya derhal kalp masajı yapıyor, kalp çalışırsa hasta yaşıyor. Bunlar cereyan ederken kalbin durduğu andan sonra geçen zaman çok mühimdir. Şayet üç dakikadan fazla bir zaman geçmişse sıra ile, beyin, karaciğer, böbrek gibi hayatî organlarda tekrar düzelmeyen bozukluklar husule gelir. Bu halde kalp çalışsa dahi uzviyet ve jatatif — nebatî bir hayat yaşıyor. Birkaç sene evvel elektrik çarpması neticesi komaya giren Alp Reel ve (beyin kanamasıyla) komaya giren eski Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel buna birer misal teşkil ederler.

tabii, fizyolojik bir hâdise olarak kabul etmek gerekir. (11)

Darwin'e göre nesiller boyunca yaşamaya en kabiliyetli olanlar hayatta kalır, bunlar da en kuvvetli nesli yerlerinde bırakarak ölürlük. Canlılarda tek ölümsüz hücre, nesilden nesile intikal eden cinsiyet hücreleridir. Bunların birleşmesi ile yavru husule gelir.

HAYAT tek hücreye irca edilirse görülür ki tek hücreli canlılar bir müddet büyüdükdükden sonra bölünerek çoğalır, iki yeni hücre husule getirirler. Bu çoğalma şekli zahiren bunlarda ölüm olmadığı intibahı verirse de aslında uzun müddet bu şekilde çoğalan hücrede dejenerasyon yani ihtiyarlık alâmetleri görülür, hücrenin ölümüne sebep besî yerine karışan zararlı metabolizma mahsulleridir.

O halde nesli idame ve ölüm bütün canlılarda aynı prensip dahilinde cereyan ediyor. Ölümsüzlük ise yalnız cinsiyet hücreleri ile devam etmektedir. Bu ferdî bir ebedilik inancı verse dahi, insan gene mistik düşüncelerle bütün bedeni ve ruhu ile ölmezliği arzuluyor ve bunu da dinde buluyor...

Şu halde, peygamberimiz (S.A.V.)'in bu hadis-i Şerifi bize ölüm ve ihtiyarlık hariç insanlığın sağlık ve selâmeti için yapılacak ilmi çalışmaların bir gün muvaffakiyetle neticeleşeceğini müjdelemektedir. Hadis, müslümanlara bir gayret ve araştırma vesilesi olmalıdır.

(11) Kur'an-ı Kerim ölüme şöyle temas ediyor :

«Her can ölümü tadacaktır, sizi bir imtihan olarak hayr ile de şer ile de deniyoruz. Nihayet (yine) bize döndürüleceksiniz.» Enbiya, 35.

«Her can ölümü tadacaktır. Evcirleriniz (yaptıklarınızın karşılıkları) muhakkak kıyamet günü tastamam verilecektür. O vakit kim o ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa, artık o muhakkak muradına ermiş olur. (Bu) dünya hayatı aldandıktan başka (birşey) değildir. Ali İmran, 185.

Allahum
Beni..

Fatih Sultan Mehmet HAN

Zülfünün zencirine bend eyledi şâhum beni
Kulluğundan etmesün âzâd Allahum beni.
Yakmağa hem yıkmağa çok söyleşip sir
ettiller

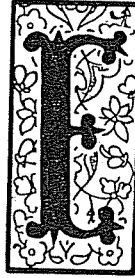
Sûz-i sine eşk-i dâde âteş-i âhum beni.
Cevr-i dilber ta'n-ı düşman sûz-i firkat
za'f-ı dil
Dürlü dürlü dert için halk etmiş Allahum
beni.

San'at

Elsiz bir

hattatımız

Eczacı
M. UĞUR
DERMAN

Lİ olmadığı halde resim yapabilenlerin bu muvaffakiyetinden, zaman zaman hayranlıkla bahsedildiğini görmek; bize, üç asır evvel yaşayan bir hüner sahibini hatırlattı. Ancak, elden başka ayaktan da mahrum olan bu biçare, resimle değil, fırça kullanmaktan daha fazla metanet isteyen kalem ustalığıyla, yani hattatlıkla uğraşmıştır.

Şimdiye kadar, yalnız bir yazısına rastladığımız «Bolu'lu Mehmed Efendi» için «Devhat ül küt-tab» (1) isimli hattatlara dair eserdeki ma'lûmatı kısaca nakledeyim: «Bîdest (elsiz) bir adam, Sultan IV. Mehmed zamanında (1648-1687) İstanbul'a gelip, hattat Suyolcu zâde Mustafa Efendi'nin (2) yazı gösterdiği yere giderek, ders alanları görünce, «Ah!» çeker. Bu hale acıyan Suyolcu zâde, bilekleri arasına kalem koyup yazmasını ona öğretir. Kısa zamanda, hüsnühattı ileri götüren Bîdest, müteaddid En'am ve bir de Evrad-ı Şerif yazmış, Sultan II. Süleyman devrinde (1687-1691) vefat etmiştir.»

Ancak, en canlı ve etraflı olarak, Bîdest'i, Abdi Paşa «Vakayi-nâme»sinde anlatmıştır (3). O devrin ifade hususiyetini göstermek maksadıyla, buraya aynen naklediyoruz (4):

11 Receb 1082 (14 Kasım 1671)

«... Garibe-i ibretnümây-ı âlem ve hayretfezay-ı benî âdem olan nevadîr-i vakayî'dendir ki, (İnsan oğlunu hayrete sürükleyen, ibretle görülecek gariblikde nâdir vak'alardandır ki) iki elleri bileklerinden ve iki ayakları bir ârıza-i sedîde (şiddetli ârıza) sebebiyle düşmüş; hâsılı ne el kalmış, ne ayak, böyle bir şahıs, cihet-i maîşetine tarik-ı sualden gayrı mecal olmadığını mukarrer bilecek (geçimi için dilencilikten başka yol olmadığına karar verince) mevlîdi (doğum yeri) olan Bolu'dan gelüb, İstanbul'da karar edüb, (kalarak) «Suyolcu» demekle ma'ruf bir hattatdan meşk (ders) alub birkaç müddet kemal-i dikkatle sa'y ü müdâvemet edüb (bir müddet, bütün dikkatiyle çalışıp devam ederek) bu mertebe elsiz iken biavnilâh-i teâlâ ele getirdiği kitabeti izhar (elsiz olduğu halde, Allahın yardımıyla bu mertebeye eriştiği yazabilme kudretini ortaya koymak) için, bir En'am-ı Şerif yazub mâh-ı mezbûrun (zikredilen ayın) yirmi dördüncü gününde, bir takrîble (vasıta ile) inayetlû hünkârımız hazretleri, mesmu'-u hümâyunları olcâk (padîşahımız tarafından işitilince) mezburu huzur-u hümâyunlarına getürdüb nazargâh-ı âfîlerinde yazı yazmak emr eylediklerinde, (bahsedilen şahsı huzuruna getirip, gözü önünde yazı yazmasını emr eylediğinde) filhâl ol bîdest ü pâ devat ü kalemin peyda edüb, (o anda, o elsiz ve ayaksız, hokka ve kalemini çıkartıp) bir satır sülûs ve iki satır nesih kitabet (yazarak) ve ashab-ı nazarı ilkay-ı bahr-i hay-

Neşriyat-Tenkid-Tahlil

Ahmet Vefa
ÇAMDİBİ

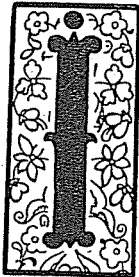
İst. Yük. İslâm Enstitüsü
Mezunu

«İslâm

Açısından

Sosyalizm» (1)

— I —

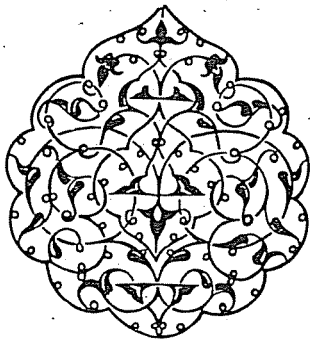
SLÂMÎ neşriyat, gün geçtikçe gelişme kaydetmekte ve çeşitli yayınevleri bu sahadaki çalışmalarlarıyla müsmir eserler ortaya koymaktadırlar. Bu, iftihar vesilesi olacak bir durumdur. Yalnız bu neşriyatın ekserisini tercüme teşkil etmekte ve teliflere pek az rastlanmaktadır. Bunun neden ileri geldiğini bilemeyiz; belki yayınevi sahipleri yüzünden, belki de henüz İslâmî sahayı enine boyuna araştırarak yayınlarımız yoktur da ondan. Her ne hâl ise, telif eserlere ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaca cevap vermek gerekmektedir. Fakat tercümelerle asla yetinilemez. Bizim de bir şeyler yapmamız, bir şeyler ortaya koymamız gerekir. Bu çalışmaların ilk mahsüllerinde de bazı eksiklikler ve hatalar bulunması gayet tabiidir. Zamanla bunlar giderilecek ve mükemmele doğru gidilecektir. Bu sebeple Hüseyin Perviz Hâtemî'nin «İslâm Açısından Sosyalizm»i kaleme almasını takdire şayan bir hareket olarak vasıflandırmak gerekir. Hâtemî mevzuunu, hakikaten isabetle seçmiş ve böylece önümüze üzerinde imal-i fikr edilecek, uzun uzun incelenecek bir saha açmıştır. Kitap şu bölümleri ihtiva etmektedir:

Giriş, Umumi mülâhazalar, Maden ve Toprak Mülkiyeti, Zararlı Servet Yığılmalarının önlenmesi, Faiz Yasası ve Millî Banka, Faiz Yasası Hakkında Görüşler, Tarihi Akış İçinde İslâm, Çalışıp Kazanma Hürriyeti ve Sınırları, Ezilenin Gerçek Koruyucusu : İslâm, Servet ve Toplum Düzeni ile İlgili Tedbirler, Son Sözler.

— II —

«İslâm Açısından Sosyalizm'de eleştirilmesi gereken bazı görüşler bulunmaktadır, şöyle ki :

1 — Hâtemî, hile-i Şer'iyye konusu üzerinde uzun uzadıya durmakta ve kitabının çeşitli yerlerinde bu konuya temas etmektedir. Yazara göre; «İslâm İnkılâbı kavranamadığı için» hile-i Şer'iyyeler meydana getirilmiş ve «hile-i şer'iyye zihniyetinin elinde» İslâm İnkılâbı tanınmaz hale gelmiştir. Ve yine Hâtemîye göre «bir çok hukukçular daha ziyade hile-i şer'iyye imalâtçısı diye vasıflandırılabilirler.» (s. 22.)

Hatemi'nin hile-i şer'iyye hususundaki hassasiyetini takdir ediyorum. Lâkin bu hassasiyetin gerçekleşmeyle uyumlayan bazı beyanlara sebep olmaması gerekirdi :

a) Hile-i Şer'iyyeler, İslâm İnkılâbı kavranamadığından değil, bir takım zaruretler sebebiyle ortaya çıkmıştır.

«Hile-i Şer'iyye», Şer'i çare demektir. Bu terkipteki «hile» Türkçede anladığımız manayı ifade etmez. Ebu Zehre'nin de beyan ettiği gibi Hanefi Mezhebi imamlarının ortaya koydukları hile-i Şer'iyyeler «bir hakkı yerine getirmek veya bir zulmü def etmek için mübah olan yolda bulunmuş çarelerdir.» (2) Şurası iyice vuzuh kesbetmelidir ki, İslâm hukukçularının hile-i Şer'iyyeleri — Zekâta dair bir tek hile-i Şer'iyye müstesna — ibadet meseleleriyle ilgili değildir. İbadet meseleleriyle ilgili olarak nakledilen bu tek hile-i Şer'iyye; bir kimsenin kendisine borçlu olan bir kimseye onun borcuna mahsuben nasıl zekât verebileceği hakkındadır ve Şeri'atın maksadını araştırma kabilinden bir şer'i çaredir. «Ebu Hanife'nin açmış olduğu bu hile (çare) bulma çığırında yürüyen Hanefi Fukahası bunu hiç bir zaman Şariin maksadına karşı gelmek için vasıta yapmamışlardır, böyle bir maksatları yoktur. Onlar bu yollarla o maksatların gerçekleşmesine çalışmışlardır.» (3)

b) Hâtemî, İslâm İnkılâbının tatbik edilemeyeşi ve «tanınmaz hale gelişinin» hemen hemen tek sebebi olarak hile-i Şer'iyyeyi ileri sürmektedir. Halbuki «İslâm İnkılâbının tanınmaz hale gelişini» çok daha önemli sebeplerin neticesi olduğu aşikârdır.

c) Hâtemî «bir çok hukukçular daha ziyade hile-i şer'iyye imalâtı diye vasıflandırılabilir» demekte, hiç çekinmeden, enine boyuna düşünmeden bu hükme varıvermektedir. Yazar kitabının diğer bir yerinde de şöyle demektedir : «Maalesef İslâm İnkılâbı kavranamadığı için ulemâ hile-i Şer'iyye imalâtı ile vakit geçirmiştir.» (s. 66) Gerek bu iddiayı, gerekse evvelkini ne ilim zihniyeti ne de kitabın ağır başlılığı ile bağdaştıramadığımı söylemek zorundayım. Bu kabil iddialar, ulemaya ve onların yaptıkları — bizim daima şükranla yadettiğimiz — çalışmalara hürmetsizliktir. İslâm âlimleri hiç bir iş yapmayıp hile-i şer'iyye imalâtı ile mi vakit geçirmişlerdir? Öyle ise zamanımıza kadar gelen muazzam hukuk literatürü nasıl meydana gelmiştir? Bu kitaplar hep hile-i şer'iyyelerle mi doludur? İnsaf etmek gerek...

2 — «İslâm Açısından Sosyalizm»de maden ve toprak mülkiyeti konusunda ileri sürülen mütalaalar üzerinde de durmanın gerekli olduğuna kaniyim.

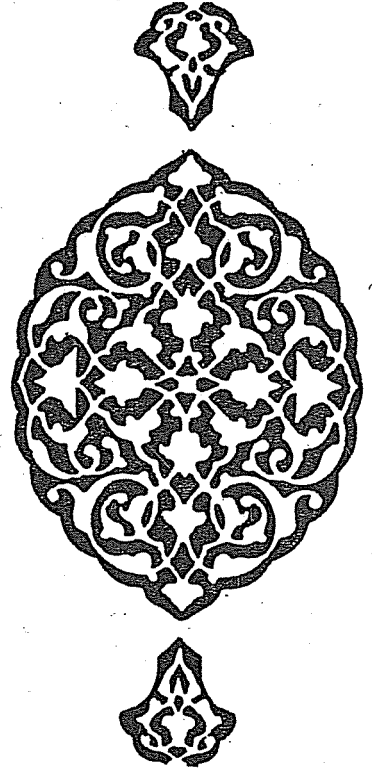
a) Hâtemî, Ali Gafûri'nin «Enfal ya servethâye umumi» adlı eserinden naklen Enfal Sûresi'nin ilk âyeti hakkında yeni bir görüş ortaya koymaktadır. Ali Gafûriye göre bu âyet-i Kerimedeki «Enfâl», «umumi servetler, amme emlâki» manasını ifade etmekte ve şu malları içine almaktadır : harp ganimetinden devlete ayrılan hisse, ordu ile fetholunmadan elde edilen arazi, arazi-i mevat, sahihsiz veya sahipleri mirasçı bırakmadan ölmüş bulunan arazi, zorla alınmış olmamak şartıyla padişahların kendi nefislerine tahsis ettikleri arazi, mirasçı bırakmadan ölen kimsenin terekesi, cihada karar verme yetkisine haiz olmıyan kimsenin açtığı harpte elde olunan ganimet, madenler ve ormanlar. Müellif'in naklettiğine göre Ali Huccefi-i Kirmâni de «Enfal»i buna benzer bir şekilde tefsir etmekte, yalnız Kirmâni «Enfal» terimini devlet mülkiyetine giren malların karşılığı olarak almaktadır.

Ali Gafûri ve A. H. Kirmâni'nin «Enfal» hususunda ileri sürdükleri bu görüşleri tam olarak teyid eden muteber bir tefsire rastlayamadığım için Hâtemî, bu görüşleri naklederken bu müelliflerin dayandıkları delilleri de nakletseydi daha yerinde olurdu.

Muteber tefsirler, «Enfal»i şu şekilde tefsir etmişlerdir :

1 — «Enfâl, «Nefel»in cemidir. Esasen nefil ve nâfile, bir asıl üzerine ziyade olan şey demektir. Namaz, Oruç v.s. ibadetlerde asıl olan farz üzerine ziyade bulunanlara nâfile denildiği gibi, cihadda asıl ecr olan sevab-ı uhrevî üzerine zait olan ganimete de «nefel» denilmiştir. Bundan başka bir gâziye hisse-i ganimetinden fazla olarak verilmesi şart koşulan mala dahi «nefel» itlâk edilir. Sâlihen denilmiştir ki burada «enfal»den murad alel umum ganimetler değil, hums (beşte bir)'dir. Râbian denilmiştir ki «enfal», müşriklerden bilâkital çıkıp Müslümanların eline geçen Fey'dir.» (4).

2 — Enfal, ganimetler manasını ifade eder. Enfal, diğer şu manaları da

(1) Hüseyin Perviz Hâtemî, İslâm Açısından Sosyalizm, İstanbul 1967.

(2) Muhammed Ebû Zehre, Ebû Hanife, (ç. Osman Keskiöğlü) Ankara 1962, S. 370.

(3) Aynı eser, S. 379.

(4) Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1938, C. 3, S. 2364.

a) İbni Abbas'a göre enfal, savaşsız olarak müşriklerden Müslümanların eline geçen hayvan, köle veya herhangi bir metadır.

b) Mücahid'e göre humus (yani ganimetin Beytülmâl'e aid olan beşte biri) dir.

c) Gaziye ganimetteki hissesinden fazla olarak verilen maldır. (5)

3 — «De ki enfal Allah ve Resûlünüdür.» Âyet-i Kerimesi, enfal hakkında hüküm vermenin sadece Allah ve Resûlüne ait olduğunu beyan etmektedir. Allah, Resûlüne enfalin hikmeti iktizasınca taksimini emreder. Bu hususta başka hiç bir kimsenin fikir beyan etmeye hakkı yoktur. (6)

b) Hâtemî, «İslâm ve Malikîyet» adlı kitapta yazarın Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifleri inceleyerek, «toprak ve tabii kaynaklar kimsenin hususi mülkü olamaz.» sonucuna vardığını yazmaktadır. (s. 36)

İslâm'da tabii kaynaklar üzerinde ferdi mülkiyet münakaşa mevzu olabilirse de toprak mülkiyeti hususunda böyle bir münakaşaya imkân yoktur. İslâm hukukunda bu konu açık ve sarıhtır. İslâm'da ferdi toprak mülkiyeti vardır. Bunun aksini söylemek ya konunun arız amik araştırılmayışından ya da, peşin hükümden doğan bir iddia olmaktan ileri gidemez.

İslâm'ın fertlere tanıdığı mülkiyet hakkı, elbette mutlak bir hak değildir. Mutlak malik yalnız Allah'tır. Mülk onundur. Mülkte kayıtsız şartsız sadece o tasarruf sahibidir. «Göklerde ve yerde olan her şey Allahındır.» (Bakara: 284) Allah Teâlâ insanlara ihsan ettiği mülkiyet hakkını bir takım kayıt ve şartlarla sınırlandırmıştır. Bu sınırlar dahilinde buldukları müddetçe gerek menkûl, gerekse gayr-ı menkûl mallar üzerinde ferdi mülkiyet, insanların en tabii ve en muhterem haklarıdır.

c) Hâtemî kitabında İhyâi mevat (ölü araziye diriltme) hususunda diğer Hadis-i Şerifleri de zikretmesi gerekirdi. (Bu hususla ilgili şu iki Hadis-i Şerifi nakletmekte fayda görüyoruz) : «Kim ölü bir araziye canlandırırsa, o arazi onundur. O araziden geçen arazinin mahsülünden yediği, onun için sadaka olur.» (Ahmed, Nesâi, İbni Hibban.)

«Sahipsiz arazi Allahın ve Resûlünüdür, daha sonra sizindir. Kim ölü bir araziye ihya ederse, o arazi onundur. Araziyi (sadece) taşla çeviren (ve diriltmeyen) kimse üç sene sonra (arazi üzerindeki) hakkını kaybeder.»

İhyâi mevat konusunda bütün İslâm hukukçuları ittifak etmişlerdir. İntilâf ettikleri nokta hükümetin izni meselesidir. Ebû Hanîfe'ye göre hükümetin izni gereklidir. Ebû Yusuf, Muhammed, Şafii ve Ahmed İbni Hambel'e göre bu konuda Hadisler açıktır, hükümetin iznine hacet yoktur. Ölü araziye canlandıran şahıs, Allah ve Resûlünün verdiği hakla bu araziye sahip olur. Bir münazaa halinde hükümete baş vurulursa hükümet onun hakkını teslim eder. (7)

d) Hâtemî, «Sulh yolu ile ele geçen topraklar, İmam-ı Âdil'in nezaret ve tasarrufunda kalır.» (s. 39) demektedir. Bu eksik bir hükümdür. Sulh yolu ile ele geçen topraklar, fertlerin mülkiyetinde de kalabilir. Bu toprakların mülkiyetinin bütün Müslümanlara (ammeye) ve fertlere aidiyeti yapılan antlaşmadaki şartlara bağlıdır. Sulh antlaşmasında toprakların mülkiyetinin Müslümanlara âid olduğu kabul edilmişse bu topraklar vakıf olur, satılmaz ve rehin bırakılamaz. Fakat antlaşmada toprakların mülkiyeti sahiplerine bırakılmışsa bu topraklar onlarındır. Bu arazi üzerinde alım satım ve her türlü hukukî tasarrufta bulunabilirler. (8)

e) Hâtemî'nin naklettiğine göre «İslâm ve Malikîyet» adlı eserde «savaşla fethedilmiş toprakların tamamen hususi mülkiyetten çıkacağı, üzerlerinde alım-satım, devir ve intikal gibi hiç bir muamelenin cereyan edemeyeceği söylenmektedir.» (s. 40)

«İslâm ve Malikîyet» yazarının bu hükmü katıyyet ifade edemez. Zira Hz. Peygamber'in bu husustaki tathikati, bu hükmü doğrulamamaktadır. Hz. Peygamber (S.A.), silâh zoruyla fethedilen Hayber topraklarını vakıf arazisi yapmayıp, ganimet olarak taksim etmiştir. Savaşta fethedilen toprakların bütün Müslümanların mülkü olarak tayini, ilk defa Hz. Ömer (R.A.) tarafından icra edilmiştir. Yalnız bu, bugünkü anlamıyla bir devletleştirme değildir. Zira arazi sahipleri, alım-satım, rehin ve miras haklarından evvelece olduğu gibi faydalanmışlardır. (9)

(5) Fahrüddin Er-Razî, Mefatihül Gayb, Mısır 1380 H. C. 4, S. 343, 344.

(6) Aynı eser, C. 4, S. 344. Bkz. Abdullah İbni Ahmed En-Nesefî, Medariküt-Tenzil ve Hakaiküt-Te'vil, Mısır 1326 H., C. 1, S. 477/Kâdi Beydavî, Envârüt-Tenzil ve Esrârüt-Te'vil C. 1, S. 463/Nimetullah Nehciwânî, El-Fevatihül İlâhiyye ve'l Mefâtihu'l-Gaybiyye, İstanbul 1325 H., C. 1, S. 280.

(7) Ebu'l A'lâ El Mevdûdî, Meseletü Mülkiyyeti'l Ard fi'l İslâm, Dımaşk 1957, S. 35. Bkz. İbnu Abidin, Reddül Muhtar, C. 5, S. 382.

(8) El Mâverdi, El Ahkamü's Sultaniyye, Mısır 1298 H., S. 132.

(9) El Mevdûdî, Meseletü Mülkiyyeti'l Ard fi'l İslâm, S. 38 ve dv.

f) Hâtemî, İslâm'da toprak ve maden mülkiyeti hususunda yazdıklarının «tirazlar ve tereddütler doğurduğunu» söylemekte ve devam ederek «oyşa o zaman da söylemiştim. Bu yalnız benim fikrim değil, bütün İslâm Müelliflerinin fikridir.» demektedir. (s. 107) Yazar, «bazı İslâm müellifleri» deseydi — ki bu müellifler kendisinin faydalandığı müellifler olurdu — o zaman bu sözü kabul edilebilirdi. Halbuki «bazı» değil «bütün İslâm Müellifleri'nin bu konuda kendisiyle aynı fikirde olduğunu söylemektedir ki, bu, biraz evvel arzettiğim kısa malûmattan da nalaşılacağı vech üzere gerçeğe uymamaktadır. Bu mevzuda, bütün İslâm müellifleri Hâtemî'nin faydalandığı müellifler (Gafûri, Taleğani, Hâlisî, v.s.) ile aynı fikirde değildirlir.

Hâtemî «tereddütlerin ortadan kalkması» için «bir iki misal daha» vereceğini söyleyerek bazı müelliflerden nakiller yapmaktadır. Yazar bu müellifler meyanında Mevdûdî ve Seyyid Kutub'u da zikretmekte, böylece sanki onlar da daha sonra zikredilen müelliflerle aynı fikirde imiş gibi bir durum meydana gelmektedir. Halbuki bu konuda gerek Mevdûdî gerekse Seyyid Kutub zikredilen müelliflerden çok farklı şekilde düşünmektedirler. (Nitekim Mevdûdî, Hindistan'da, İslâm'ın ferdi toprak mülkiyetine izin vermediğini ileri süren bir yazarla aralarında başlayan ve daha sonra diğer fikir adamlarının da katılmasıyla genişleyerek bir sene kadar süren fikir tartışmaları üzerine «İslâm'da Toprak Mülkiyeti Meselesi» adıyla bir eser kaleme almıştır. Mevdûdî bu eserinde İslâm'da ferdi toprak mülkiyetinin varlığını, çok güzel bir şekilde izah etmektedir.)

Hâtemî'nin Mevdûdî ve Seyyid Kutub'dan naklettiği husus şudur: İslâm bir şahsın arazisini üç yıldan fazla işletmeden, ihya etmeden bırakmasını yasak etmiştir. İslâm hükümeti böyle hareket eden bir şahsın toprağına el koyabilir ve böylece toprak cemiyetin malı olur.

Bu mesele, Hadis-i Şeriflerle beyan edilmiş ve İslâm âlimlerince müsellem bir meseledir ve üzerinde söz edilmez kesinliktedir. Hâtemî'nin sözlerini naklettiği diğer müelliflerin görüşleri üzerinde ise uzun uzun söz etmek gerekir. Meselâ Hâlisî şöyle demektedir: «İslâm arazi mülkiyetini kökünden yıkmıştır. Hadis-i Şerifde arz Allahındır ve kim imar ederse onundur, buyurulmuştur. Şu halde toprakta hususi mülkiyet yoktur... Savaş yolu ile ele geçen ülkelerin toprakları, hususi mülkiyet mevzuu olamaz, vakfedilemez, bağışlanamaz ve miras yolu ile de geçmez. Bu topraklar bütün Müslümanların malıdır... Bugün yalnız Medine toprağı üzerinde hususi mülkiyet olabilir. Çünkü savaşsız ele geçirilmiştir.» Hâtemî de bu sözleri şerh sadedinde şöyle demektedir: «Medine toprağı hariç bütün İslâm âlemindeki topraklar savaş yolu ile ele geçirilmiştir. İslâm hukukuna göre bunlar üzerinde hususi mülkiyet cereyan etmez.» (s. 108)

Yukarıda Taleğani'nin görüşlerini incelerken de dediğim gibi; İslâm'da toprak mülkiyetinin olmadığını söylemek mesnetsiz bir iddia olmaktan ileri geçemez. Hâlisî'nin, görüşünü müdafaa için ileri sürdüğü Hadis-i Şerif, toprakta ferdi mülkiyetin olmadığını değil, fertlerin araziyi ihya ederek toprak sahibi olabileceklerini beyan etmektedir.

Savaş yolu ile ele geçen toprakların mülkiyetine gelince; bu mevzuda ulemâ şu görüşleri ileri sürmüştür:

İmam Şafi'ye göre savaşla elde edilen topraklar ganimettir, ganimet elde edenler arasında taksim edilir. Eğer kendi arzuları ile almak istemezlerse bu topraklar, bütün Müslümanların menfaatını sağlamak üzere vakfedilir.

İmam Mâlik'e göre bu topraklar Müslümanlara vakf olur, elde edenler arasında taksim edilemez.

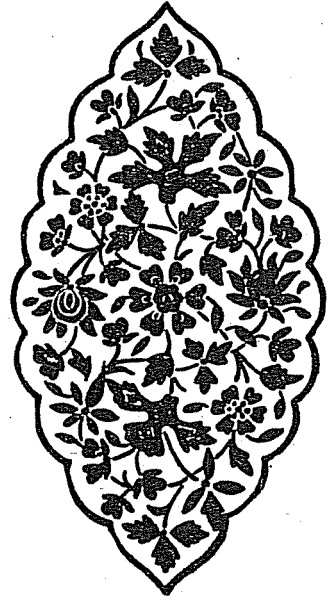
İmam-ı Azam'a göre devlet reisi bu hususta muhayyerdir; ya araziyi elde edenler arasında taksim eder — bu takdirde bu arazi, öşri arazidir — yahut araziyi eski sahiplerinin elinde bırakır — bu takdirde arazi haracı arazidir ve ahali ehl-i zimme olur — yahut da araziyi bütün Müslümanların menfaatına vakfeder. (10)

Hususi mülkiyetin yalnız Medine toprağı üzerinde olabileceği iddiasına gelince; bu iddiayı ilmi bir mesnede dayandırmaya imkân yoktur. Zira İslâm âleminde savaşsız olarak ele geçirilen topraklar, Medine topraklarından ibaret değildir. Ahali Müslüman oldukları için silâh kullanmadan fethedilen başka topraklar da vardır. Meselâ Taif, Yemen ve Bahreyn böyledir. Buradaki ahali Müslüman olduklarından sahip oldukları arazi, öşür arazisidir. (11)

«İslâm Açısından Sosyalizm»le, İslâm iktisadi sahasında derli toplu, emek ve araştırma mahsulü bir eser ortaya koyan Hüseyin Perviz Hâtemî'yi en samimi hislerle tebrik ve takdir ettiğimi bildirmek isterim.

(10) *El Ahkamü's Sultaniyye*, S. 131.

(11) *Ebû Ubeyd, Kitâbü'l Emvâl*, S. 512.

YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜLERİ YAZILI GİRİŞ İMTİHANINI 386 KİŞİ KAZANDI

Bu yıl Yüksek İslâm Enstitülerine girmek için 500 öğrenci müracaat etmiştir. Falcat tamının kontenjanın 435 kişilik olması ve yazılı imtihanında bir çok talebenin elenmesi neticesinde tünan kontenjan dolmamıştır. Yazılı imtihanların kazanan 386 talebenin bir kısmı da sözlü imtihanında eleneceğinden, bir çok talebe açıkta kaldığı haldé sınıflar dolmayacaktır. Bunu gören öğrenciler, yeniden bir imtihan açılması için ilgililere baş vurmuşlardır. Türkiye'deki diğer yüksek okullar, kontenjanlarını taşan öğrencilerine okuma imkânı temine çalışırken Yüksek İslâm Enstitüleri kontenjanlarının dolmadığını gören öğrenciler, ayrıca imtihan sisteminin değiştirilmesini de istemektedirler.

Yazılı imtihanların her İmam-Hatip Okulunda ayrı şartlar altında yapılması ve çift imtihanlı bir sistemle öğrenci alınmasının bu neticeyi doğurduğu söylenmektedir. Bunun önlenmesi için, Yüksek İslâm Enstitüleri giriş imtihanlarının da Üniversite giriş imtihanında olduğu gibi merkezi bir sisteme bağlanması; yazılı imtihanların her İmam-Hatip Okulunda yapılmayıp merkeze bağlı imtihan komisyonları tarafından sadece Yüksek İslâm Enstitülerinde yapılması ve sözlü imtihanlar kaldırılarak, İmam-Hatip Okulunu bitiren her talebenin Yüksek İslâm Enstitüsüne girmeye hak kazandığı düşüncesiyle yukarıdan aşağı puan derecesine göre kontenjanın elverdiği kadar talebe alınması teklif edilmektedir.

Yüksek İslâm Enstitüleri sözlü giriş imtihanı 9-14 ekim tarihleri arasında Kur'an-ı Kerim, Hadis ve Arapça derslerinden yapılacaktır.

MEHMET ÂKİF'İN İSTİKLÂL MARŞIMIZI YAZDIĞI BİNA'NIN «MEHMET ÂKİF MÜZESİ» OLMASI İSTENDİ

Büyük insan, İstiklâl Şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un Millî Mücadele günlerinde dört sene kaldığı ve İstiklâl Marşımızı da orada yazdığı Ankara'daki Taceddin Dergahı müstemilatından olan binanın «MEHMET ÂKİF MÜZESİ» haline getirilmesi için Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığın müraaatta bulunmuştur.

Bugün bakımsızlıktan bir harabe haline gelen ve yıkılmaya yüz tutan binanın bu halde bırakılmasının Millî Şairimize ve O'nun bize hediye ettiği

Haber

İstiklâl Marşımıza hüürsüzlik olduğu edilecek «Mehmet Akif Müzesi» haline nu bildiren müracaatta binanın restora getirilmesi istenmektedir.

Bu sene 17 İmam-Hatip Okulu açıldı

GEÇEN sayımızda fotokopisini verdiğimiz İmam-Hatip Okullarının açılmasını tahdit eden karar, federasyonumuzun kardeş teşekküllerle yapmış olduğu müracaatlar, bu husustaki neşriyatımız ve halkımızın haklı isteği üzerine Millî Eğitim Bakanlığının 17 yeni İmam-Hatip Okulunun açılmasına müsaade etmesiyle fülen fonksiyonunu kaybetmiş bulunmaktadır. Yetkili çevrelerden edindiğimiz istihbârata göre, bu kararın tamamen kaldırılacağı ve halkımızın isteğinin yerine getirileceğini ümit etmekteyiz.

● YENİ AÇILAN İMAM-HATİP OKULLARI

Bu ders yılında 17 İmam-Hatip Okulu tedrisata başlamış bulunmaktadır. Böylece Türkiye'deki İmam-Hatip Okullarının sayıları 57'ye yükselmektedir. Yeni açılan İmam-Hatip Okulları :

● İZMİT İMAM-HATİP OKULU AÇILDI

Kocaeli İmam-Hatip Okulu, bu yıl yeni binasında açılmış ve tedrisata başlamıştır. 500 öğrencinin ve velilerinin katıldığı açılış merasiminde Kocaeli valisi Hüseyin Meydanoglu da bulunmuş ve uğur dileğiyle kordeleyi kesmiştir.

760 metre karelik bir saha üzerine oturan bina bir buçuk milyon liraya mal olmuştur.

● BİGA İMAM-HATİP OKULU TEDRİSATA BAŞLADI

Hayırsever vatandaşlarımız tarafından temeli yükseltilen bina bu yıl 250 talebe ile tedrisata başlamıştır.

● EDİRNE İMAM-HATİP OKULU AÇILDI

Şehrimizde Trakya'nın ikinci İmam-Hatip Okulu bu yıl tedrisata başlamıştır. Okula girmek için müracaat edenlerin sayısı tahminlerin çok üzerinde olduğundan adaylar imtihana tâbi tutulmuşlardır.

Hevâz binası bulunmayan okul, şimdilik Ticaret Lisesi binasında tedrisata başlamıştır.

● KARAMAN'DA İMAM-HATİP OKULU TEDRİSATA BAŞLADI

Konya'ya bağlı Karaman ilçesinde Karamanlıların yardımıyla kurulan İmam-Hatip Okulu bu ders yılında tedrisata başlamıştır.

Bu yıl birinci sınıfta tedrisata başlayan okul'a umulandan çok müraaat olduğundan ilgililer çareler aramaya başlamışlardır.

● DEVELİ İMAM-HATİP OKULU AÇILDI

Bir milyon liraya mal olan ve beş ay gibi kısa bir zamanda inşası tamamlanan okul, bu yıl tedrisata başlamıştır.

20 dönümlük bir arazi üzerine oturan Develi İmam-Hatip Okulu, üç kat olup 15 sınıftır. Projesi Millî Eğitim Bakanlığı tarafından temin edilen okul, tamamıyla Develi halkının yardımı sayesinde meydana gelmiştir.

● ANTAKYA İMAM-HATİP OKULU TEDRİSATA BAŞLADI

Sınır şehrimiz halkının yardımları sayesinde bu yıl Antakya'da İmam-Hatip Okulu açılmıştır. Bir kaç seneden beri açılması için gayret sarf edilen İmna-Hatip Okulu'nun açılması bölgede büyük bir sevinçle karşılanmış ve kayıd için müracaat edenlerin sayısı tahmin edilenin çok üstüne çıkmıştır.

● İMAM-HATİP OKULU AÇILAN DİĞER ŞEHİRLERİMİZ

Aydın, Bitlis, Erzincan, Giresun, Kırşehir, Mersin, Rize, Tekirdağ, Bolvadin, Demirci, Gerede.

LİSELERE DİN DERSLERİ KONULDU

Maarif Sistemimizdeki değişikliğin bel kemiğini teşkil eden değişikliklerden en önemlisi şüphesiz Lise ve dengi okullara din derslerinin konmasıdır. Millet'in arusuna tercüman olan bu değişiklik bütün Türkiye'de büyük bir memnuniyet uyandırdı. Senelerden beri din dersinden mahrum olmanın ızdırabını çeken neslimiz, bundan böyle inşallah ehil kimselerin verecekleri derslerle susuzluğunu giderecektir. Bu dersin de ihtiyarı olmaktan kurtularak, Avrupa ve diğer medenî Milletlerde olduğu gibi mecrubi hale getirilmesi Milletimizin büyük arzusudur.

Millî Eğitim Bakanının açıkladığına göre din dersleri ihtiyarı olarak, yani talebenin veya velisinin isteği üzerine okutulacaktır. Müfredat Ortakullarda okutulanın derinliğine inilmesini hedef tutmaktadır.